

**Komunisti
na čele
revolučného hnutia
v okrese**

Považská Bystrica 1988

**KOMUNISTI
NA ČELE
REVOLUČNÉHO HNUTIA
V OKRESE
POVAŽSKÁ BYSTRICA**

Vlastivedné múzeum
POVAŽSKÁ BYSTRICA

STRUČNÝ PREHLAD VÝZNAMNÝCH
UDALOSTÍ REVOLUČNÉHO HNUTIA,
VÝSTAVY SOCIALIZMU NA ÚZEMÍ
OKRESU POVAŽSKÁ BYSTRICA OD
VZNIKU KOMUNISTICKEJ STRANY
ČESKOSLOVENSKA DO ROKU 1986

PRED VZNIKOM KSČ

Jedným z najvýznamnejších medzníkov v dejinách ktoréhokoľvek národa je nesporne vznik komunistickej strany. Platí to v plnej miere aj o vzniku Komunistickej strany Československa i o revolučnom a komunistickom hnutí v našom okrese. Zrod strany, avantgardy robotníckej triedy nebol však jednoduchý. Rodila sa v komplikovaných hospodárskych podmienkach Rakúsko-Uhorska a buržoáznej ČSR, v zložitých a rôznorodých ekonomických, sociálnych, spoločenských záujmoch politických strán, skupín a národností. Živnou pôdou revolučných myšlienok, tak ako všade v Európe, bol i u nás proletariát.

Proletárske vrstvy na území okresu sa začali vytvárať z príchom poľnohospodárskych robotníkov, deputátikov a zmluvných želiarov. Až na sklonku 19. storočia začínajú na území okresu vznikať prvé priemyselné podniky na kapitalistických základoch a tak vzniká aj priemyselná robotnícka trieda.

V roku 1885 bola v Púchove založená fabrika na výrobu papúč, v roku 1886 zápalkáreň v Ilave. Významnými závodmi - vtedy s najväčším počtom zamestnancov boli cementáreň v Ladcoch (1889) a skláreň v Lednických Rovniach (1892). V roku 1908 vzniká v Košeci továreň na výrobu zinkovej farby, v Púchove v roku 1912 začína výrobu novozaložený podnik Syenit. Všetky tieto podniky poskytovali dovedna iba 1500 - 1600 pracovných príležitostí. K tomu treba pripočítať aj niektoré menšie výrobné, pily, tehelne, mlyny, pivovar, liehovary aj v 18. storočí založenú skláreň v Zliechove-Gápli. Početne malú, ale revolučne uvedomelú vrstvu tvorili železničníari na trati Trenčín - Žilina, ktorá bola postavená v roku 1883 a zdvojkolajnená v roku 1908.

Veľká časť revolučného zázemia okresu tvorili poľnohospodárski robotníci na veľkostatkoch a majeroch v Košeci, Bolešove, Dubnici, Jasenici, Lednici, Vršteckom Podhradí, Horeniaciach, Pruskom, Ladcoch, Marikovej, Domaniži a i. Revolučnosť poľnohospodárskych robotníkov zvyšovali zlé pracovné a životné podmienky a skutočnosť, že veľká časť z nich pracovala iba sezónne. Ťažké podmienky však boli aj v priemyselných podnikoch. Napr. v kameňolome ladeckej cementárne pracovali robotníci dvanásť hodín denne za veľmi nízku mzdu. Podobné podmienky boli aj v sklárňach, ale najmä v malých výrobných, kde majitelia využívali nedostatok pracovných príležitostí a robotníkov bezohľadne vykorisťovali.

Prvý revolučný pohyb zaznamenávame medzi obyvateľmi Domaniže v roku 1898 motivované nespokojnosťou s pomermi na veľkostatku. Do organizovaného štrajku sa prvý zapojili železničiar z Ilavy, Púchova a Považskej Bystrice v rámci všeobecnej stávky železničiarov Uhorska v roku 1904. Na myslenie obyvateľov okresu však pôsobili aj štrajky mimo územia okresu, na miestach, kde niektorí občania pracovali (štrajk baníkov v Ostrave v roku 1900, textilných robotníkov v Žiline v roku 1911). To boli začiatky premeny myslenia proletariátu na území dnešného okresu – prvé kontakty s revolučným hnutím vtedajšej Európy v podmienkach Rakúsko-Uhorska.

Prvá svetová vojna v roku 1914, ale najmä v ďalších štyroch rokoch jej priebehu značne zrevolucionizovala myslenie vojakov na frontoch, ale i obyvateľov v zázemí. Nenávist k vojne, vykorisťovanie, hlad, tragédie rodín formovali myslenie a ctenie obyvateľstva. Cestu, ako odstrániť príčiny tohoto stavu ukázala veľmi jasne Veľká októbrová socialistická revolúcia.

Tlač sociálno-demokratickej strany v Uhorsku už v novembri 1917 prináša prvé správy o víťazstve Októbrovej revolúcie v Rusku a jej vodcov V. I. Leninovi. Správy o revolúcii prišli neskôr, ale aj navrátilci z ruského zajatia. Mimoriadne silno na obyvateľstvo pôsobili Dekrét o mieri, Dekrét o pôde a neskôr aj Deklarácia sebaurčenia národov. Obsah pôsobil zvlášť príťažlivo vzhľadom na hospodársku, ale i politickú situáciu národov v Uhorsku, územie nášho okresu nevynímajúc.

K najradikálnejším vystúpeniam proti vojne pod priamym vplyvom VOSR patrí najväčšia a určite najbrutálnejšie potlačená vzbura v rakúsko-uhorskej armáde, vzbura vojakov zá-

ložného práporu 71. pešieho pluku (Trenčianskeho) v Kragujevac 2. - 3. júna 1918. Medzi 44 popravenými, ktorým stanný súd okrem organizácie a účasti na vzbure pririekol aj „priateľ rozvratníckych a protivojnových myšlienok“, bolo aj šesť občanov z nášho okresu: Ondrej Smrtník z Považskej Bystrice, Alojz Šeliga z Bolešova-Piechova, Valent Miko z Udiče, Jozef Hajdík z Papradna, Štefan Bednárík z Ladiec a Martin Riljak z Hornej Marikovej, ktorý bol označovaný súdnymi spismi za jedného z iniciátorov vzbury.

V zime na prelome rokov 1918 - 1919 sa na Slovensku prejavil najhlbší úpadok priemyselnej výroby. Závody v našom okrese, tak ako na iných miestach v dôsledku nedostatku palív zastavovali výrobu. Na viacerých miestach došlo k nepokojom nezamestnaných, ku ktorým sa napr. v Dubnici pridávali aj českí vojaci, ktorí v období november - december 1918 obsadzovali Slovensko.

Viacerí navrátilci z ruského zajatia sa zúčastnili aktívne revolučného diania v Rusku. Tak napr. František Mierny z Ladiec vstúpil do radov Červenej armády už na sklonku roku 1917. V jej radoch bojoval proti kontrarevolúcii a do vlasti sa vrátil až v roku 1921, kde stál pri zrode KSČ v Ladcoch.

Navrátilci z frontu boli i najradikálnejšou zložkou nepokojov dedinskej chudoby a proletariátu, ktoré sa sústreďovali proti bezprostredným predstaviteľom vykorisťovania - predstaviteľom úradov, zbohatlíkom, obchodníkom a mali často až pogromistický charakter. V roku 1918 vznikajú takéto nepokoje, vyúsťujúce do rabovačiek v Považskej Bystrici, Dubnici nad Váhom, Púchove a inde, za účasti obyvateľov okolitých obcí. V Hornej Marikovej vznikli nepokoje pre nespravodlivé rozdeľovanie pôdy hneď po vzniku ČSR - v novembri 1918. Niektoré nepokoje v čase vzniku Československa mali aj politický charakter. Tak napr. občania v Dubnici nad Váhom boli ochotní zachovať pokoj, ak mešťania (trenčianski) zložia prisahu Slovenskej národnej rade. V tom istom čase sa v Púchove vytvára Okresná revolučná rada.

Nová Československá republika, ktorá vznikla 28. októbra 1918 sa stala buržoázno-demokratickým štátom. Z historického hľadiska znamenala pokrok v porovnaní s Rakúsko-Uhorskom. Sociálne záujmy robotníkov a ostatných vykorisťovaných však nemohli byť uspokojené. Zápas o sociálne, politické i národné oslobodenie nebol teda ešte dobojovaný.

František Mierný, účastník VOSR
— černoarmejec.

Martin Riliak z Marikovej, jeden z
organizátorov vzbury v Kragujenaci.

Pre organizovanie robotníckeho hnutia má veľký význam odborová konferencia, ktorá sa konala 9. februára 1919 vo Vrútkach. Konferencia schválila založenie všeodborového sekretariátu v Ružomberku, ktorý ďalej riadil ľavicovo orientované hnutie na celom území Slovenska. Medzi prvými boli v okrese organizovaní v odboroch železničiar, robotníci cementárne v Ladcoch a v novembri 1919 vznikla aj odborová organizácia v Košeci a v roku 1920 v Dubnici.

Ďalšou významnou udalosťou tohoto obdobia je konanie župnej konferencie sociálno-demokratickej strany 16. marca 1919 v Trenčíne. Na konferencii boli okrem organizácií sociálnej demokracie zastúpené aj odborové organizácie, čo určilo ďalší spoločný postup. Tak aj na území dnešného nášho okresu postupovali po konferencii v Trenčíne odbory a sociálna demokracia spoločne, najmä pri štrajkoch, sociálnych a mzdových požiadavkách.

Nespokojnosť so svojim sociálnym postavením prejavovalo robotníctvo aj na sklonku roku 1919 a najmä na začiatku

dvadsiatych rokov. Tak zaznamenávame štrajk sklárov v Zliechove-Gápli v roku 1919 motivovaný nízkymi mzdami. V marci 1920 štrajkovali stavební robotníci v Púchove, vo februári 1920 robotníci v továrni na zinkovú farbu v Košeci. V tej istej obci štrajkovali aj poľnohospodárski robotníci na veľkostatku v júni 1920 a potom ešte v septembri toho istého roku.

Dňa 28. novembra 1920 sa v Trenčíne zišla konferencia dolnej časti Trenčianskej župy, na ktorej 50 delegátov, zastupujúcich 30 politických organizácií, volilo delegátov na celoslovenský zjazd ľavicovo orientovaných organizácií sociálno-demokratickej strany. Do príprav na zjazd ľavice na Slovensku zasiahol však rýchly spád ďalších politických udalostí. Vyvrcholenie boja s pravicovými sociálnymi demokratickými vyvrcholilo v decembri 1920, kedy polícia obsadila Lidový dóm v Prahe - stredisko ľavice. Dňa 10. decembra vydalo ľavicové vedenie sociálnej demokracie výzvu ku generálnemu štrajku. Na výzvu reagovali na celom území štátu. Dňa 14. decembra 1920 začali štrajkovať robotníci v Trenčíne a na výzvu odborového sekretariátu v Trenčíne bol vyhlásený štrajk aj v cementárni Ladce. Robotníci si zvolili 5-členný štrajkový výbor (Štefan Bazala, Anton Rohel, Ján Turza, František Bostelle a Jozef Všelaki). Štrajk v kamenolome organizoval Koloman Kóša, účastník bojov v Červenej armáde Maďarskej republiky rád. Do štrajku sa zapojili aj poľnohospodárski robotníci na veľkostatkoch v Košeci, Ladcoch a čistočne aj v Bolešove. V Košeci stál na čele štrajku Jozef Bezečný. Robotníci boli oboznámení s proklamáciou odborovej rady v Trenčíne, v ktorej sa žiada revolučné riešenie politických a sociálnych požiadaviek. V našom okrese bolo do generálneho štrajku v roku 1920 zapojených viac ako 600 robotníkov.

16. januára 1921 sa Kollárov dom v Ľubochni stal miestom konania historického zjazdu ľavice sociálnej demokracie na Slovensku a Zakarpatskej Ukrajiny. Zjazd sa svojimi závermi prihlásil k 21 podmienkam pre vstup do Komunistickej internacionály. Z nášho okresu sa ho zúčastnili zástupcovia miestnej organizácie sociálnodemokratickej strany z Ladiec Štefan Bazala a Anton Rohel, z Beluše Ondrej Rúček a Jozef Tomáš. Krátko po zjazde sa organizovali schôdze, kde účastníkov informovali o priebehu zjazdu a úlohách po ňom. Duch tohoto zjazdu čoskoro prenikol medzi robotníctvom. Napr. oslavu 1. mája v Beluši a v Ladcoch mali podľa četníckych hlásení „komunistický ráz“. Aj v našom okrese dozrieval čas na založenie Komunistickej strany Československa.

PRVÉ ORGANIZÁCIE STRANY NA ÚZEMÍ OKRESU POVAŽSKÁ BYSTRICA

Po ustanovujúcom zjazde Komunistickej strany Československa, ktorý sa konal v dňoch 14. – 16. mája 1921 v pražskom Obecnom dome, začali sa aj v našom okrese zakladat organizácie KSČ. Prví založili organizáciu strany ľavicovo orientovaní sociálni demokrati v Ladkoch, Beluši a Bolešove už v roku 1921. Významný bol vplyv najmä organizácie KSČ v Ladkoch, ktorý sa prejavil pri vzniku a neskôr i aktivizácii organizácie KSČ v Košeci, Tunežiciach, ale i v Púchove, Pruskom a ďalších obciach. V Beluši organizovali ťažké začiatky politického boja osvedčení účastníci Ľubochňanskeho zjazdu súdruhovia Tomáš a Rúček, v Bolešove Ján Beňo a inf. V rokoch 1922 – 1930 vznikajú ďalšie organizácie Komunistickej strany Československa v Košeci, Dubnici, Pruskom, Ilave, Kameničanoch, Slávnici, Krivokláte, Púchove, Borčiciach, Hornej Marikovej, Považskej Bystrici, Klobušiciach, Záriečí a Mestečku, Streženiciach, Tunežiciach, Papradne.

V Považskej Bystrici už od roku 1918 zaznamenávame mnoho revolučných prejavov. Ukázalo sa to pri voľbách do obecného zastupiteľstva v roku 1923, najmä však začiatkom roku 1924, kedy sa prejavovali snahy založiť KSČ medzi robotníkmi tehelne. Miestna organizácia KSČ vznikla v roku 1926. Predsedom sa stal Tomáš Filuš a medzi zakladajúcich členov patrili Irena Blüchová, Ondrej Gajdoš, František Haradín, Ignác Oslica a ďalší.

V Púchove založili organizáciu KSČ v máji 1924 v továrni Syenit. Organizácia mala hneď od začiatku 45 členov, medzi nimi Alois Brzdil, predseda a ďalší členovia Ferdinand Lieškovský, Štefan Režný, Matej Kudlej.

V Košeci vznikla MO KSČ už v roku 1922 a o rok neskôršie prijali do nej aj komunistov z Veľkého Košeckého Podhradia. Organizácia dobre spolupracovala s okolitými MO KSČ, najmä s Ladcami. Najväčšiu aktivitu v prvých rokoch vyvíjali Jozef Kováč, Jozef Bezečný, Ján Košík, Juraj Stránsky a mnoho ďalších.

V roku 1924 na verejnom zhromaždení za prítomnosti 120 občanov a rečníka Karola Bacilka založili MO Komunistickej strany Československa aj vo vtedajšom sídle okresu Ilave.

Medzi najsilnejšie organizácie v okrese Považská Bystrica patrila MO KSČ v Hornej Marikovej. Vznikla v januári 1925

Číslo 171/928

Politická schôdka Komunistickej strany v Bratislave
dňa 12. mája 1924

Bratislava, dňa 27. mája 1924

Okrasnému Hradu

Slava

Schôdzou, to schôdka Komunistickej strany, bola konaná v obci Bratislava dňa 27. mája 1924, prítomnosť 3 taj. hodiny.

Schôdzou bolo rozhodnuté o 3 taj. hodiny.

vyzvaním do dňa 17. mája 1924, prítomnosť 3 taj. hodiny.

18. mája 1924, prítomnosť 3 taj. hodiny.

prítomnosť 3 taj. hodiny.

prítomnosť 3 taj. hodiny.

prítomnosť 3 taj. hodiny.

prítomnosť 3 taj. hodiny.

prítomnosť 3 taj. hodiny.

prítomnosť 3 taj. hodiny.

prítomnosť 3 taj. hodiny.

prítomnosť 3 taj. hodiny.

prítomnosť 3 taj. hodiny.

prítomnosť 3 taj. hodiny.

prítomnosť 3 taj. hodiny.

prítomnosť 3 taj. hodiny.

prítomnosť 3 taj. hodiny.

prítomnosť 3 taj. hodiny.

prítomnosť 3 taj. hodiny.

prítomnosť 3 taj. hodiny.

prítomnosť 3 taj. hodiny.

prítomnosť 3 taj. hodiny.

prítomnosť 3 taj. hodiny.

prítomnosť 3 taj. hodiny.

prítomnosť 3 taj. hodiny.

Štefan Bazala z Ladiec, jeden zo zakladajúcich členov KSČ.

Matúš Mančík z Marikovej, prvú predsedu KSČ v obci.

a jej zakladateľmi boli Juraj Žibrun, Matúš Mančík, Ján Pacek, Štefan Ježko. Do strany pri jej založení vstúpilo 21 členov, no o rok už mala 150 členov.

V roku 1926 založili MO KSČ pod vedením Ferdinanda Strýčka aj v Zliechove. Bola to silná a aktívna organizácia - v roku 1928 mala už 70 členov.

V dvadsiatych rokoch bola činnosť komunistov v Papradne pod vplyvom MO KSČ v Marikovej. Stranícku organizáciu založili v roku 1928, na jej čele stál Benedikt Vachalík. Neskôr sa vyvinula veľmi dobrá spolupráca pri organizovaní spoločných akcií s MO KSČ v Brvništi.

V obci Klobušice založili MO Komunistickej strany Československa v roku 1925. Na jej čele stál Ján Dolovacký.

V Dubnici nad Váhom skupina ľavicovo orientovaných sociálnych demokratov pod vedením Jozefa Jelínka založila MO KSČ už v roku 1923. Organizácia mala na začiatku 45 členov a bola veľmi aktívna.

Medzi poľnohospodárskymi robotníkmi vyvíjala aktívnu činnosť MO KSČ v Pruskom, ktorá bola založená v roku 1924.

Politické, hospodárske a sociálne boje RT pod vedením KSČ

Československý proletariát, ktorého boj za socializmus vstúpil do novej fázy musel riešiť aj množstvo vnútorných problémov. Boli to najmä zvyšky návykov z reformistických strán, národnostná, politická i odborová nejednotnosť. Všetky tieto problémy sa v plnej miere prejavili aj v našom okrese, pričom bolo treba, vzhľadom na štruktúru obyvateľstva riešiť otázku získania malých roľníkov a bezemkov, ktorí tvorili najpočetnejšiu skupinu vo všetkých troch vtedajších okresoch.

V období dočasnej stabilizácie kapitalizmu sa začali u časti funkcionárskeho aktívu prejavovať oportunisticke tendencie. Niektoré stranícke organizácie pod nesprávnym vedením ústredných orgánov upúšťali od revolučného boja, nastala stagnácia straníckej práce. I napriek tomu vo väčšine organizácií KSČ v okrese nepoľavovali najmä v agitačnej práci. Organizovali veľké množstvo verejných zhromaždení, na ktorých nezriedka bývalo aj viac ako 200 občanov. Najčastejším obsahom verejných zhromaždení bola tematika nezamestnanosti, mzdových otázok, predvolebná agitácia, ale i boj za uznanie ZSSR a iné. Najaktívnejší v organizovaní verejných zhromaždení boli v Košeci, Ladcoch, Púchove, Považskej Bystrici, Dubnici nad Váhom, Boľešove. Úrady - osobitne Okresný úrad v Považskej Bystrici v druhej polovici dvadsiatych rokov robili také ťažkosti pri povolovaní verejných zhromaždení, že sa komunisti museli uchýľovať k rôznym spôsobom, aby mohli konať verejné schôdze. Tak napr. v Hornej Marikovej a Papradne konali verejné zhromaždenia pod rúskom Družiny vojnových poškodených, kde ale hovorili o cieľoch komunistov.

V celom politickom vývoji strany v dvadsiatych rokoch sa čoraz ostrejšie stretávali revolučné sily orientujúce stranu na boľševickú cestu so silami ovplyvnenými tradíciami sociálnodemokratického oportunizmu. V dôsledku dochádzalo v strane ku krízam, najväčšej po IV. zjazde KSČ v roku 1927. Vedenie strany nevedelo odpovedať na základné otázky robotníkov, usmerniť organizácie v činnosti, najmä v období dočasnej stabilizácie kapitalizmu. V zjazde KSČ, ktorý sa konal v roku 1929 dal odpovede na mnohé páliivé otázky. Pre organizácie strany v okrese bolo dôležité najmä rozpracovanie

politiky KSČ v roľníckej otázke, novej štrajkovej taktiky, ale i boj proti pripravám novej vojny a na obranu Sovietskeho zväzu. Zjazd zvolil nové vedenie na čele s Klementom Gottwaldom, ktoré bolo zárukou ďalšieho marxistického vývoja strany.

Presadenie bolševickej línie a hesla V. zjazdu „Čelom k masám“ sa nepresadilo zo dňa na deň. Zápas za aktivitu strany v okrese prebiehal postupne. V mnohých organizáciách, kde sa presadzovala dôsledne bolševická línia, napr. v Ladcoch sa sice práca aktivizovala, ale viacerí členovia stranu opustili. Na škodu bolo, že odišli aj niektorí skúsení zakladajúci členovia strany. Vývoj sa však zastaviť nedal. Začiatkom tridsiatych rokov sa konsolidujú vnútrostranícke pomery a strana sa stáva aktívnou vedúcou silou revolučného robotníckeho hnutia na území okresu. Pomohli tomu aj niektoré organizačné zmeny.

V južnej časti okresu sa v roku 1932 zišla konferencia KSČ Ilavského okresu. Zvolili na jej vedenie KSČ na čele so súdrom Pavlom Jurikom z Kloboušíc, Valentom Bednárikom z Ladiec a ďalšími. K zlepšeniu činnosti organizácie v bývalom okrese Považská Bystrica prispelo vytvorenie okresného vedenia KSČ. Organizácie tohoto okresu boli dovtedy riadené sekretariátom v Žiline. Členmi okresného vedenia boli okrem iných aj Ladislav Lečko, Anton Lichtmann, Ľudovít Jágorík, Alexander Remiš, Robert Djasník, Karol Zelenák, Jozef Umrňan a ďalší. Aktivizácia sa prejavila aj vznikom nových organizácií v Brvništi (1935), Považskej Teplej (1936) a inde. V novovzniknutej MO KSČ v Brvništi medzi najaktívnejších zakladajúcich členov patrili Ľudovít a Peter Jágoríkovci, Vendelín Kalaš, Jozef Umrňan.

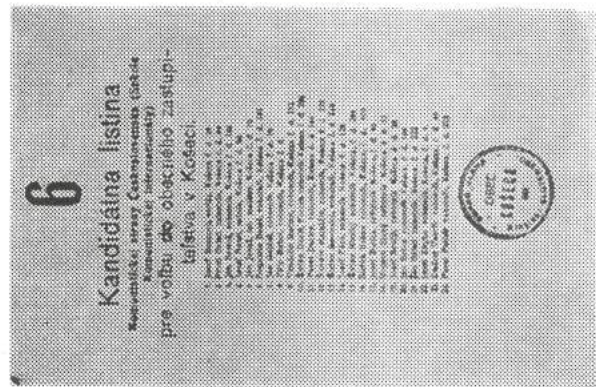
Začiatkom tridsiatych rokov vyvrcholila veľká hospodárska kríza v Československu. Aj v našom okrese, tak ako na ostatnom území sa prejavila v poklese priemyselnej aj poľnohospodárskej výroby. Stredné Považie, ako napokon celé Slovensko, bolo veľkou zásobárňou lacných pracovných síl. Tento fakt a ďalšie, najmä situovanie v strede republiky, jestvujúc a železnica a ďalšie výhodné podmienky boli hlavným dôvodom rozhodnutia postaviť v pomerne krátkom čase po sebe dva zbrojné závody. Ich výstavba čiastočne utlmila veľkú nezamestnanosť.

Č. 4887/24
 Jan Oskar Vrátník
 Hlavná úloha tridsiatych rokov v našom okrese bola vyriešiť otázku
 vypracovať novú štrajkovú taktiku a na obranu Sovietskeho
 zväzu. Zjazd zvolil nové vedenie na čele s Klementom Gottwaldom,
 ktoré bolo zárukou ďalšieho marxistického vývoja strany.
 Presadenie bolševickej línie a hesla V. zjazdu „Čelom k masám“
 sa nepresadilo zo dňa na deň. Zápas za aktivitu strany v okrese
 prebiehal postupne. V mnohých organizáciách, kde sa presadzovala
 dôsledne bolševická línia, napr. v Ladcoch sa sice práca aktivizovala,
 ale viacerí členovia stranu opustili. Na škodu bolo, že odišli aj
 niektorí skúsení zakladajúci členovia strany. Vývoj sa však zastaviť
 nedal. Začiatkom tridsiatych rokov sa konsolidujú vnútrostranícke
 pomery a strana sa stáva aktívnou vedúcou silou revolučného
 robotníckeho hnutia na území okresu. Pomohli tomu aj niektoré
 organizačné zmeny.
 V južnej časti okresu sa v roku 1932 zišla konferencia KSČ
 Ilavského okresu. Zvolili na jej vedenie KSČ na čele so súdrom
 Pavlom Jurikom z Kloboušíc, Valentom Bednárikom z Ladiec a
 ďalšími. K zlepšeniu činnosti organizácie v bývalom okrese
 Považská Bystrica prispelo vytvorenie okresného vedenia KSČ.
 Organizácie tohoto okresu boli dovtedy riadené sekretariátom
 v Žiline. Členmi okresného vedenia boli okrem iných aj
 Ladislav Lečko, Anton Lichtmann, Ľudovít Jágorík, Alexander
 Remiš, Robert Djasník, Karol Zelenák, Jozef Umrňan a ďalší.
 Aktivizácia sa prejavila aj vznikom nových organizácií v
 Brvništi (1935), Považskej Teplej (1936) a inde. V novovzniknutej
 MO KSČ v Brvništi medzi najaktívnejších zakladajúcich členov
 patrili Ľudovít a Peter Jágoríkovci, Vendelín Kalaš, Jozef
 Umrňan.
 Začiatkom tridsiatych rokov vyvrcholila veľká hospodárska
 kríza v Československu. Aj v našom okrese, tak ako na ostatnom
 území sa prejavila v poklese priemyselnej aj poľnohospodárskej
 výroby. Stredné Považie, ako napokon celé Slovensko, bolo
 veľkou zásobárňou lacných pracovných síl. Tento fakt a ďalšie,
 najmä situovanie v strede republiky, jestvujúc a železnica a
 ďalšie výhodné podmienky boli hlavným dôvodom rozhodnutia
 postaviť v pomerne krátkom čase po sebe dva zbrojné závody.
 Ich výstavba čiastočne utlmila veľkú nezamestnanosť.

Dňa 7. júla 1929 bol položený základný kameň na muničnú továreň v Považskej Bystrici. O dva roky sa začala výroba v zlievárni, valcovni a lisovni.

Úvahy o postavení zbrojovky v Dubnici nad Váhom siahajú do roku 1927. Škodové závody v Plzni začali však výstavbu až v roku 1929. Tempo výstavby bolo pomalé a v dôsledku hospodárskej krízy sa v roku 1932 úpne zastavilo. Prudká zmena medzinárodnej situácie po nástupe fašizmu v Nemecku však spôsobila, že sa v roku 1933 v stavbe pokračovalo a v roku 1937 sa začala výroba.

Tieto, ani ostatné akcie poriadané vládou nemohli vyriešiť základné ekonomické a politické rozpory. Proti buržoázne-mu riešeniu krízy stálo v protiklade komunistické východisko. Komunistická strana Československa v svojej propagandistickej a agitáčnej činnosti ukazovala, že ak sa chcú masy zbaviť dôsledkov hospodárskej krízy, musia predovšetkým odstrániť jej príčiny - a to je samotný kapitalizmus.

Jozef Bezeaný z Košice.

Už od vzniku strany, počas celého trvania buržoáznej ČSR bojovali komunisti za zlepšenie životných podmienok pracujúcich, proti všetkým opatreniam vlády namierené proti ľudovým masám. Tento hospodársky boj vedený predovšetkým štrajkami, strana podriaďovala nielen bezprostredným potrebám robotníkov, ale aj ich konečným cieľom, usilovala sa ho teda spojiť s politickým bojom.

O niektorých prejavoch hospodárskeho boja pred vznikom KSČ v okrese sme už písali. Po založení strany, v období po vojnovnej hospodárskej kríze, potom v čase dočasnej stabilizácie kapitalizmu i v období veľkej hospodárskej krízy a po nej zaznamenávame na území okresu viacero štrajkov, ale i drastických opatrení úradov voči pracujúcim.

V roku 1922 nemal podnik Sklárne Lednické Rovne dostatok objednávok. Majitelia to riešili po svojom: z 500 zamestnancov temer všetkých prepustili. V roku 1923 sa situácia opakovala. V tom istom roku - v januári 1923 zorganizovali komunisti v cementárni v Ladcoch mzdový štrajk, ktorý potlačili čelníci. V roku 1923 zaznamenávame aj štrajk sklárov v Zliechove-Gápli.

Najmohutnejší štrajk dvadsiaty rok v našom okrese zorganizovali cementári v Ladcoch. Do boja proti zníženiu miezd sa zapojili temer všetci robotníci továrne. Dňa 7. februára 1924 po schôdzi štrajkového výboru išli stovky robotníkov k závodu, aby vyhnali štrajkokazov, z ktorých 5 ľahšie zranili. Štrajk trval od 29. januára do 12. februára 1924. Incident so štrajkokazmi mal dohru pred súdom v Trenčíne, kde proti 27 štrajkujúcim a štrajkovému výboru boli vynesené rozsudky o väzbe od 14 dní do jedného mesiaca. V tom istom roku dňa 23. septembra vyzvala miestna skupina Medzinárodného všeodborového zväzu do politického štrajku 330 robotníkov ladeckej cementárne proti prepusteniu Jána Rosu, predsedu MS MVZ z práce. Štrajk sa skončil úspešne.

13. januára 1926 sa víťazne skončil štrajk, do ktorého vstúpili 25. decembra 1925 robotníci Domového a lesného priemyslu v Dubnici nad Váhom. Štrajk zameraný na spravodlivé uzavretie kolektívnej zmluvy organizovali komunisti.

V lete 1927 bolo v Sklárskej Lednické Rovne prepustených 383 robotníkov. Naproti tomu 480 sklárov štrajkom dosiahlo zvýšenie miezd. V roku 1927 úspešne štrajkovali za splnenie

mzdových požiadaviek aj robotníci na stavbe okresnej cesty pri obci Hatné. Podobný štrajk bol v tom istom roku aj na stavbe cesty v Papradne — tiež úspešný.

Aj v roku 1929 boli v okrese štrajky, motivované zväčša kolektívnymi zmluvami, ktoré odmietali zamestnávateľia uzávieriť, alebo boli pre robotníkov nevyhovujúce. Taký bol štrajk stavebných robotníkov v Považskej Bystrici, v sklárni Ledňické Rovne i štrajk povozníkov v Dubnici nad Váhom.

V čase hospodárskej krízy bojujú za svoje požiadavky štrajkármi robotníci na stavbe obecnej cesty v Málom Kolačine (1932) i pri regulácii potoka v Lednici (1933). Významným politickým činom bolo zhromaždenie robotníkov z okolia Ilavy, Púchova v Ladcoch 20. marca 1932. Zo zhromaždenia vyšla požiadavka na výstavbu hydrocentrály.

V januári 1935 prepustili zo stavby Škodových závodov v Dubnici nad Váhom 1444 robotníkov z celkového počtu 2175. Do práce ich znova prijali až na jar. Napriek tomu MO KSČ a Červené odbory zorganizovali štrajk za zvýšenie miezd. Súčasne rozširovali leták na uzavretie kolektívnej zmluvy, ktorá bola napokon v auguste 1935 uzavretá.

Svojim významom a rozsahom najväčším vystúpením revolučného robotníctva bol štrajk, ktorý sa začal 17. septembra 1935 na stavbe železničnej trate Púchov — Horní Lideč. Do štrajku sa za mzdové požiadavky zapojilo postupne okolo 3000 robotníkov. Jedným z hlavných organizátorov štrajku bol Ľudovít Jágrík, komunista z Brvništa.

K bojom za zlepšenie pracovných a mzdových podmienok došlo v týchto rokoch aj pri stavbe hydrocentrály v Ladcoch a Ilave. Dňa 2. januára 1936 sa pred Zbrojovkou v Považskej Bystrici zhromaždilo asi 1000 robotníkov s požiadavkou na prácu. Zhromaždenie rozohnali četníci.

Neporovnateľné najhoršie pomery však boli na veľkostatkoch — osobitne v Marikovej, ale i v Bolešove, Borčiciach, Slávnici a v Pruskom. Mzdy boli hlboko pod úrovňou životného minima, pretrvávali vykorisťovateľské metódy a nedôstojné podmienky bývania na majeroch. Na sklonku dvadsiatych a na začiatku tridsiatych rokov došlo aj tu k prepúšťaniu. Napríklad v Pruskom napriek tomu, že v roku 1929

ŠTRAJK NA STAVBE PÚCHOV-LIDEČ PRETRUSENÝ

Železničský sa nám oznamuje štrajk na stavbe dráhy Púchov-Lideč, ku ktorému sa pripojilo aj 600 robotníkov, ktorí pretrusujú, a to až do 30. 1. m., keď sa táto stavba pokračuje.

Búrlivé scény pri štrajku robotníkov

Z D O H A N. O štych štrajku robotníkov vyšli výsledky porovnania a aby sa ne-
na stavbe dráhy Púchov-Lideč dostane robotníctvo ešte porovnalo, čo viedlo medzi štrajkujúcimi robotníkmi. Ale aby táto ne-
pokojné zariadení, keď vystupujú robotníctvom a pretrusujú, že sa robotníctvo
búrlivo bráni staviteľstvom a grad, budú
stíhať. Tieto štych výsledky nepokojné
scény, až pokiaľ sami svedia, že takýmto vy-
brúsením sa robotníctvo rozširuje medzi
Robotníci sú do štrajku, keď sa ešte do
štrajku stasujú. Tieto sa pretrusujú
úsek úseky hlava ku hlave. Okolité sa na-
stapenie i štrajk a v štrajku a štrajk budú
upínajú.

Robotníctvo mána sa vytravať pretrus-
kádiam. Štrajkujúci ľudia, aby bolo robot-
níctvo štrajku to štrajkujúce zariadenia a štraj-
kový výbor zariadení štrajku pretrusujú štrajku.

Výňatok článku dobovej tlače o štrajku na železničnej trati Horní Lideč — Púchov.

Ľudovít Jágrík, jeden z organizá-
torov štrajku na stavbe železnič-
nej trate.

mzdových požiadaviek aj robotníci na stavbe okresnej cesty pri obci Hatné. Podobný štrajk bol v tom istom roku aj na stavbe cesty v Papradne — tiež úspešný.

Aj v roku 1929 boli v okrese štrajky, motivované zväčša kolektívnymi zmluvami, ktoré odmietali zamestnávateľia uzdať, alebo boli pre robotníkov nevyhovujúce. Taký bol štrajk stavebných robotníkov v Považskej Bystrici, v sklárni Ledňo-ké Rovne i štrajk povozníkov v Dubnici nad Váhom.

V čase hospodárskej krízy bojujú za svoje požiadavky štrajkármi robotníci na stavbe obecnej cesty v Malom Kolačine (1932) i pri regulácii potoka v Lednici (1933). Významným politickým činom bolo zhromaždenie robotníkov z okolia Ilavy, Púchova v Ladcoch 20. marca 1932. Zo zhromaždenia vyšla požiadavka na výstavbu hydrocentrály.

V januári 1935 prepustili zo stavby Škodových závodov v Dubnici nad Váhom 1444 robotníkov z celkového počtu 2175. Do práce ich znova prijali až na jar. Napriek tomu MO KSČ a Červené odbory zorganizovali štrajk za zvýšenie miezd. Súčasne rozširovali leták na uzavretie kolektívnej zmluvy, ktorá bola napokon v auguste 1935 uzavretá.

Svojim významom a rozsahom najväčším vystúpením revolučného robotníctva bol štrajk, ktorý sa začal 17. septembra 1935 na stavbe železničnej trate Púchov — Horní Lideč. Do štrajku sa za mzdové požiadavky zapojilo postupne okolo 3000 robotníkov. Jedným z hlavných organizátorov štrajku bol Ľudovít Jágrík, komunista z Brvništa.

K bojom za zlepšenie pracovných a mzdových podmienok došlo v týchto rokoch aj pri stavbe hydrocentrály v Ladcoch a Ilave. Dňa 2. januára 1936 sa pred Zbrojovkou v Považskej Bystrici zhromaždilo asi 1000 robotníkov s požiadavkou na prácu. Zhromaždenie rozohnali čeníci.

Neporovnateľne najhoršie pomery však boli na veľkostatkoch — osobitne v Marikovej, ale i v Bolešove, Borčiciach, Slávnici a v Pruskom. Mzdy boli hlboko pod úrovňou životného minima, pretrvávali vykorisťovateľské metódy a nedôstojné podmienky bývania na majeroch. Na sklunku dvadsiatych a na začiatku tridsiatych rokov došlo aj tu k prepúšťaniu. Napríklad v Pruskom napriek tomu, že v roku 1929

ŠTRAJK NA STAVE PÚCHOV-LIDEČ PRETRVÁ

Železničský sa úlov oznamuje. Štrajk na stavbe dráhy Púchov-Lideč, ku ktorému sa pripojilo až 3000 robotníkov, bol prerušený, a to až do 30. 1. m., keď sa štrajk ešte pokračoval.

Burlivé scény pri štrajku robotníkov

Z Dobrušky. O stave štrajku robotníkov na stavbe dráhy Púchov-Lideč dostávame toto pletomú správu. Dňa 13. septembra ráno šlo sa štrajkujúce robotníctvo na stavenisku II. úseku na schôdzku, kde, keď prítomný bol aj J. Jágrík, ktorý bol pripravený na obranu náčelníka Hradislav, vrchný inžinier Štenger z mal 30 činníkov. Všetky robotníky vyžadovali k práci, čo robotníctvo rozhorčene odmietlo. Nakoľko výstupní dôverník zo štrajku, zvolený par štrajkovej reformisticko-organizácie v Púchove, ale musel sa sťerť pred rozhodnutím dôverníka, aby robotníctvo nastúpilo prácu, hoci viedol jednotlivo robotníkom, nechcením stupil sčítaných jačiek, robotník na stavbu, člen štrajkového výboru, a prebral robotníkom ich požiadavky a výzvy príslušných, aby

vylákali všetkých poradená a aby sa nedali vyprovokovať. Na jednom pracovisku robotníctvo ešte pracovalo, čo vysledko malo štrajkujúci robotníci. Ale najväčšie nepokojenie nastalo vtedy, keď vystúpil jeden štrajkár a prehlásil, že štrajkujúci robotníci budú brániť stavenisko v práci, budú sčítan. Tieto slová vyvolali nepokojnú scénu, až keď sami ušli. Je takýmto vyhlásením sa robotníctvo rozhodlo, že robotníci z Hradislav, ktorí sa ešte do štrajku nezúčastnili. Tým sa pripojil III. úsek firmy Hlava ku štrajku. Očakáva sa napätie i medzi II. úsekom a IV. úsekom a stáva sa úplne.

Robotníctvo muselo sa vyvarovať provokáciám. Sústredil ľudstvo, aby bolo sčítané štrajku zo štrajkového úseku a staveniskovej výstavby, aby svoj výbor zaslal každý príslušník štrajku.

Výňatok článku dobovej tlače o štrajku na železničnej trati Horní Lideč — Púchov.

Ľudovít Jágrík, jeden z organizátorov štrajku na stavbe železničnej trate.

Obvodný notariát Mariková, okres: Pov. Bystrica.

Dňa: 17.11.1933. Miestnosť: 13.1. 1933.

Príčina: Rozhodnutie z 1933 v Marikovej.

Obdobie: 1933. Príčina: 1933. Príčina: 1933.

V prejednávanej záležitosti ustala hlásila, že dňa 12. januára 1933 o 10. hod. doplnila prílohu do notárskeho úradu asi 40-80 nezamestnaných pod vedením Juraja Martišku Kruha a žiadali, aby im starosta a notár poskytol o to, aby dostávali podporu nezamestnaných, keď ako sa to vyplýva z číselníka a na konci.

Prílohu tejto skupiny žiadali, aby 13.5.1933., ktoré skromný výbor odhlasoval na návrh práce sa medzi nimi rozdelila a sa nerozšla na tieto peniaze žiadna práca. Žiadali, aby výborníci boli zborení, lebo ich asi nezabíjajú ani si zvolia výbor sami.

Obvodný notár zo starostom ich uspokojil a tým, že nápravu tam kde má krivý sa zjedná.

rozamietajú, že sa jedná o tu a celú E. Marikovej len o jednu skupinu, ktorí sú stále štrajk s Jurajom Martiškom, ktorého žiadnosť má byť v súlade s nespokojnosťou.

Dňa 15. januára 1933 sčítanie sa zúčastnil E. Marikovej, aby sa usporiadali o ďalšom postupe a si zvolili členov to dohľaduje, ktorí sú tiež k p. okresnému národnému so žiadostou, aby podporu nezamestnanosti bola sa vyplácať tak, ako sa konalo v číselníku. Naproti je takto, lebo v Marikovej by nastalo asi na 20.000 prebývatelov, lebo demoralizácia ľudí by sa týkala ešte veľkého.

Juraj Martiška sa vyslovil v obecných sčítaniach, že v Marikovej je ich 500, každý bolo ich málo bude sa pridať k ostatným.

Prílohu ustala, aby bola žiadnosť nezamestnaných sledovaná a jestli by sa vyskytla príčina na zatkutí, mož je náležitosť, lebo

začala výrobu tehliňa, nezamestnanosť vzrástla, pretože veľkostky prepúšťali robotníkov. Až na zúrok komunistov ich opäť prijali do práce.

Veľká hospodárska kríza veľmi ťažko doliehala na maloroľníkov a hlavne bezzemkov v podhorských obciach okresu. S nedostatkom pracovných príležitostí a stupňujúcou sa dráhotou rástla nespokojnosť. Strana organizovala v rokoch 1932 - 1933 viacero protestných akcií, najmä demonštrácie a hladové pochody nezamestnaných. Už v marci 1930 usporiadali komunisti v Zliechove pochod asi 40 nezamestnaných pred notársky úrad v Zliechove. V roku 1932 bolo podľa úradnej štatistiky len v Marikovej 600 nezamestnaných, ktorých počet v roku 1933 narástol až na 930.

Nespokojnosť obyvateľstva sa prejavila aj účasťou na hladovom pochode, ktorý usporiadali komunisti z Brvništa a Papradna k Okresnému úradu v Považskej Bystrici. V januári 1932 pochodovalo 120 nezamestnaných z Dubnice nad Váhom pred notársky úrad v Ilave, kde žiadali začať núdzové práce. Vo februári 1932 pripravovali nezamestnaní z Dubnice nový pochod, ale čelníci demonštrantov rozohnali. V ten istý mesiac sa však predseda uskutočnil pochod nezamestnaných z Dubnice nad Váhom, Ilavy, Malého a Veľkého Kolačina pred Okresný úrad v Ilave.

Vo februári 1933 zorganizovali komunisti z Beluše pod vedením predsedu MO KSČ J. Podmaninca ďalší hladový pochod do Ilavy. Požiadavky demonštrantov boli vždy rovnaké. Žiadali vyplácanie podpôr v nezamestnanosti, ale predovšetkým všeobecné zlepšenie neudržateľnej hospodárskej situácie, prácu a s tým súvisiace započatie núdzových prác.

Činnosť Komunistickej strany Československa sa v dvadsiatych a tridsiatych rokoch nezameriavala iba na pracovné, mzdové a sociálne otázky - i keď tieto boli rozhodujúce, osobitne v období hospodárskej krízy. Pozornosť sa upriamila aj na pomoc a propagáciu prvej krajiny socializmu - ZSSR. Po vzniku KSČ a postupnom zakladaní jej organizácií v mestách a obciach okresu silnie hnutie za Sovietsky zväz. Víťazstvo Veľkej októbrovej socialistickej revolúcie, osobnosť V. I. Lenina a jeho dielo, úspechy mladého sovietskeho štátu boli častými témami verejných zhromaždení organizovaných MO KSČ, prednášiek, predvolebných zhromaždení v celom

okresse. V stranických organizáciách, ale aj v ľavicovo orientovaných mládežníckych, telovýchovných a osvetových organizáciách sa rozširovali brožúrky, časopisy, ktoré podávali informácie o mladom sovietskom štáte. Zvlášť intenzívna bola ideovo-výchovná a propagandistická práca pri výročiaci VOSR, narodenia Karola Marxa a V. I. Lenina. Mnohé dokumenty hovoria o podujatiach v Ladcoch, Beluši, Košeci, Marikovej, Streženiciach, Zárieči, Bolešove a inde. Bola to ťažká práca, vyžadujúca veľa obetavosti. Z číteníckych hlásení vieme, že boli hojne navštevované, ale i to, že sa ich organizovaniu zo strany úradov kládli všemožné prekážky. Obetaví komunistickí organizátori stáli proti dobre fungujúcej mašinérii buržoáznej tlače a jej ohováračským kampaniam proti Sovietskemu zväzu.

Po nástupe fašizmu v Nemecku sa mierová politika ZSSR, ktorej základy sa položili už vo VOSR, stáva inšpirujúcou pre mnohé mierové zhromaždenia v okrese (Púchov, Lednické Rovne, Brvniste, Považská Bystrica a ďalšie), kde vystupujú prední s programom kolektívnej bezpečnosti tak, ako ho predkladal na medzinárodnom fóre ZSSR.

V auguste 1936 dostal Okresný úrad v Púchove ohlasenie s 93 podpismi občanov Lednických Rovní, v ktorom oznámujú, že dňa 12. septembra 1936 zakladajú organizáciu „Zväz priateľov ZSSR“. Právú tvár ukázali miestni sociálni demokrati, ktorí proti povoleniu oficiálne protestovali. Už na prvom zhromaždení odznela však prednáška o mierovej politike ZSSR.

Myšlienky VOŠR a československo-sovietskeho priateľstva našli podporu aj u časti pokrokovej inteligencie. Osobitne môžeme byť hrdí na to, že v našom okrese žil a pracoval jeden z čelných zástancov a propagátorov ZSSR národný umelec Peter Jilemnický, ktorý pôsobil ako učiteľ v rokoch 1932 – 1936 v Kostolci. V rokoch 1931 – 1933 pôsobil v Marikovej ako učiteľ zakladateľ prvého československého partizánskeho oddielu v ZSSR hrdina ZSSR Ján Nálepka.

Vráťme sa však ešte do dvadsiatyh rokov, kedy sa odohrávala skutočne mimoriadna udalosť. V roku 1925 odchádza do Žiliny prvý transport proletárskeho družstva Interhelpo do ZSSR. Celkove odišli tri transporty v období rokov 1925 - 1926, v ktorých sa do ZSSR vysťahovalo 969 občanov, medzi nimi 32 z nášho okresu. S prvým transportom internacionálnej pomoci československých komunistov mladému sovietskemu

Mustard coloring costs more, ca.

THE
NEW
YORK
PUBLIC
LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION

svolava v let. 1893. trideset dni 15 juna 1893.
o 12. hodine del. vseh do mestnosti
pred. obč. in. 1893.

Verejné športové stredisko

Denný poriadok:

- Denný poriadok:
1. Práva hospodárska
 2. a politická situácia
 - 3.

Meisgenat; bnde midruh

Heidegger hat beide unterschrieben

Pracující lidé!

Príloha číslo 12, strana 12

Komunistická strana Československa

svetová vlna. Prvýkrát na 15. jún 1936

o 10. hodine ráno prejde do miestnosti
pred robitelným domom.

Verejné shromaždenie ľudí.

Denný poriadok:

1. Druhá hospodárska časť
2. a politická situácia
- 3.

Príloha číslo 12, strana 12
Príloha číslo 12, strana 12

Príloha číslo 12, strana 12
Príloha číslo 12, strana 12

okrese. V stranických organizáciách, ale aj v ľavicovo orientovaných mládežníckych, telovýchovných a osvetových organizáciách sa rozširovali brožúrky, časopisy, ktoré podávali informácie o mladom sovietskom štáte. Zvlášť intenzívna bola ideovo-výchovná a propagandistická práca pri výročiaci VOSR, narodenia Karola Marxa a V. I. Lenina. Mnohé dokumenty hovoria o podujatiach v Ladcoch, Beluši, Košeci, Marikovej, Streženiciach, Zárieči, Bolesove a inde. Bola to ťažká práca, vyžadujúca veľa obetavosti. Z četníckych hlásení vieme, že boli hojne navštevované, ale i to, že sa ich organizovaniu zo strany úradov kládli všemožné prekážky. Obetaví komunistickí organizátori stáli proti dobre fungujúcej mašinérii buržoáznej tlače a jej ohováračským kampaniam proti Sovietskemu zväzu.

Po nástupe fašizmu v Nemecku sa mierová politika ZSSR, ktorej základy sa položili už vo VOSR, stáva inšpirujúcou pre mnohé mierové zhromaždenia v okrese (Púchov, Lednické Rovne, Brvnište, Považská Bystrica a ďalšie), kde vystupujú rečníci s programom kolektívnej bezpečnosti tak, ako ho predkladal na medzinárodnom fóre ZSSR.

V auguste 1936 dostal Okresný úrad v Púchove ohlasenie s 93 podpismi občanov Lednických Rovní, v ktorom oznamujú, že dňa 12. septembra 1936 zakladajú organizáciu „Zväz priateľov ZSSR“. Pravú tvár ukázali miestni sociálni demokrati, ktorí proti povoleniu oficiálne protestovali. Už na prvom zhromaždení odznela však prednáška o mierovej politike ZSSR.

Myšlienky VOSR a československo-sovietskeho priateľstva našli podporu aj u časti pokrokovej inteligencie. Osobitne môžeme byť hrdí na to, že v našom okrese žil a pracoval jeden z čelných zástancov a propagátorov ZSSR národný umelec Peter Jilemnický, ktorý pôsobil ako učiteľ v rokoch 1932 - 1936 v Kostolci. V rokoch 1931 - 1933 pôsobil v Marikovej ako učiteľ „zakladateľ“ prvého československého partizánskeho oddielu v ZSSR hrdina ZSSR Ján Nálepka.

Vráťme sa však ešte do dvadsiatych rokov, kedy sa odohrala skutočne mimoriadna udalosť. V roku 1925 odchádza zo Žiliny prvý transport proletárskeho družstva Interhelpe do ZSSR. Celkovo odišli tri transporty v období rokov 1925 - 1926, v ktorých sa do ZSSR vysťahovalo 969 občanov, medzi nimi 32 z nášho okresu. S prvým transportom internacionálnej pomoci československých komunistov mladému sovietskemu

štátu odchádza do mestčka Pišpek (dnešné hlavné mesto Kirgizskej SSR Fruze) aj jeden z čelných funkcionárov Interhelpa, rodák z Beluše, Ondrej Rúček. Bol členom KSČ od roku 1921 a v Pišpeku sa stal tajomníkom straníckej organizácie Interhelpa.

Pavol Rúček z Beluše.

V činnosti strany vždy mala veľmi významné miesto masovopolitická práca. V dvadsiatych rokoch sa aktivizačná a masovopolitická práca výrazne prejavila vo voľbách do obecných zastupiteľstiev v roku 1923 a v parlamentných voľbách v roku 1925. Veľké volebné úspechy zaznamenala KSČ najmä v Košeci, Marikovej, Bolesove-Piechove a v Ladcoch. Napr. v Košeci dostala HSLS 171 hlasov, republikáni 109, ale KSČ získala až 295 hlasov, čím komunisti získali väčšinu a za starostu bol zvolený Jozef Bezečný, jeden zo zakladajúcich členov strany a na čele obce stál až do rozbitia ČSR v roku 1938. Podobne aj vo voľbách do obecného zastupiteľstva v roku 1927 v Ladcoch dostala kandidátka KSČ 270 hlasov a starostom obce sa stal komunista Štefan Ištvánik. V Malom Kolačine bol na čele obce člen KSČ Jozef Surovec od volieb

v roku 1923 až do roku 1931 a vo Veľkom Kolačine bol starostom obce člen KSČ Ján Lehotský od roku 1927 až do roku 1938.

Veľkú iniciatívu a politickú aktivitu prejavili komunisti v Dubnici nad Váhom, keď pred parlamentnými voľbami v roku 1925 usporiadali šesť predvolebných zhromaždení. Po voľbách sa stali druhou najsilnejšou stranou v Dubnici. V Brvništi získala zase komunistická kandidátka 262 hlasov a podstarostom sa stal Ľudovít Jágrík, ktorého funkcie zbavili úrady pri zakázaní KSČ v roku 1938.

Podobné volebné úspechy dosiahli komunisti aj v ďalších obciach. Napríklad v Bolesove získali v roku 1927 viac ako polovicu hlasov. Celkovo v parlamentných voľbách v roku 1925 získala Komunistická strana Československa na severozápadnom Slovensku 21 623 hlasov a bola treťou najsilnejšou stranou. K tomu významnou mierou prispeli aj komunisti žijúci na území dnešného okresu Považská Bystrica.

Vo svojom vplyve na masy pracujúcich sa strana opierala o masové organizácie, ktoré zakladala, alebo sa snažila svojimi členmi vplývať na tie, ktoré vznikli mimo nej. Išlo najmä o organizácie odborové, ale aj telovýchovné, mládežnícke, osvetové a ďalšie.

Najdôležitejšie miesto zaujímali odbory, ktoré sa už pri príprave založenia strany prejavili ako dobrý pomocník. Odbory dvadsiatych a tridsiatych rokov prináša však do odborového hnutia veľkú roztrieštenosť, ktorá bola na škodu celému revolučnému hnutiu a v dôsledku robotníckej triede. Značnú časť odborov kontrolovali reformistické strany, osobitne sociálnodemokratická strana. Zložitým vývojom prešli odbory najmä v období pred V. zjazdom KSČ v roku 1929. O opatreniach ÚV KSČ, ktoré viedli k V. zjazdu, ale i po ňom sa viedli ostré diskusie na odborárskych i straníckych schôdzach, najmä v obciach s priemyslom v Ladcoch, Púchove, Lednických Rovniach.

Revolučné komunistické odbory zjednocované Medzinárodným všeodborovým zväzom boli v jednotlivých krajoch KSČ riadené odborovými centrálmami. O značnej roztrieštenosti pôsobenia na území nášho okresu svedčí i to, že činnosť revolučných odborov (MVZ) riadili a organizovali odborové ústredne zo Žiliny a Trenčína, no v južnej časti okresu zasahovala aj centrála z Uherského Hradišťa.

Revolučné odbory v okrese stáli prakticky pri každej akcii KSČ za mzdové požiadavky, kolektívne zmluvy, v boji proti prepúšťaniu, pri štrajkoch. Najväčšia revolučná odborová organizácia bola v Ladcoch, kde ostatné odbory nemali nijaké pozície. Obdobne to bolo aj v Košeci. V roku 1920 založili odborovú organizáciu poľnohospodárskych a lesných robotníkov v Dubnici nad Váhom a v roku 1923 miestnu skupinu Medzinárodného všeodborového zväzu aj v továrni Syenit v Púchove. V marci 1923 bola založená miestna skupina MVZ lučebných zamestnancov v Ladcoch, ktorá sa zúčastnila spolu s KSČ všetkých ďalších hospodárskych bojov a masovopolitickej činnosti. V októbri toho istého roku bola založená miestna skupina MVZ chemických robotníkov v Košeci. Skupina Medzinárodného všeodborového zväzu, ktorá vznikla v roku 1924 v tehelni v Považskej Bystrici vyvíjala veľkú aktivitu a stojí potom i pri zrode KSČ v Považskej Bystrici.

Veľmi aktívne boli Červené odbory - odborová organizácia lučebných robotníkov v Púchove. Na 1. mája 1932 usporiadali verejný sprievod, v auguste toho istého roku verejné zhromaždenie. Rozširovali letáky proti nezamestnanosti a spolupracovali pri organizovaní protivojnových demonštrácií. V októbri 1933 vzniká v Púchove aj miestna skupina Červených odborov - zväzu stavebných robotníkov. V Považskej Bystrici založili skupinu Červených odborov - kovorobotníkov na podnet KSČ v júli 1933, stanov schválil však Krajský úrad až o dva roky neskôr. I tak skupina aktívne spolupracovala pri akciách poriadkových KSČ. O niečo neskôršie vznikli aj Červené odbory, skupina v Považskej Teplej na píle. V roku 1933 zakladajú poľnohospodárski a lesní robotníci Červené odbory v Jaseníci. Najsilnejšou a najaktívnejšou organizáciou boli Červené odbory v Dubnici nad Váhom. V roku 1935 organizovali známy štrajk stavebných robotníkov a podnikli tvrdý, ale nakoniec víťazný boj o prijateľnú kolektívnu zmluvu.

Ľavicové odbory zohrali v uvedomovanom procese proletariátu v okrese významnú úlohu nielen v organizovaní boja za splnenie pracovných a sociálnych požiadaviek, ale predovšetkým v tom štádiu revolučného procesu, keď tieto požiadavky prechádzali do politického boja.

V novembri 1923 sa ÚV KSČ po dohode s Ústredňou mládeže obrátil na všetkých komunistov v strane, Federovaných

telocvičných jednotách a odboroch, aby usporiadali rozsiahlu agitačnú akciu pod heslom „Strana a mládež“. Agitačný týždeň mal veľký úspech a v tom istom roku - v roku 1924 bola založená aj organizácia Zväzu komunistkej mládeže v Ladcoch. Aj v ďalších rokoch zaznamenávame veľký organizačný a politický pohyb medzi mládežou hlavne v telovýchovných organizáciách, pri organizovaní spoločných akcií, ako bol Medzinárodný deň mládeže v septembri 1927, pri príprave a priebehu Leninovho týždňa v roku 1929, kolportovaní komunistkej tlače, letákov a pod.

Zložitými politickými premenami prešli v komunistickom hnutí aj telovýchovné organizácie. Organizácie strany sa snažili cez telovýchovu prenikať medzi robotnícku mládež aj ostatné politické strany a tak vzniklo množstvo telovýchovných organizácií.

Prvá robotnícka telovýchovná jednota vznikla v roku 1920 pričinením ľavice sociálnej demokracie v Dubnici nad Váhom. Robotnícku telocvičnú jednotu založili tesne pre vznikom strany aj v Ladcoch 8. mája 1921. Táto telocvičná jednota mala 40 členov a v roku 1925 sa z nej stáva Federovaná robotnícka telocvičná jednota. Z iniciatívy komunistov bola FRTJ založená v roku 1925 aj v Beluši a v roku 1927 v Zliechove. Jednotu proletárskej telovýchovy pod vedením MO KSČ založili v máji 1927 v Považskej Bystrici, hoci im Krajský úrad neschválil stanov. O poslaní proletárskych telocvičných jednot to veľmi jasne povedal Pavel Jurík pri založení JPT v Klobušiciach v júni 1928. V prejave o programoch a cieľoch organizácie uviedol, že ide o organizáciu, „... ktorá má za účel vzdelávať dedinskú pracujúcu mládež v duchu komunistickom“.

Okrem uvedených organizácií založili v Dubnici nad Váhom Jednotu proletárskej telovýchovy, ktorú však úrady na sklonku toho istého roku - 1938 zo známych príčin zakázali. Okrem uvedených organizácií to bola ešte Robotnícka telocvičná jednota v Lednických Rovniach založená v roku 1925, ktorá sa postupne dostala na veľmi dobrú telovýchovnú úroveň.

Komunisti sa v tomto, pre stranu ťažkom a zložitom období snažili preniknúť aj rôznymi vzdelávacími a kultúrnymi aktivitami. Veľmi aktívne si napr. pri portovaní divadelných pred-

stavení počínali v Ladcoch, kde vzdělávací krúžok KSČ hral divadlo už v roku 1924 a v Beluši, kde hrávali divadlá pravidelne od roku 1925.

Komunistická strana v tridsiatych rokoch rozvinula energické úsilie, aby zomkla demokratické sily do boja s fašizmom. Významnou súčasťou tohoto boja boli akcie internacionálnej solidarity, ale najmä základná úloha vytvoriť jednotný protifašistický front. V rokoch 1935 - 1938 sa týmito otázkami zaoberali prakticky všetky stranícke organizácie na schôdkach i verejných zhromaždeniach v okrese. Takýmto boli aj oslavy 1. mája v Považskej Bystrici, Púchove a Ilave. Spomenieme ešte niektoré, nie celkom bežné komunistické akcie.

8. novembra 1936 sa za predsedníctva Jozefa Bezeckého konala verejná schôdza KSČ v Košeci. Hlavný rečník pred 180 prítomnými charakterizoval fašizmus v Španielsku. Poukázal na to, že fašizmus má aj v Československu svoje filiálky. Vyzýval na vytvorenie jednotného frontu pracujúcich proti fašizmu. Hlavný prejav bol často prerušovaný výkrikmi „Nech žije Rudá armáda!“ alebo „Preč so Sidorom!“ a pod.

Na verejnom zhromaždení KSČ 1. mája 1937 v Považskej Bystrici, ktorému predsedal Ľudovít Jágrík občania potleskom vyjadrovali svoje sympatie Sovietskemu zväzu. Na zhromaždení sa rozširovala brožúra „Pomôžte španielskemu ľudu!“

Vo februári 1937 na podnet komunistov zastavili prácu sklári v Lednických Rovniach na počesť padlých v občianskej vojne v Španielsku.

Na verejnom zhromaždení v Beluši 11. júna 1938 bol hlavným rečníkom komunistický senátor Dr. Vladimír Clementis. Okrem iného vysvetľoval nebezpečenstvo Hlinkovho autonómizmu. Povedal ďalej, že rozbitie republiky by znamenalo útok na životy všetkých občanov.

Najväčšie zhromaždenie proti vojne a za jednotný front sa konalo už 11. augusta 1935 v Púchove za prítomnosti viac ako 500 občanov.

Dňa 5. júna 1938 sa uskutočnila verejná schôdza strany v Klobučiach za predsedníctva Pavla Juríka. Hlavný rečník vydvihol oduševnený nástup občanov počas všeobecnej mobilizácie v máji 1937. Hovoril o spojení so ZSSR a o jeho

prípadnej pomoci počas nebezpečenstva. Aj tento, ako i ďalší referát prijímali poslucháči s veľkým súhlasom.

Významnú úlohu zohrala aj súdobá komunistická tlač. Noviny, letáky a iný propagačný materiál rozširovali najmä od roku 1935 prakticky vo všetkých mestách a dedinách okresu. Československí komunisti pokladali za dôležitú aj materiálnu pomoc španielskemu ľudu. Zaznamenávame organizovanie zbierok v Klobučiach, Považskej Bystrici, Púchove.

Slávnou kapitolou protifašistického boja komunistov, ale i ďalších občanov zostane priama účasť dobrovoľníkov v španielskej občianskej vojne na obranu republiky. Z Považskej Bystrice to boli Jozef Pauer, Štefan Štiavina a Adolf Przeták. z Lednice Ondrej Šimo, Peter Šimo, Pavol Staňo a Juraj Kačík. Z Nostic Michal Gašpárek, ktorý sa vrátil ako invalid, no československý štát mu odmietol vyplácať podporu. Ako slovenský robotník v Kanade odišiel dobrovoľne do Španielska aj občan Ladec Ľudovít Valjent.

KOMUNISTICKÁ STRANA - VEDÚCA SILA PROTIFAŠISTICKÉHO ODBOJA

Boj Komunistickej strany Československa za jednotný protifašistický front vyvrcholil v roku 1938. Jednota, rozvaha a odhodlanosť ľudu sa prejavili pri prvomájových manifestáciách, hlavne však pri mobilizácii v septembri 1938. Ukázali odhodlanosť brániť republiku. Mníchovská dohoda západných mocností s fašistickým Nemeckom a Talianskom znamená začiatok likvidácie Československa ako samostatného štátu. Súčasne je to aj aktivizovanie fašistických a s fašizmom sympatizujúcich síl a politických strán. Na Slovensku a aj v našom okrese to bola predovšetkým Hlinkova slovenská ľudová strana, ktorá už pri posledných voľbách získala pomerne veľký počet hlasov.

Dňa 6. októbra 1938 vyhlasujú ľudáci v Žiline autonómiu Slovenska a už 9. októbra toho istého roku vyhlasuje autonómistické ministerstvo vnútra zákaz Komunistickej strany Československa. Okresní náčelníci v Považskej Bystrici, Púchove a Ilave sa poponáhľajú a okamžite vyplňujú administratívne i prakticky tento príkaz. Strana prechádza do ilegality.

Greenwood v Fox, [1913] 1 K.B. 553.

51616: 1265 / 5921: 2013
 100, 850 letters, 8 x 9, 2, 1988

1980年：1980年1月1日
 1981年：1981年1月1日

一、
 二、
 三、
 四、
 五、
 六、

Zestavnenie podľa ustanovenia prílohy k nariadeniu
býv. schvál. č. 10 z 28. VI. 1968 č. 1302 Z. z. činnosť miest-
nej organizácie komunistov, strany v č. 10. 1968/1 a saka-
zočen jej ďalšiu činnosť podľa čl. 11. a 11. 1302/1307
b. s. a nar.

Marlene took down the book and returned with
her, leaving only a few minutes of light. The
Boston Boston 10-30-3000-10-30-3000-10-30-3000
and 12 models to 14 in.

K zaisteniu všetkých aspektov i v oblasti bezpečnosti tejto organizácie vznikla, podľa ustanovenia 2-ov 173-180 zák. č. 181/1963, nová právnická osoba, ktorá má zabezpečiť našu organizáciu a v súčinnosti býť so jej vedúcim riaditeľom. Pôjde o povinnú novú právnickú osobu, a nie o zrušenie predchádzajúcej.

Do tonight vi ero potuto «scappare» e correre via
e poi, perché do lì dal polverino mi è tornato.

[illegible]

© 2005 The McGraw-Hill Companies, Inc.

1. Die das organische Material v. ca. 50 Jahren
2. Detalovo stanice i. D. K. K. K. K. K. K. K.

Zákaz činnosti KSČ v Považskej Bystrici.

Catholics station Pop. System, cit. Pop. System.

Dis. J. vol. 5440/38.

For sale by the U.S. GPO

Veci: Dostové prebýľadky a cnot býv.
komunistickéj strany v pov.
Bystriči.

Confidential

Obpověď k čís. jedn. 138028, 13804,
13805/301 ze dne 14.12.1936.

Povážská Bystrica.

Prilohy: 3 a 2 kredice a účinky -
na účty čestí a zálohy.

Onaniziem, je pri domovej a spoločnej prehládke vykonanej dňa 14. decembra 1938 v Ladislava Lešku z Pov. Bystrice, Zlatostrela čp. 80, bolý najdené a zistené rôzne kasejiny a zápisny evidencie a prevádzkám činnosti rozpustenej komunistickej strany. Protokol o prevedení domovej prehládke pripojený.

Pri častnej a domovej prehliadke vykonanej dňa 14. decembra 1936 s Antónia Lichtmana z Pav. Bystrice, Podbrežná ul. čp. 33, boli majetné a zabavené rôzne šperajny a tiakopisy súvisiace s prevádzkami činnosti rozpuštanej komunistickaj strany. Protokol o prevedenej domovej prehliadke pripojený.

Pri domovej a osobnej prehliadke vykonanej dňa 14. decembra 1938 u Bartolomeja Stuchlera z Rev. Bystrice, Podbrežná ul. 52, nebolo nič závažného nájdené. Protokol o prevedení domovej prehliadky pripojený.

Velitel stanice na dov. i

Domová prehládka u Ladislava Lečku, Antonína Lichtmana, Bartolomeja Büchlera v Považskej Bystrici.

Ladislav Lečko.

6. októbra 1938 v Žiline, teda v ten istý deň ako ľudáci vyhlásili autonómiu, schádza sa v hoteli Astória krajinské vedenie KSČ. Zaoberá sa smernicou, ktorá určovala líniu komunistickeho hnutia v nastávajúcom období. Organizačné zmeny, ktoré schádza uskutočnila vychádzali z konšpiračných smerníc.

Hneď po zákaze KSČ začala perzekúcia pokrokovu zmýšľajúcich občanov, najmä komunistov. Konajú sa domové prehliadky, habú sa písomnosti, časopisy, komunistická literatúra. Fašistická polícia prehliadla byty súdruhu Ladislavovi Lečkovi, A. Lichtmanovi, B. Büchlerovi. P. Fraňovi, J. Lehotskému, Bezecnému a mnohým ďalším. Komunisti boli okamžite zbavovaní funkcií - predovšetkým v obecných radách. Ľudovít Jágrík bol zbavený funkcie podpredsedu v Brvništi, Jozef Bezecný funkcie starostu v Košeci, Ján Lehotský vo Veľkom Kolačine prestal byť tiež starostom obce. Podobne odstraňovali ľudáci funkcionárov v Ladcoch, Bolešove, Maričkovej a ďalších obciach.

Už v novembri 1938 sa vytvorilo v Považskej Bystrici ilegálne vedenie strany: Ladislav Lečko, Anton Lichtman, Bertin Bachier. Podrobné pokyny pre organizovanie ilegálnej činnosti dostali všetky významné strediská komunistického hnutia. V Ilave-Klobušiciach vzniká okresné vedenie v zložení Pavol Jurík, Jozef Baláž a Ján Demitra. V marci 1940 zatkli Pavla Juríka a Jána Demitru a funkciu vedúceho okresného vedenia prevzal Marcel Gogol. Z iniciatívy Ľudovíta Benadu sa koncom roku 1940 vytvoril v Považskej Bystrici stranícky obvod pre okresy Považská Bystrica, Púchov a Veľká Bytča. Členmi vedenia boli Anton Lichtman, Vojtech Sekáč a Ján Láika. Základnou úlohou bolo vybudovať stranícku sieť v spomínaných okresoch. V polovici roku 1941 boli jeho členovia pozatýkaní. Okresné vedenie v Púchove vzniklo až koncom roku 1940 a pracovalo v zložení František Juršták, Pavel Fraňo, Miroslav Jelčic.

Činnosť okresných výborov bola organizačná a agitpropagandná. Zvlášť v okrese Považská Bystrica bola dobre pracujúca distribučná sieť letákov a ilegálnej komunistickej tlače. Ilegálne tlačiarne boli v Považskej Bystrici a Brvništi. Veľmi agilná bola mládež pod vedením súdruha Jána Kereša. S organizovaním tlače a vydávaním ilegálnych časopisov Hlas ľudu a Kladivo je spojené aj meno súdruha Júliusa Ďu-

riša. V tom čase bolo sídlo okresného ilegálneho vedenia prenesené do Považskej Tepľej, odkiaľ sa vykonávala distribúcia ilegálnej tlače. Propagandistická aktivita stúpala najmä v roku 1940. Letáky a iné propagačné materiály boli rozširované v Košeci, Ladcoch, Lazoch pod Makytou, Lednických Rovniach, Pruskom, Papradne, Púchove, Zliechove, Marikovej a ďalších obciach. Pred prvým májom 1940 sa objavujú červené zástavy v Púchove, Ladcoch, Považskej Bystrici, Papradne, Lednických Rovniach, Dubnici nad Váhom, Plevníku, Marikovej a inde.

Významným politickým činom, prejavom nespokojnosti boli útoky našich občanov – najmä komunistov do zahraničia. Od vojenských útvarov už v roku 1939 zbehl Karol Jágrík, Ľudovít Marciník z Brvníša a neskôr aj ďalší. Peter Jágrík, Karol Čapliar a Ignác Jágrík odišli do ZSSR a boli neskôr vysadení na diverznú činnosť.

Z politicko-organizačnej činnosti za najvýznamnejšiu treba pokladať praktickú činnosť ilegálnych komunistických buniek v dvoch najvýznamnejších závodoch – zbrojovkách v Považskej Bystrici a Dubnici nad Váhom. Prvá komunistická bunka vzniká v roku 1939 z iniciatívy Ladislava Lečku v zbrojovke v Považskej Bystrici. Ďalšie potom vznikajú v priebehu roka 1940 a na ich čele až do prepustenia zo závodu stojí Ladislav Súč. Za pomoci gestapáka Kmínka a príslušníkov Ústredia štátnej bezpečnosti sa podarilo niektoré bunky odhaliť a 16 súdruhov uväzniť v Trenčíne. K podobným odhaleniam došlo aj v závode v Dubnici nad Váhom, kde ilegálnu bunku viedol súdruh Sedláč.

Hneď po vyhlásení tzv. slovenského štátu prevzali oba spomínané podniky nemecké firmy a stali sa súčasťou nemeckého zbrojárskeho priemyslu. Dôsledkom tejto hospodárskej politiky bolo prepúšťanie českých zamestnancov a komunisticky zmýšľajúcich robotníkov a nahrádzanie nemeckými občanmi. Okrem mzdových otázok aj v tomto treba hľadať príčiny nepokojov v oboch závodoch i v čase, keď boli obsadené nemeckými vojakmi. Vo februári 1940 zastavili robotníci prácu v Zbrojovke Považskej Bystrica na štyroch objektoch, v máji na objekte puškárne, v októbri toho istého roku žiadali zvýšenie mzdy v objekte lisovňa, robotníci zlievarne a ďalší. V roku 1941 muselo vedenie podniku pristúpiť na zvýšenie miezd.

V dubníckom závode sa utvorila tajná organizácia českých

robotníkov na čele so Štefanom Bayerlingom, ktorá pomáhala pri útekoch do zahraničnej československej armády. Veľmi významným politickým prejavom robotníkov tohoto závodu bola ich účasť na oslavách 1. mája 1941 v Trenčíne, kde niesli transparenty s jasným protišľudáckym a sociálnym obsahom. Zaujímavý spôsob politického protestu prejavili v Dubnici nad Váhom tým, že dňa 14. marca 1942 pracovali, čím dali najavo, že štátny sviatok klérofašistického režimu neuznávajú.

Prejavy protišľudáckeho zmýšľania boli však aj na ďalších miestach. Tak hlási žandárska stanica v Lednických Rovniach nepokoje zamerané proti Hlinkovej garde už v roku 1939, za organizátorov označuje komunistov. V júli 1939 organizujú komunisti štrajk na stavbe cesty Bratislava – Jablunkov, ktorého sa zúčastnilo 55 robotníkov. Štrajk vypukol aj v cementárni Ladce, v kameňolome. Prvýkrát v júli a potom v auguste 1940. V roku 1942 dvakrát úspešne štrajkovali robotníci v púchovskom závode Syenit.

V roku 1940 dochádza v Považskej Bystrici k zatýkaniu, kde bola odhalená skupina 13 súdruhov, medzi nimi Ján Kereš, Miroslav Komoráš a ďalší. Súdruhovi Ladislavovi Lečkovi sa podarilo utiecť do Vrchteplej a neskôr do Turčianskych Teplic a Martina, kde bol poverený vedením oblastného vedenia strany a kde ho v auguste 1941 zatkli. V roku 1940 uväznili aj ďalších komunistov v okrese: Ľudovít Jágrík z Lednických Rovní, J. Podmaninca, Štefana Kušika a Rudolfa Janicu z Beluše, Pavla Juríka, Vladimíra Sedláča a mnoho ďalších.

Protikomunistická hystéria a represálie sa zväčšujú po prepadaní ZSSR v roku 1941. Mnohí súdruhovia sú internovaní v Trenčíne, Nitre a Ilave, kde sa zriadil koncentračný tábor už v roku 1939. Pracovný, v podstate však koncentračný tábor bol zriadený aj v Dubnici nad Váhom a v roku 1943 do konca závodná trestnica. Mnohí, ktorí boli zatknutí v tomto období zahynuli neskôršie v nemeckých koncentračných táboroch, napr. s. Bežecný z Košec, z Dubnice súdruhovia Bayerling, Faltys a i. Súdruh Ladislav Lečko zahynul pri nálete na transport väzňov do koncentračného tábora v Mauthausene pri meste Melk v Rakúsku 19. februára 1945. Ku koncu roka 1941 bola súdená veľká skupina komunistov z Považskej Bystrice, Púchova, Marikovej, Lednických Rovní a ďalších obcí, ktorí boli obvinení z vlastizrady proti slovenskému štátu. Celkom bolo v tom čase odsúdených okolo 40 ilegálnych pracovníkov odboja z nášho okresu.

Obdobie po prepadnutí ZSSR je aj v znamení zvýšenej deportácie občanov - židov. Do konca roku 1942 boli do koncentračných táborov odvezené prakticky všetky židovské rodiny.

I napriek zvýšeným represáliám zo strany fašistickej bezpečnosti, gardistov a úradov pokračujú komunisti v propagačnej činnosti, v organizácii útekov, skrývania utečencov a ilegálnych pracovníkov, prechodov cez moravsko-slovenské hranice v Lysej, Lazoch, Marikovej, Papradne, Zubáku. Hlavne po porážke fašistických vojsk pri Stalingrade sa znova objavujú protifašistické a protivojnové heslá na cestách v okolí Považskej Bystrice a iných miestach. Množia sa však aj zatknutia za rôzne delikty proti fašistickému režimu. Tak koncom roka 1943 zatkli v Dubnici nad Váhom Jozefa Frička a Jaroslava Šerého a obvinili ich zo špionáže. Z vojenského hľadiska boli najdôležitejšie sabotáže, ktoré komunisti organizovali v oboch závodoch - v Považskej Bystrici i Dubnici. Najobvyklejším spôsobom bolo spomaľovanie práce, výroba nepodarkov, poškodzovanie strojového zariadenia. Zbrojnú výrobu v Dubnici nad Váhom značne znížilo napr. aj to, že po prvom bombovaní závodu v roku 1944 zo zamestnancov slovenskej národnosti prestalo chodiť do práce do 3000.

V roku 1944 postup Červenej armády dával nové impulzy aj odbojovému hnutiu. Hlavným článkom národnooslobodzovacieho boja sa stala príprava a realizácia ozbrojeného povstania

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ POVSTANIE

V príprave celonárodného povstania počítala Slovenská národná rada s dvoma variantmi. Podľa prvej začiatok SNP stanoví SNR a Vojenské ústredie po dohode so Sovietskou armádou. Malo to byť vtedy, keď sa Sovietska armáda priblíži k našim hraniciam. V prípade okupácie Slovenska nemeckou armádou vyhlási Slovenská národná rada povstanie i vtedy, keď sa nedosiahne koordinácie s vedením Sovietskej armády.

V pláne prípravy sa počítalo aj s obsadením, prípadne vyradením oboch našich zbrojných závodov v Považskej Bystrici a Dubnici nad Váhom, ktoré však boli aj vo sfére výsostného záujmu Nemecka. Prvé okupačné vojská obsadili údolie Váhu už z 28. na 29. augusta 1944 a tak sa tento zámer nepodarilo splniť.

V čase vypuknutia Slovenského národného povstania len časť obcí terajšieho okresu Považská Bystrica spadala do povstaleckého územia. Boli to obce Zliechov, Domaníza, Prečín a menšie obce, ktoré sú dnes ich súčasťou. Keď bola v Rajci vyhlásená Československá republika, cez revolučné národné výbory, po obvodech vtedajších notariátov Domaníza, Prečín, Pružina a Dolný Lieskov uskutočnila sa mobilizácia. Záložníci spadajúci pod mobilizáciu vo veku do 45 rokov prichádzajú do strediska v Domaníži, kde ich zaraďujú do tvoriacich sa partizánskych jednotiek. Celkom sa prihlásilo viac ako 500 mužov. V Zliechove sa k povstaniu pridávajú príslušníci vojenskej hlásy a prichádzajú dobrovoľníci z Ladiec, Ilavy, Košece a ďalších obcí.

V čase vyhlásenia Slovenského národného povstania sa uskutočnilo na území okresu niekoľko bojových akcií. Na odpor časti nemeckých vojsk sa medzi prvými postavila vojenská posádka slovenskej armády v Považskej Bystrici. Českí a francúzski robotníci v dubnickom závode sa pokúsili zapáliť časť objektov, Nemci však závod násilím obsadili. V Strážovských vrchoch pôsobili už na konci augusta partizánske oddiely V. Sivuškina a P. Zazulova.

Od začiatku SNP až do oslobodenia okresu Považská Bystrica Sovietskou armádou pôsobilo na jeho území viacero partizánskych jednotiek. Ďalej uvádzame aspoň niekoľko faktov, i keď si uvedomujeme, že nemožno zachytiť ani všetky mená, ani všetky činy hrdinov tejto doby.

II. PARTIZÁNSKA BRIGÁDA M. R. ŠTEFÁNIKA, z časti, ktorej sa v októbri 1944 vytvorila II. SLOVENSKÁ NÁRODNÁ BRIGÁDA, vedená Konstantinom Karpovičom Popovom. V septembri v nej bojovalo 1524 členov. Bolo to v čase, keď mala za úlohu brániť prístup nemeckým vojskám od Považskej Bystrice, Beluše, Pružiny a Vrchteplej. Tak bola brigáda aj rozdelená: časť v Domaníži a ďalšie oddiely v Pružine a Prečine.

Partizánske oddiely urobili v priebehu prvej polovice septembra niekoľko výpadov na nemecké jednotky. 24. septembra došlo k prvému veľkému stretnutiu pri Prečine, po ktorom Nemci so stratami ustúpili. Po ďalších bojoch až do 25. septembra 1944 partizáni ustúpili pred veľkou presilou a postupne vyprázdnili Prečín, Domanížu a ostatné priľahlé obce.

V období ústupu partizánov do hôr použili nemecké oddiely aj delostrelectvo a ďalšiu ťažkú vojenskú techniku. Z partizánskych bojovníkov v tejto časti okresu spomenieme najmä organizátorov a veliteľov: Peter Popov, N. Podgajko, V. Sivuškin. Z Domaniže Michal Dudák, Peter Briestenský, Jaroslav Čelko a ďalší občania. Z Prečína najmä Michal Šefránka, prvý veliteľ partizánskej jednotky v Prečine, Anton Čihovský, Augustín Krabač, Vendelín Oravík a iní. V Pružine P. Briestenský, František Kostka, ale i Peter Briestenský a Ján Tomana zo Zemianskej Závady. Z tej istej obce bol aj učiteľ Jozef Hamaj, neskorší veliteľ spomínanej partizánskej jednotky v Prečine. Medzi ďalšími spomenieme aspoň Františka Taranzu z Dolného Lieskova a Jána Goliera a Jaroslava Bošku z Bodinej.

V rámci tejto brigády operovala v okolí obce Vrchteplá a Bodiná partizánska jednotka vedená majorom Sovietskej armády Pavlom Zazulovom, ktorý pri prestrelke s fašistami 6. februára 1945 padol spoločne s ďalšími partizánmi. V tejto jednotke bojovali aj občania z Považskej Teplej a Plevníka, medzi nimi i Štefan Korbaš.

V Strážovskej vrchovine pôsobila aj II. PARTIZÁNSKA BRIGÁDA JĀNA ŽIŽKU, ktorej velil Teodor Pola. Vznikla z organizačnej skupiny vysadenej koncom augusta 1944. Komisárom bol Štefan Kašák, náčelníkom štábu Hrdina ZSSR Vsevolod Ivanovič Klokov. Brigáda dosiahla najväčší početný stav 1590 členov v novembri 1944. Operovala v oblasti od Mojťína až po Inovce pri Trenčíne, Valašskú Belú a Bánovce nad Bebravou. Bojovalo v nej aj viacero občanov z nášho okresu, osobitne z Ladiec, Ilavy, Košeca a Dubnice nad Váhom. Vo februári 1945 sa k brigáde pridalo 180 Francúzov, ktorí utiekli zo zbrojovky Dubnica nad Váhom, kde boli na nútených prácach. Príslušníci tejto partizánskej jednotky zviadli s fašistami, hlavne ich špeciálnou jednotkou Edelweis i ukrajinskými nacionalistami mnohé boje v okolí Valašskej Belej, Trenčianskych Teplic i Zliechova. Súčasne vykonávajú diverzie na komunikáciách, najmä na hlavnej trati Bratislava - Žilina od Púchova až po Trenčín. Len v čase od 10. do 19. septembra uskutočnili partizáni na tomto železničnom úseku sedem diverzných akcií. V priestore Ilava - Košeca - Ladce znížili päť nemeckých autobusov, rýchlymi prepadmi získavali zbrane a pod. Táto partizánska brigáda mala dobre vybudovanú spravodajskú sieť v Ilave, Dubnici nad Váhom a iných obciach tohoto regiónu.

Z časti II. partizánskej brigády J. Žižku sa vo februári 1945 vytvorila partizánska brigáda SUVOROV, ktorej veliteľom sa stal Dmitrij Mironovič Rezuto, Hrdina ZSSR a náčelníkom štábu V. I. Klokov. Brigáda dostala rozkaz prebiť sa na Moravu. Nepodarilo sa jej to a tak až do konca vojny bojuje v priestore Papradno - Mariková.

Určitý čas na území nášho okresu pôsobila aj I. ČESKO-SLOVENSKÁ PARTIZÁNSKA BRIGÁDA JĀNA ŽIŽKU Z TROCNOVA. Po svojom vzniku prechádza cez Fatru do oblasti Javorníkov s cieľom preniknúť na Moravu a tu organizovať partizánsky boj. Veliteľom brigády bol Ján Ušiak a náčelníkom štábu Daján Bajanovič Murzin. Prvý väčší pokus podnikla časť brigády 21. septembra a potom v noci z 24. na 25. septembra 1944. Boj, ktorý podnikli s nemeckými jednotkami sa pokladá za najväčší na území českých zemí do príchodu Sovietskej armády. Prechod na Moravu sa podaril až jednotke vedenej D. B. Murzinom na konci septembra 1944. Postupne prechádzali aj ďalšie časti, jedna z nich v priestore Lazý - Čertov. V brigáde bojovalo viacero partizánov z okresu Považská Bystrica, medzi nimi Benedikt Vachalík, Adam Meliš, Rudolf Santus, Juraj Mizerík, Pavol Galcko, Viliam Hodoník, Vendel Budaj, Jozef Michálek a ďalší.

Po odchode partizánov si obyvatelia obcí v papradnianskej doline, najmä na kopaniciach a samotách veľa vytrepali. Z horemenovaných viacerí zahynuli v boji alebo ich fašisti umučili. Začiatkom roku 1945 sa vytvorila menšia skupina partizánov vedená Vasilom Butenkom, ktorá musela neustále čeliť trestným výpravám fašistom.

V januári 1945 bola v osade Semeteš obce Vysoká nad Kysucou vysadená desaťčlenná skupina partizánov RODINA, ktorej velil dôstojník Sovietskej armády Anatolij Akimovič Garnickij. Postupne sa rozrastá na oddiel s viac ako 400 ľuďmi. Oddiel Rodina operuje v priestore Veľké Rovné - Kolárovice - Papradno - Makov. Bol veľmi aktívny v priamom boji s nepriateľom i v diverznej činnosti. Posledný boj zviadli s ustupujúcimi fašistami v Papradne dňa 1. mája 1945 a oslobodili obce Papradno, Mariková, Jasenica, Brvnište a v susednom okrese obec Štiavnik.

V oblasti Bielych Karpát a Javorníkov operuje II. ČESKO-SLOVENSKÁ PARTIZÁNSKA BRIGÁDA J. V. STALINA. Pô-

sobí od Myjavy až po Púchov. Z jej 12 oddielov bol najväčší oddiel, ktorému velil J. Uher. Veliteľom brigády bol Iľja Daniľovič Dibrova a po jeho smrti v októbri 1944 kapitán Jozef Brunovský.

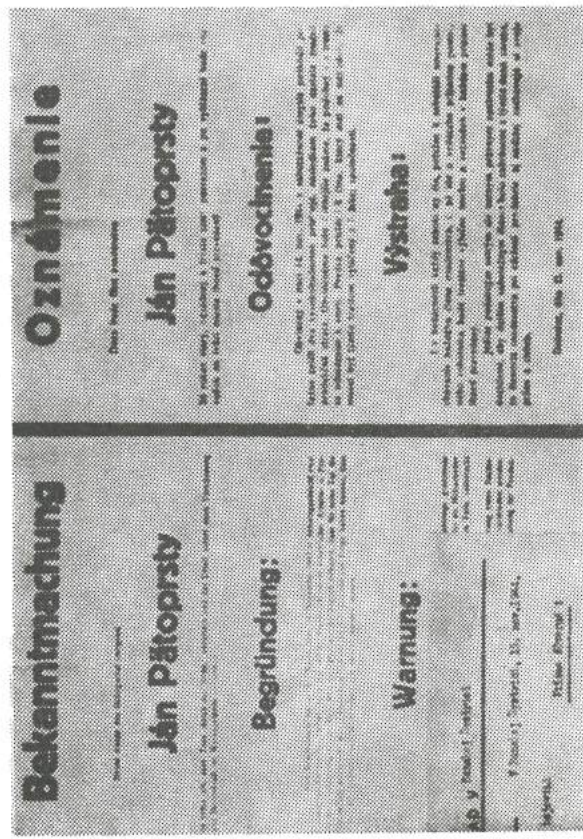
Z hľadiska nášho okresu nás najviac zaujíma oddiel Kátovskij, ktorého veliteľom bol Gleb Glagin. Jednotka, ktorá mala 300 príslušníkov vyvíjala veľmi aktívnu činnosť, nielen v boji s fašistami, ale aj politicko-agitačnú prácu v obciach, kde pôsobila, v závodoch v Dubnici i Považskej Bystrici. V tejto jednotke bojovala aj veľká skupina z vtedajšej zbrojovky v Považskej Bystrici, ale i z obcí Lednické Rovne, Lednica, Zubák, Červený Kameň a ďalších. Medzi nimi boli súdruhovia Pavol Fraňo, Ján Láika, Jozef Novosad a inf. Medzi mnohé bojové činnosti patria prepady v Lednických Rovniach, Považskom Podhradí, na Vlárach, v Zubáku, Lednici, deštruktívna činnosť na trati Horný Lideč - Púchov. Dňa 1. mája sa spojili so sovietskou rozviedkou a spoločne oslobodili obce Záriečie, Zubák a Lednica.

FAŠISTICKÝ TEROR

Klírofašistická vláda na Slovensku na základe dohody s Nemeckou ríšou z októbra 1944 financovala celú okupáciu Slovenska, čím umožnila ďalšie hospodárske drancovanie a využívanie pracovných síl hlavne na stavbách opevnení a ďalších prácach v prospech nemeckej armády.

Štatistika o zločinoch proti ľudskosti, ktorých sa dopustili fašisti na Slovensku je otravná. Okupačné jednotky spolu s jednotkami Pohotovostných oddielov Hlinkovej gardy zanechali na Slovensku 176 masových hrobov s 3723 obeťami. Obyvatelia podhorských obcí nášho okresu i napriek represáliám pomáhali partizánskym jednotkám informáciami, materiálne, ukrývali ranených. Fašisti vraždili nevinných ľudí v Prečine, Bodinej, Považskej Bystrici, Zliechove, Zubáku, Lednici, Nimnici, Pružine a na ďalších miestach. V Dubnici nad Váhom si každoročne uctieva pamiatku študentky medicíny Elzy Rossovej, ktorú okupanti zavraždili spolu s partizánom Františkom Šustom a ďalšími väzňami privezenými z koncentračného tábora v Ilave. Osobitné drastické boli verejné

popravy. Tak obesili v dubnickom závode Jána Pátoprstého a v Považskej Bystrici partizána Benedikta Vachalíka z Pátopradna. V apríli 1945 v Dubnici nad Váhom pre výstrahu zastrelili Michala Hudcovského a Stanislava Šustu. Dňa 23. februára 1945 v Dubnici - v zašľovacom tábore bez akéhokoľvek dôvodu zavraždili 28 cigánov.

Osada Mladoňov v obci Lazy pod Makytou zažila svoju tragédiu 29. októbra 1944. V ten deň ju prepadla jednotka SS a za ukrývanie partizánov osadu vypálili a 18 občanov zastrelili. V Ladcoch 16. apríla 1945 zastrelila špeciálna jednotka na nadvorí cementárne 19 rukojemníkov, ktorých zaistili pre dvoch zajatých príslušníkov gestapa.

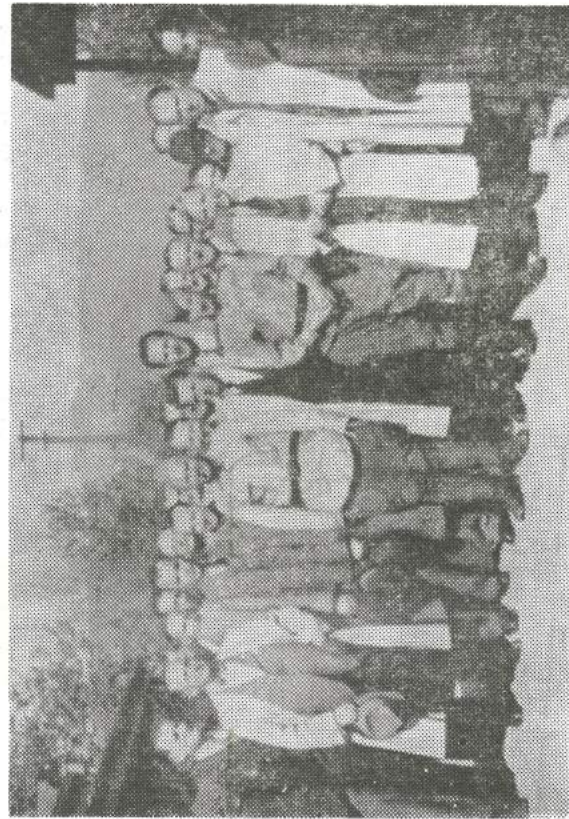
Značný podiel na protipartizánskych akciách a vraždách mali okrem príslušníkov zbraní SS aj zradcovia v uniformách Pohotovostných oddielov Hlinkovej gardy.

Aj v okrese Považská Bystrica je mnoho hrobov známych i neznámych hrdinov, ktorí položili svoje životy proti nenávidenému fašizmu. Komunistická strana priniesla v antišafistickom oslobodzovacom boji najväčšie obeť, lebo stratila temer 25 000 svojich členov.

OSLOBODENIE SOVIETSKOU ARMÁDOU

Oslobodzovanie územia okresu Považská Bystrica trvalo od prvej polovice apríla do 1. mája 1945. V rámci Bratislavsko-brnianskej operácie na pravom krídle 2. Ukrajinského frontu bojovala 40. armáda, ktorej velil generál F. F. Zmačenko. V rámci nej postupovali aj príslušníci 4. rumunskej armády s veliteľom generálom N. Descalcescu. Začiatkom apríla dosiahli Strážovské vrchy, kde narazili na silný odpor nacistov. Dlhotrvajúce boje sa viedli najmä v oblasti Zliechova, ktorý napokon vojská 40. armády dňa 10. apríla 1945 oslobodili ako prvú obec nášho okresu. Zliechovskou dolinou sa však tejto armáde podarilo prejsť až koncom apríla a tak napokon dosiahnuť a prekročiť rieku Váh v noci z 28. na 29. apríla a po tuhých bojoch vstúpiť na územie Moravy.

V tejto časti okresu už 7. apríla 1945 zahájila Sovietska armáda delostreleckú paľbu na nemecké zoskupenia v Dubnici nad Váhom od Hornej Poruby a Omšenia. Dubnica nad Váhom bola oslobodená spolu s okolitými obcami 27. apríla 1945.

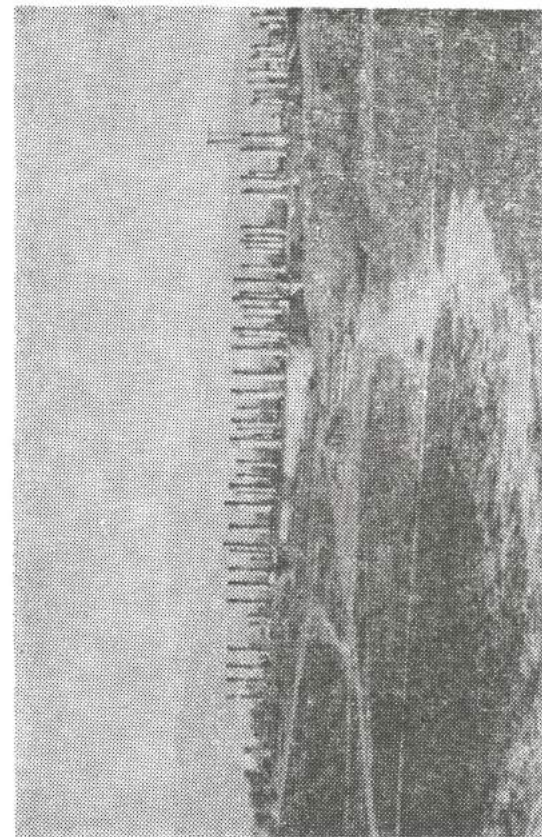
Sovietski vojaci v prvých dňoch oslobodenia v Považských strojárňach.

V rámci Ostravskej operácie 2. Ukrajinského frontu sa oslobodzovania značnej časti okresu zúčastnila 18. armáda, ktorej velil generál A. I. Gastilovič. V rámci nej operoval aj 1. ČESKO-SLOVENSKÝ ARMÁDNY ZBOR V ZSSR. A práve vojská tohto zboru oslobodili 30. apríla niektoré obce pozdĺž Váhu, medzi nimi Plevník a Považskú Teplú. Prechod cez Váh bol zložitý, pretože nepriateľ zničil mosty a jarné vody boli veľké. Ešte v noci na 1. mája sa na niekoľkých člnoch prepravili cez rieku príslušníci 2. samopaľného a 4. úderného oddielu 3. brigády. Súčasne prekročili rieku aj príslušníci 7. úderného oddielu 4. brigády, ktorí po nočnom pochode v ranných hodinách 1. mája 1945 oslobodili Púchov.

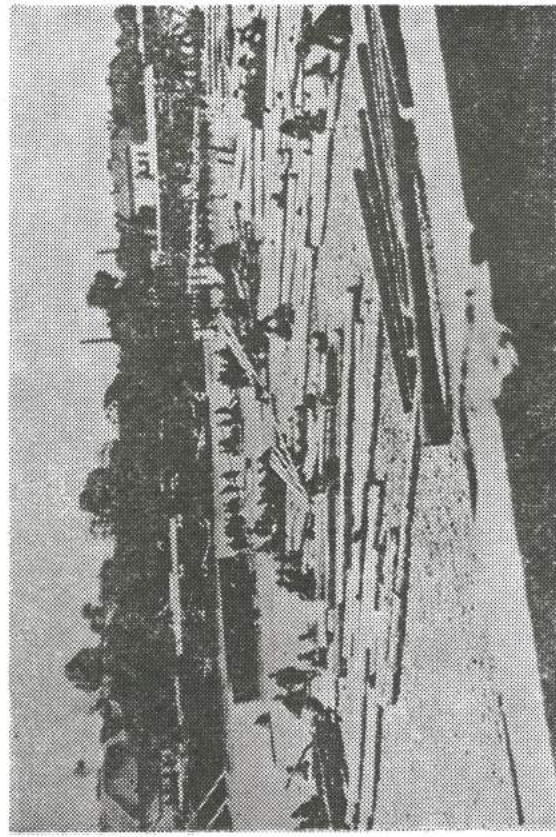
Jednotky 1. Československého armádneho zboru, ktoré postupovali cez Domanižu, stretli sa v tejto partizánskej obci 30. apríla 1945 s predsunutými jednotkami 4. rumunskej armády. **Obce tejto doliny boli oslobodené v ten istý deň a populáciu 30. apríla aj Považská Bystrica.**

Príslušníci 3. a 4. brigády postavili na druhý deň v obci Považská Teplá cez Váh deväťtonový, 110 metrov dlhý pontónový most. Z údolia Váhu brigády 1. Československého armádneho zboru postupovali potom smerom do dolín Papradna, Marikovej, Lúky, Lysá - Horní Lideč. Do oslobodzovacích akcií sa zapojili aj partizánske jednotky operujúce na území okresu, ako sme o tom písali v časti Slovenské národné povstanie. Partizáni zneškodnili mnohých fašistov, ktorí sa snažili preniknúť cez hranice na Moravu. Boli medzi nimi aj príslušníci gestapa a zbraní SS.

V predposledný aprílový deň roku 1945 nemecké špeciálne jednotky zničili železničné zariadenia, elektrické vedenia a komunikačné spoje. Ničili továrenské zariadenie a pokúšali sa odviesť stroje. Zásilhou komunistov a ďalších odbojových pracovníkov sa im to na mnohých miestach nepodarilo. Vojnou bol najviac poškodený závod v Dubnici nad Váhom, približne na 80 percent. Pri ústupe na pravý breh jednotky nemeckej armády zničili mosty v Považskej Bystrici, Milochove, Nosiciach a Púchove. Ani obrovské škody, ktoré fašisti spôsobili pri svojom ústupe nemohli skaliť radosť obyvateľov nášho okresu nad oslobodením, ktoré priniesli sovietski vojaci i naši rodáci - príslušníci 1. Československého armádneho zboru v ZSSR.

Zničený závod v Dubnici nad Váhom.

Stavba zničeného mostu v Púchove.

REVOLUČNÉ NÁRODNÉ VÝBORY

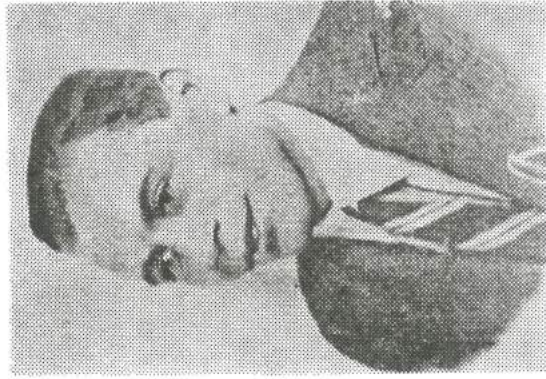
Základom novej, ľudovej moci na povstaleckom území sa stali revolučné národné výbory. Organizovali zásobovanie obyvateľstva i pre potreby frontu a partizánov a uskutočňovali ďalšie revolučné opatrenia - likvidovali fašistickú moc, organizovali milíciu a pod. V Slovenskom národnom povstaní i po ňom sa cez revolučné národné výbory presadzovali ciele národnej a demokratickej revolúcie. Vedúcou silou v týchto orgánoch bola aj v našom okrese Komunistickej strana Slovenska. V drvivšej väčšine obcí, kde boli revolučné národné výbory zriadené mali väčšinu komunisti - robotníci. Takéto výbory zriadene účasti robotníckej triedy na moci umožňovalo rozširovať revolúciu a tvorivo uplatňovať leninskú teóriu prerastania demokratickej revolúcie v socialistickú.

Podnet na vznik revolučných národných výborov dala už Vianočná dohoda v roku 1943. Mali sa stať prejavom spolupráce komunistov a ostatných antifašistov proti spoločnému nepriateľovi. Vo februári 1944 zaslalo ilegálne vedenie KSS vedúcim straníckych skupín tajný obežník, v ktorom stanovuje funkciu revolučných národných výborov v jednotlivých etapách vývoja revolúcie. Stručné vyjadrenie tejto smernice je takéto:

- Dnes (február 1944) vyvracia RNV nacistickú propagandu, podporuje obeť fašizmu, spolupracuje pri zostavovaní bojových skupín a partizánskych oddielov
- Za prevratu prevezme revolučný národný výbor administratívnu, hospodársku, policajno-poriadkovú, prípadne vojenskú moc.
- Po prevrate sa RNV postarajú o prípravu slobodných volieb a odovzdajú moc týmto voleným orgánom.

Aj v našom okrese niektoré revolučné národné výbory vznikali už pred začiatkom Slovenského národného povstania. Boli to RNV v Kolačine, Kloboúčiach, Lednici, Papradne, Brvništi, Plevníku-Drienovom, Považskej Teplej, Podmaníne, Záriečí, Lazoch, Vrchteplej, Badinej, Kostolci, Záskalí. Pred SNP vznikol aj revolučný národný výbor v Považskej Bystrici a Dubnici nad Váhom. RNV v Dubnici bol dobre organizovaný a už na začiatku augusta mal pripravený plán na mobilizáciu a ďalšie revolučné opatrenia podľa spomínanej smernice ilegálneho vedenia KSS.

Imrich Juríček.

V Domaniži bol predsedom revolučného národného výboru Imrich Juríček, ktorého fašisti zavraždili, rovnako ako príslušníci ukrajinských nacionalistov v radoch SS zastrelili predsedu revolučného národného výboru v Pružine Antona Kardoša. Ďalšie revolučné národné výbory vyvíjali činnosť v Malom Košeckom Podhradí, Ladcoch, Lednických Rovniach, Plevníku, Prečine, Zliechove a niektorých ďalších obciach. Po oslobodení Sovietskou armádou vznikli revolučné národné výbory všade. Vo všetkých mali komunisti väčšinu, počínali si energicky a získali tomuto orgánu autoritu i obľubu u prostých občanov.

V Považskej Bystrici a o niečo neskoršie aj v Púchove a Ilave vznikli revolučné okresné národné výbory.

Ak hodnotíme situáciu v našom okrese podľa jednotlivých etáp, treba povedať, že väčšina revolučných národných výborov sa pridržala zásad stanovených smernicou ilegálneho vedenia ÚV KSS. Najmä voľby nových orgánov prebiehali pomerne rýchlo po oslobodení, teda väčšina do konca mája 1945. Tak novozvolený miestny národný výbor v Považskej Bystrici sa ujal moci 15. mája 1945. Bolo v ňom 38 členov, z toho 24 zástupcov Komunistickej strany Slovenska. Voľby do Okresného národného výboru v Považskej Bystrici sa konali 1. júna

toho istého roku - z 24 členov bolo 16 komunistov. Prvým predsedom sa stal Ján Chorvát. V Púchove zvolili nový ONV 15. mája 1945, rovnako ako ostatné bol zložený z komunistov a občianskych zložiek. V 19-člennom Okresnom národnom výbore, ktorý zvolili 21. mája 1945 v Ilave bolo tiež 11 členov za Komunistickú stranu Slovenska. Prvým predsedom sa stal komunistička Pavla Juríková. Aj v novozvolených miestnych národných výboroch v Brvništi, Beluši, Červenom Kameni, Ladcoch, Pružine, Domaniži a v mnohých ďalších obciach mali väčšinu komunisti.

Po revolučných národných výboroch novozvolené národné výbory prevzali úlohu naplňovania ďalšej etapy nášho vývoja - prechodu na revolúciu socialistickú. Svojej úlohy sa ujali v neľahkom období konsolidácie hospodárskych a politických pomerov po oslobodení.

VZNIK ĽUDOVEJ DEMOKRACIE A BOJ ZA UPEVNENIE A ROZŠÍRENIE MOCI ROBOTNICKEJ TRIEDY

Národné výbory vedené komunistami sa po oslobodení ujali organizovania mierového života v neľahkých podmienkach. Organizovali obyvateľstvo miest a obcí k účasti na rekonštrukčných prácach. Organizovali občianske ľudové milície na ťaženie poriadku a zabezpečovali všetky politické a hospodárske akcie, ktorých bolo v prvých týždňoch po oslobodení značné množstvo.

Ukázalo sa, že treba vybudovať provizórne prevozy v Považskej Bystrici, Púchove a Ilave, obnoviť železničné spojenie, uviesť do chodu elektrárne, opraviť menšie mosty, cesty, likvidovať pozostatky opevnení, organizovať odstránenie mín a predovšetkým vytvárať podmienky na začatie výroby v závodoch okresu. Bolo tiež treba robiť poriadky so zradcami a kolaborantami, uviesť do činnosti ľudové súdy. Veľké starosti robilo aj zásobovanie obyvateľstva. Už o niekoľko dní bola obnovená premávka na železničnej trati Žilina - Milochov a Trenčín - Nosice. Priechod pre peších cez zhodené železničné mosty v Milochove a Nosiciach vybudovali obetaví pracovníci z Považských strojární.

Politický zápas o novú republiku cez premeny, ktoré prišiel proces prerastania národnej a demokratickej revolúcie v socialistickú sa v plnej miere prejavil aj v našom okrese. Vývoj revolúcie umožnil, aby sa podľa Košického vládného

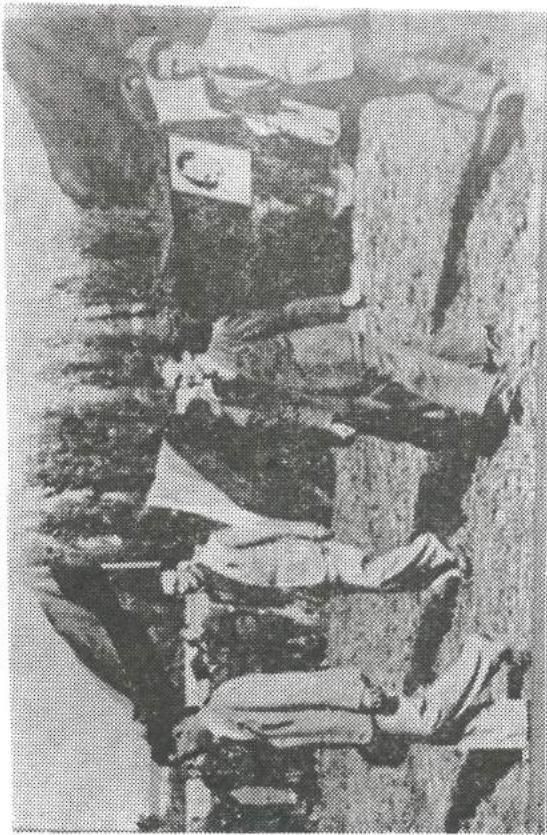
ho programu venovala pozornosť ekonomickým nástrojom oslabenie buržoázie - znárodneniu kľúčového priemyslu. Týkalo sa to aj nášho okresu, i keď dedičstvo po vojne v časti podnikov bolo neradosť. V Považských strojárňach škoda spôsobená odvezením strojov sa odhadovala na 450 miliónov vtedajších korún. Na tom, že nevznikli väčšie škody majú zásluhu samotní robotníci. Dnešný podnik ZTS Dubnica nad Váhom spolu so ZVS boli tak zničené, že len 14 % výrobných plochy sa dalo použiť. Škody sa odhadovali na 7 miliárd korún. V cementárni Ladce bola výroba obnovená už v prvých mesiacoch, čo bolo pre uskutočnenie rekonštrukčných prác nesmierne dôležité. Rovnako aj v Makyte Púchov začali s výrobou už 15. mája 1945. V Lednických Rovniach sa pohla výroba s veľkými ťažkosťami, pretože zničené komunikácie nedovolili dovážať potrebnú surovinu. Aj Azbestocementové závody v Púchove, tak ako aj ďalšie menšie závody obnovili veľmi rýchlo výrobu. Všetky podniky okresu narážali však ešte dlho na rovnaký problém - nedostatok energie a palív a niektoré i základných surovín.

Obyvatelia okresov Považská Bystrica, Púchov a Ilava privítali znárodnenie, ktoré sa uzákonilo dňa 28. októbra 1945. V ten deň sa v týchto mestách a v Dubnici nad Váhom konali manifestácie, kde pracujúci prejavili spontánny súhlas s takýmto postupom revolúcie.

Jedným z najdôležitejších opatrení národnej a demokratickej revolúcie bola očista verejného a politického života. Proces tejto očisty zabezpečovali okresné a miestne ľudové súdy podľa nariadenia SNR z mája 1945. Nie všade však tento proces napredoval podľa predstáv pracujúcich. Úspešne riešili potrestanie kolaborantov okresné ľudové súdy v Považskej Bystrici a Ilave. Na podporu urýchlania tohto procesu sa konali na Slovensku manifestácie. V Považskej Bystrici dňa 29. februára 1946 na podporu urýchlania očisty verejného života, najmä politických orgánov. Organizátormi boli hlavne odbojové zložky.

V dňoch 28. - 31. marca 1946 sa konal VIII. zjazd Komunistickej strany Československa. Počet členov stúpol viac než desaťkrát. KSČ bola najsilnejšou stranou v republike. Jej pôsobenie a vplyv bol v tomto čase veľký aj na území dnešného okresu Považská Bystrica. Najmä v závodoch mali komunisti najväčší vplyv. Vo vtedajšom okrese Považská Bystrica mala KSS v roku 1946 absolútne robotnícky charakter. Veď

z 3917 členov bolo 3684 robotníkov, čo predstavovalo 94,1 %, kým v ostatných okresoch Slovenska tvorili robotníci okolo 60 % členov Komunistickej strany Slovenska.

Oslavy 1. mája 1945 v Dubnici nad Váhom.

Májové voľby v roku 1946 vyjasnili mnoho základných politických otázok aj v našom okrese. Bola to skúška akčioschopnosti KSS, ale aj mobilizácie masových organizácií, osobitne Revolučného odborového hnutia a mládežníckej organizácie Slovenského zväzu mládeže. Predsedom vlády sa stáva po prvý raz v histórii komunista - Klement Gottwald.

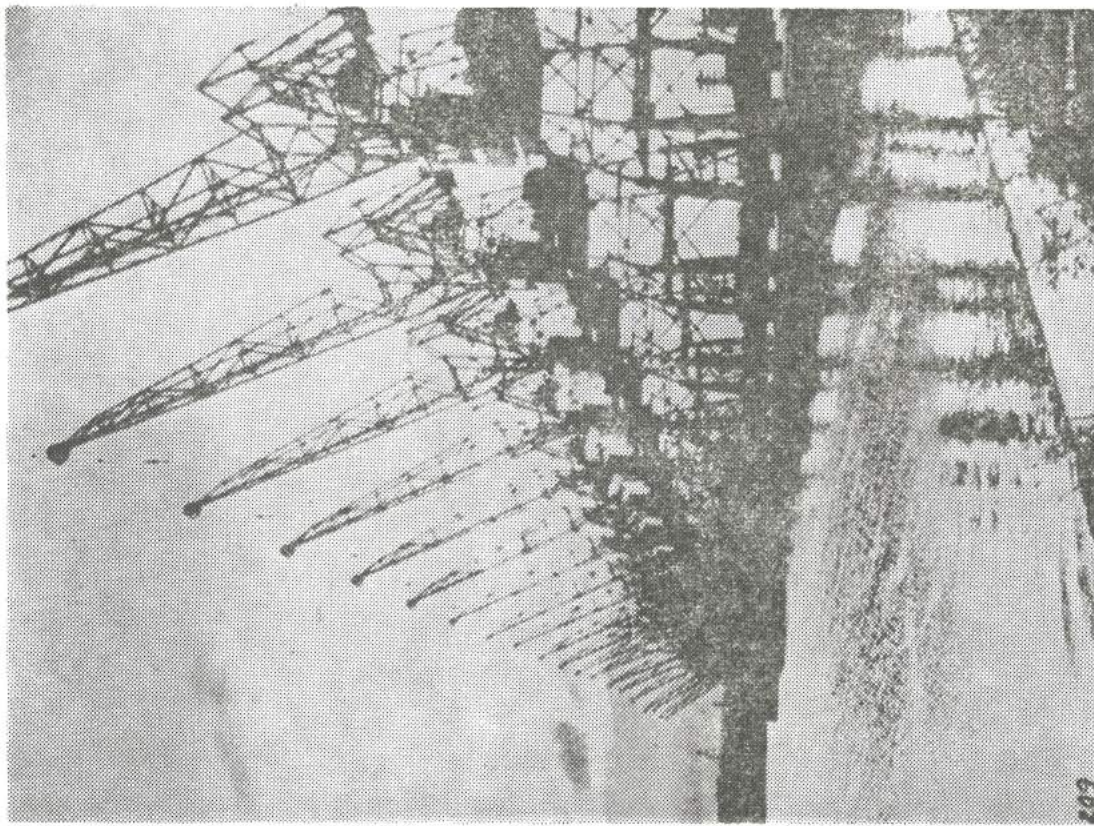
Veľký význam pri celkovej aktivizácii pracujúcich malo vyhlásenie Budovateľského programu vlády Klementa Gottwalda. Po vyhlásení Dvojročného plánu obnovy sa začína plánovitá, intenzívna práca na obnove republiky za prispenia širokých mas. Tak sa stáva dvojročnica nielen ekonomickým, ale aj politickým programom. Závodný časopis Považských strojární Náš cieľ vtedy (24. októbra 1946) napísal: „Pre nás Slovákov má tento program zvlášť veľký význam. Gottwaldova vláda chce ním zmeniť chybnú štruktúru Slovenska. My pracujúci len víťame tento dvojročný budovateľský program s radosťou a učíme všetko k jeho uskutočneniu.“ Pisateľ vyjadril myšlienky väčšiny pracujúcich závodu.

V roku 1946 i v priebehu celej dvojročnice (1947 - 1948) sme svedkami nových aktivizačných metód práce. V závode Makytá v Púchove organizujú súťaž o najvyššie výkony, kvalitu výrobkov a čistotu pracoviska. V júni - auguste 1946 usporiadalo oblasť riaditeľstvo znárodneného kovového strojárneho priemyslu spolu so Slovenskou odborovou radou národnú súťaž s kritériami: návrhy na zlepšenie výroby, zvýšenie pracovného výkonu, zníženie množstva nepodarkov, úspora materiálu, atď. V Považských strojárňach sa do súťaže zapojilo viac ako tri tisíc robotníkov. Najlepšie výsledky dosahovali práve komunisti. Na okresnej konferencii KSS v Považskej Bystrici v roku 1947 sa konštatovalo, že väčšina vyznamenaných sú členovia KSS.

Pomoc republiky, podpora Gottwaldovej vlády a tým aj urýchľovanie procesu prerastania národnej a demokratickej revolúcie v socialistickú sa prejavovala aj na mnohých iných úsekoch. Organizovali sa uhoľné brigády, ktoré odchádzali pomáhať na Ostravsko. Cementáreň Ladce vyslala dve brigády, ďalšie Považské strojárne, Azbestocementové závody, Skláreň Lednické Rovne. Závody poskytovali pomoc pri obnove komunikácií i ďalších prácach pri obnove hospodárstva.

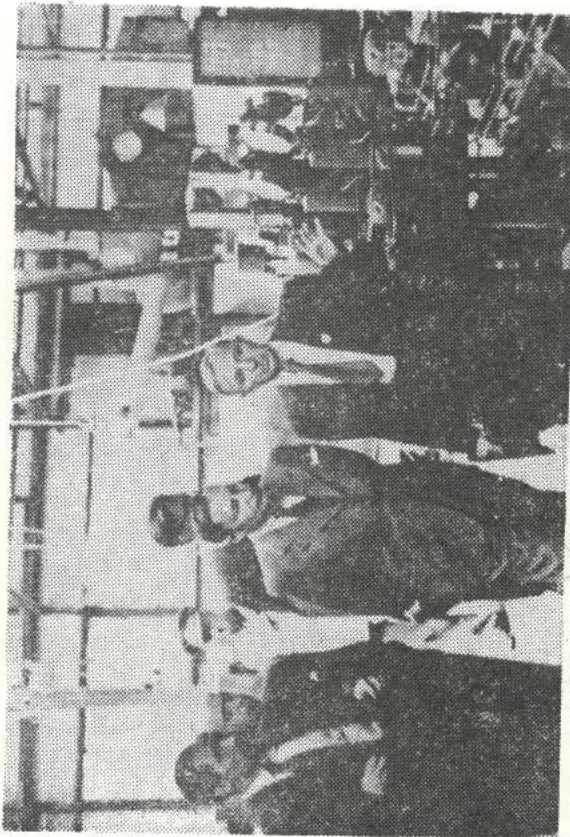
Na osobitné ovzdušie, ktoré zavládlo po vyhlásení Budovateľského programu prispelo v závodoch Revolučné odborové hnutie. V spolupráci s Komunistickou stranou Slovenska, jej závodnými organizáciami sa vytvárala pevná jednota, budovaná na základe spoločných triednych záujmov. Tak napr. v Považských strojárňach závodná organizáciu ROH založili z podnetu KSS. Mala 4026 členov, čo bolo vtedy 86 % osadenstva závodu. Bola to sila, ktorá sa prejavila nielen v závode, ale aj v meste a okrese. Svedčí o tom aj rezolúcia zamestnancov Považských strojární z 3. októbra 1946, v ktorej sa protestuje proti osočovaniu národných podnikov a vyzýva k zameraniu úsilia na splnenie dvojročnice.

Rozvojové investície Budovateľského programu boli určené aj na industrializáciu Slovenska, v rámci ktorej sa v našom okrese uskutočňovala rekonštrukcia závodov, modernizácia výrobných programov a rozširovanie už existujúcej výroby. V Dubnici nad Váhom išlo aj o základné otázky výstavby. S problémami sa postupne vyrovnávali a čoskoro dosiahli prvé úspechy vo výrobe mostných a iných konštrukcií, vlečných vozov žeriavov a prístavbných žeriavov do Švédska. V Považ-

Žeriavy vyrobené v Dubnici nad Váhom vo švédskom prístave.

skej Bystrici len na stavebné investície mali 4,5 miliardy korun. V povojnových rokoch sa začal vyjašňovať aj výrobný program, ktorý sa v tomto podniku zameriaval na mierovú výrobu. Závod začali opúšťať prvé chladničky, malokubátorne motocykle a ďalšie výrobky. Sklári v Lednických Rovniach vyrábajú spočiatku hladké - neskoršie ušľachtilé sklo, sacie fľašky, baňky na žiarovky, obalové sklo. Cementáreň v Ladcoch vyrobila v roku 1945 24 tisíc ton - v roku 1947 už 117 tisíc ton cementu.

Predseda vlády Zdeněk Fierlinger v Považských strojárňach.

Ak chápeme prerod spoločnosti v tomto období komplexne, nemôžeme nevidieť súvislosti riešenia ekonomických a sociálnych otázok robotníkov spolu s roľníkmi. Robotníci strojárskych, ale aj iných podnikov už dávno pred socialistickou kolektivizáciou poľnohospodárstva chápali svoje povinnosti voči roľníctvu veľmi konkrétne. Jeden príklad z mnohých: Robotníci z vtedajších Škodových závodov v Dubnici nad Váhom zostavili 12 brigád na pomoc roľníkom. Na oprave strojov a poľnohospodárskeho náradia odpracovali 1800 hodín. Roľníci zo začiatku s nedôverou, ale potom s vďakou

prijímali pomoc robotníkov. Miestna organizácia Jednotného zväzu slovenských roľníkov v Zliechove v ďakovnom liste, okrem iného píše: „Teraz s chuťou začíname prácu na našich poliach a zapojujeme sa do dvojročného budovateľského plánu... My, roľníci Vám podávame pravicu a zdravíme Vás Vaším i našim pozdravom Čest práci!“

Súčasťou novej roľníckej politiky Komunistickej strany Československa po oslobodení v prospech pracujúceho roľníctva bolo presadenie šiestich poľnohospodárskych zákonov, ktoré KSČ predložila na jeseň 1946. Návrh narazil na odpor Demokracickej strany nielen na ústredí, ale aj v okresoch. Naopak - roľníci (aj príslušníci DS) súhlasili s týmito zákonmi v plnom znení. Len v bývalom okrese Ilava sa za zákony vyslovili všetci roľníci na schôdzkach v 15 obciach. Podobnú podporu dostal návrh zákona aj v okrese Púchov a Považská Bystrica. Pod tieto zákony spadali aj zvyškové majetky v Oriovom, Hornej Marikovej, Bolesove, Dubnici nad Váhom. V rezolúciách na schválenie poľnohospodárskych zákonov nechýbali ani podpisy za organizáciu Demokratickej strany, napr. v Bolesove, Borčiciach, Kameničanoch. S podobným spontánnym súhlasom prijala väčšina roľníctva aj nové návrhy riešenia roľníckej otázky, s ktorými vystúpila KSČ na zhromaždení roľníkov v Hradci Králové.

Rozvoj hospodárstva ľudovodemokratického Československa bol vážne ohrozený v druhej polovici roku 1947. Zapríčinilo to mimoriadne suchó, ale aj zostrujúca sa medzinárodná situácia. Sovietsky zväz dodal v tom čase do Československa 600 tisíc ton obilia, hoci mal s výživou obyvateľstva sám starosti. Neúroda sa prejavila aj na príjmoch roľníkov a ich životnej úrovni. Bolo im treba pomôcť, aby sa zabezpečila budúca úroda. Na zabezpečenie týchto prostriedkov navrhla v auguste 1947 KSČ tzv. miliónársku daň. Pod heslom „Nech platia boháči!“ sa v našom okrese organizovali zhromaždenia pracujúcich v obciach Lednické Rovne, Zubák, Zbora, Dohňany, Streženice, Horenická Hôrka, Medné, Vieska, Dubnica nad Váhom, Ladce, Zliechov, Beluša, Visolaje, Malý Kolačín, Klobušice, Ilava, Prejta. Roľníci z obce Vieska-Bezdedov v okrese Púchov píše ministrom poľnohospodárstva J. Ďurišovi na podporu roľníckych zákonov a miliónárskej dane: „Pán minister, pri Vašej борbe za uzákonenie Vášho návrhu, nech je posilou aj náš skromný list a viera v nás roľníkov, ako aj my veríme Vašej dobrej myšlienke za nás“.

Obdobie 1945 - 1947 je v znamení aj ďalších zmien v živote občanov okresu. Menili sa vzťahy v oblasti kultúrno-spoločenskej, školstva, masových organizácií. Pravda, aj tu demokratické snahy komunistov narážali na mnohé prekážky, u nás zvlášť zo strany Demokratickej strany. Tá sa v niektorých obciach snažila získať vplyv pomocou kňazov. Organizovali sa znova spolky evanjelickej a katolíckej mládeže, ktorých činnosť bola v protiklade s prácou Slovenského zväzu mládeže, plne angažovaného za politiku KSČ a jej program. Vo väčšine obcí okresu vznikajú organizácie roľníkov Jednotný zväz slovenských roľníkov. Prvé už v auguste 1945 v Považskej Bystrici, Beľuši a Dolnom Lieskove. Práve tieto organizácie pomáhajú organizovať súhlasné politické akcie na podporu zámerov Gottwaldovej vlády.

Niekoľko sto občanov z nášho okresu sa prihlásilo na výzvu osídliť pohraničie. Väčšinou z chudobných dolín Papradna, Domaníža, Mariková a Púchovského okresu. Len z Brvníša ich bolo do 50. Iba niektorí však mohli svoj zámer uskutočniť pre protitludovú a byrokratickú politiku bývalého Povereníctva poľnohospodárstva, ktoré bolo v rukách Demokratickej strany.

V lete a na jeseň 1947 znova narušili pokoj nájazdy bendovcov. Do boja proti nim sa prihlásili aj partizáni z okresu Považská Bystrica, Púchov a Ilava.

FEBRUÁROVÉ VÍŤAZSTVO

Stredobodom pozornosti pracujúcich boli však predovšetkým udalosti, ktoré sa odohrali v jeseň 1947 na Slovensku. Politická kríza, ktorá sa začala už na jar 1946 bolo cítiť v plnej miere aj v našich okresoch. Snaha Demokratickej strany brániť plnenie vládneho programu sa prejavovala na všetkých úsekoch života, predovšetkým však v štátnych orgánoch. Keď sa v septembri 1947 ukázalo, že niektorí funkcionári Demokratickej strany nadviazali kontakty s ľudskými v zahraničí, začala na Slovensku politická kríza.

Dňa 14. septembra sa na viacerých miestach uskutočňujú manifestácie, žiadajúce očistu nielen Zboru povereníkov, ale aj Okresných národných výborov. Z manifestácie v Považskej

Bystrici poslali delegáciu na ONV. Delegácia uviedla konkrétne prípady a požiadavky na očistu ONV, MNV, škôl, spolkov a ďalších úsekov verejného života. Aj pri tejto politickej akcii sa najviac angažovali odbojáři. Pod takýmto tlakom zvolali plénum ONV, aby prerokovalo požiadavky uvedené v rezolúcii. Väčšine vyhovel, časť postúpili vyšším orgánom.

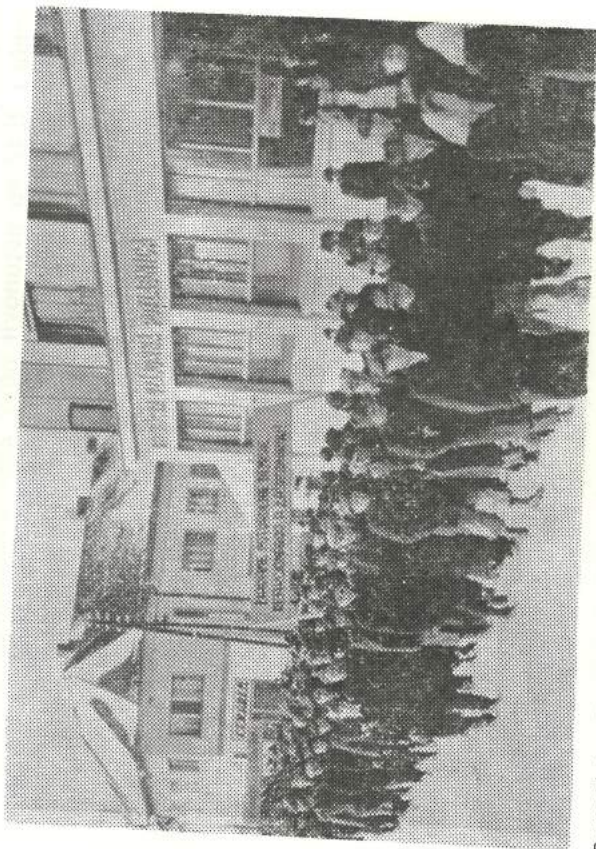
Významným krokom na ceste k vyriešeniu politickej krízy na Slovensku bol zjazd závodných a zamestnaneckých rád 30. októbra 1947 v Bratislave. Medzi 1800 delegátmi boli aj zástupcovia z Považskej Bystrice, Dubnice, Púchova, Ladiec, Lednických Rovní. Zjazd žiadal okamžité odstúpenie Zboru povereníkov a utvorenie nového - bez reakcie. Dňa 19. novembra 1947 sa ustanovil nový Zbor povereníkov na čele so súdruhom Gustávom Husákom.

Zasadenie ÚV KSČ, ktoré sa konalo v novembri 1947 upozornilo na nebezpečie zvratu udalostí, ktoré chystá buržoázia podporovaná aj časťou sociálnej demokracie. ÚV KSČ pripravovalo pracujúcich na rozhodné stretnutie. V podobnom duchu sa nieslo aj zasadenie ÚV KSS začiatkom decembra a zasadenie OV KSS v Pov. Bystrici, Púchove a Ilave.

Dňa 20. februára podalo 12 ministrov buržoáznych strán demisiu v snahe vyvolať politickú krízu. Bola to však menšina, vláda mohla ďalej rozhodovať a tak sa komunisti sústredili na prijatie demisie a doplnenie vlády novými členmi. Na tejto platforme sa potom odohral celý politický boj, ktorý prenikol a zmobilizoval doslova každého v republike. 21. februára sa na Staromestskom námestí v Prahe zišlo 100 tisíc ľudí, aby si od súdruha Gottwalda vypočuli stanovisko KSČ a výzvu k všetkým pracujúcim. Po tejto výzve vznikali po celej zemi akčné výbory Národného frontu, ktoré očisťovali verejný život.

Po prvých správach o udalostiach v Prahe zišli sa členovia predsedníctva OV KSS v Púchove na sekretariáte strany. Prišli chádzali funkcionári z dedín, závodov, aby sa poradili o ďalšom postupe. Sekretariáty v Považskej Bystrici, Púchove, v Ilave vysielali vyspelých súdruhov na rozhodujúce miesta, aby pomáhali organizovať politickú činnosť. Dňa 22. februára 1948 vznikajú v Považskej Bystrici, Dubnici nad Váhom, Púchove, Lednických Rovniach a v Ladcoch ľudové milície. (Píšeme o nich v ďalšej časti.) V ten istý deň sa zišiel v Prahe Zjazd

závodných rád a skupín ROH, ktorý sa plne postavil za požiadavku očisty vlády od reakcie. Z nášho okresu sa ho zúčastnili dve desiatky delegátov zo všetkých významných podnikov, zástupcovia Okresných odborových rád. Boli medzi nimi súdruhovia Závracký, Urban, Fulek, Mauer, Molitor, Tomášek, Podušel, Rybanský a ďalší. Zjazd súčasne vyzval pracujúcich do hodinového generálneho štrajku na deň 24. februára 1948. Generálny štrajk vyznel skutočne mohutne a ukázal jednotu vo všetkých vtedajších troch okresoch. Osobitne v Dubnici nad Váhom, Lednických Rovniach, Púchove a Považskej Bystrici. V Považskej Bystrici vyšli pracujúci zo závodu smerom k námestiu s transparentami a hudbou. Cestou sa k nim pripájali ďalší a na námestí sa napokon zhromažďilo desať tisíc ľudí.

Pracujúci v Považskej Bystrici 24. februára 1948 prichádzajú na námestie.

Dňa 25. februára 1948 oznámil Klement Gottwald na manifestácii na Václavskom námestí, že pokus reakcie zvrátiť politický vývoj bol odrazený.

V okresoch pri podpore víťazstva pracujúcich a upevnení štátnej moci zohrali dôležitú úlohu, okrem výborov strany Akčné výbory národného frontu. V Púchove sa už dňa 23. februára 1948 schádzajú zástupcovia odbojových zložiek, politických strán, záujmových zložiek, aby zvolili Okresný akčný výbor. Za predsedu väčšinou hlasov zvolili Jozefa Durinu. Rovnako - 23. februára vznikol Okresný akčný výbor v Považskej Bystrici a Ilave. V Považskej Bystrici začal akčný výbor okamžite plniť svoju funkciu. Dňa 25. februára sa zišiel v budove ONV, vyslovil nedôveru väčšine členov Okresného národného výboru a rozpustil ho. Súčasne dal návrh na vytvorenie Dočasnej okresnej správnej komisie. Tieto orgány sa vytvorili v ten istý deň aj v Púchove a 26. februára v Ilave. Akčné výbory boli veľmi aktívne. Okamžite navrhovali opatrenia na upevnenie moci, uložili stranám organizovaným v Akčných výboroch urobiť očistu vo vlastných radoch a navrhli vylúčiť príslušníkov Demokratickej strany.

Dňa 10. marca 1948 predniesol Klement Gottwald v Ústavnom národnom zhromaždení akčný program vlády obrodeneho Národného frontu, ktorý prakticky zahrňoval všetky doterajšie hlavné požiadavky pracujúcich. Súhlasom Národného zhromaždenia sa potvrdilo demokratické, ústavné a parlamentné riešenie vládnej krízy. V ďalšom období sa prijal celý rad zákonov, ktoré buržoázia dovtedy brzdila. Významnými politickými udalosťami boli zlúčenie sociálnej demokracie s Komunistickou stranou Československa, schválenie novej Ústavy 9. mája a po odstúpení Eduarda Beneša zvolenie súdruha Klementa Gottwalda za prezidenta Československej republiky. Významným aktom politického uvedomenia, agitáčno-propagačnej práce komunistov, celého Národného frontu boli voľby do Národného zhromaždenia dňa 30. mája 1948. Viac ako 85 % hlasov v okresoch Považská Bystrica, Ilava a Púchov svedčí o dobrej politickej práci komunistov v týchto okresoch. Bol to aj dôkaz, že buržoázia bola definitívne porazená a že pred pracujúcimi sa otvorila etapa socialistickej výstavby.

VZNIK ĽUDOVÝCH MILÍCIÍ

Jednou z významných úloh Komunistickej strany Československa v zložitých februárových dňoch 1948 bolo aj uvádzanie do života hlavných zásad vojenskej politiky. Kým sa reakcia snažila v budúcom politickom stretnutí využiť armádu vo

svoj prospech, KSČ robila opatrenia na neutralizovanie armády pri tomto politickom boji. Iná bola situácia v Zbore národnej bezpečnosti, kde mala strana masový vplyv. Od začiatku roku 1948 zvyšovali aktivitu aj branné komisie buržoazných strán, predovšetkým národných socialisti, ktorí si zaistovali aj zbrane. To bol tiež jeden z dôvodov, prečo vedenie KSČ rozhodlo odzbrojiť časť robotníckej triedy a vytvoriť ľudové milície.

V pražských závodoch a neskôr aj inde sa začali formovať tzv. strážne oddiely. Po 20. februári vydala KSČ výzvu, aby sa strážne oddiely premenili na zosilnené pohotovostné oddiely, ktoré by boli pripravené nielen na strázenie závodov, ale aj na zásahy v meste. Dňa 21. februára 1948 Predsedníctvo ÚV KSČ rozhodlo, aby sa vytvorili ľudové milície. Ustanovil sa Hlavný štáb ĽM a zabezpečili zbrane - 10 000 pušiek a 2000 samopalov.

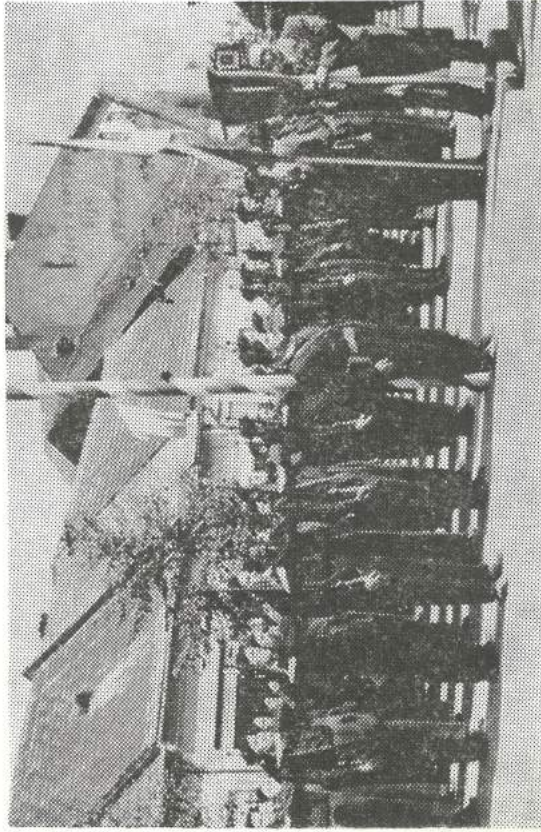
Na Slovensku rozhodlo Predsedníctvo ÚV KSS 21. februára o ozbrojení partizánov a robotníkov v závodoch. Ešte v ten deň sa schádzajú okresné výbory KSS v Považskej Bystrici, Ilave a Púchove a rokujú o bezpečnostných opatreniach, konkrétne o ozbrojení partizánov a zriadení robotníckych milícií. Ústredný sekretariát Zväzu slovenských partizánov už 19. februára 1948 vyzval svojich členov, aby boli v pohotovosti. V okrese Ilava sa vytvoril a ozbrojil oddiel partizánov v počte 35, ktorého veliteľom bol Jozef Rybanský a členmi partizáni, najmä z Ladiec, Dubnice, Ilavy, Košeca a ďalších obcí.

Už dňa 22. februára medzi prvými na Slovensku vzniká jedna z najväčších jednotiek ľudových milícií v dnešných Závodoch ťažkého strojárstva v Dubnici nad Váhom. V deň svojho vzniku mala 80, ale zakrátko už 320 členov. Pri jej zrode stáli komunisti Jozef Rybanský, Rudolf Kadlec, Karol Štefanko, Ján Mackovčiak a ďalší. Prvým veliteľom bol menovaný Anton Samek. Milicionári z Dubnice ochraňovali predovšetkým Anton Saale aj hydrocentrály v Ilave, Dubnici a dôležité objekty v meste, čo sa ukázalo dôležité nielen v roku 1948, ale aj v rokoch 1949 a 1950. Vo februári 1949 sa 90 príslušníkov tejto jednotky zúčastnilo na prehliadke ozbrojených síl v Bratislave.

Činnosť závodnej jednotky od samého začiatku bola vedená na zdokonaľovanie organizácie, skvalitňovanie výcviku, na plnenie politických i hospodárskych úloh. Jej príslušníci sa podieľali na zakladaní JRD v okrese Ilava, ale aj na

upevňovaní družstiev na východnom Slovensku. Tridsať príslušníci sa zúčastnili na budovaní Trate družby. Dubníckí milicionári nesklamali ani v roku 1968. Za dobré výsledky bola jednotka v roku 1971 vyznamenaná Radom červenej hviezdy. Medzi vzornými príslušníkmi ĽM je aj Hrdina socialistickej práce súdruh Vasil Ferko a ďalší nositelia štátnych vyznamenaní.

Aj v Považských strojárňach v Považskej Bystrici, sa na výzvu ÚV KSČ k vytváraniu jednotiek ĽM prihlásili najviedomejší robotníci podniku. Z týchto bola dňa 23. februára 1948 sformovaná 200-členná jednotka ľudových milícií. Pri jej zakladaní najaktívnejšiu činnosť vyvíjali Štefan Korbaš a Pavol Uriča, ktorí sa stali aj prvými veliteľmi. Závodná jednotka okrem úloh v rámci závodu vypomáhala pri obrane dôležitých objektov v rámci celého vtedajšieho okresu Považská Bystrica. Pamätná je účasť milicionárov na desatisícovej manifestácii 24. februára 1948 na považskobystrickom námestí.

Z nástupu ĽM Pov. strojárni na námestí v Pov. Bystrici - Február 1948

Závodná jednotka sa zúčastnila manifestačného zrazu v lete 1948 v Bratislave a v roku 1949 vo Zvolene. Jej príslušníci pomáhali aj pri zásahoch proti benderovcom. Jednotka ĽM

v Považských strojárňach sa postupne menila - zdokonaľovala sa výzbroj a výstroj, zlepšovalo priestorové vybavenie i organizačná činnosť. Veľa politickej práce urobili príslušníci jednotky pri odovzdávaní revolučných tradícií mladšej generácie na množstvo besied a iných podujatí. Za pomoci ČZV prevádzky nová budova a areál ZJ LM, ktoré vytvárajú dobré podmienky pre odbornú a politickovýchovnú prácu. Za dlhoročnú obetavú prácu udelili v roku 1970 jednotke LM Považských strojárň významenanie Za zásluhy o výstavbu.

V cementárni Ladce vznikla jednotka Ludových milícií tiež vo februárových dňoch roku 1948. Členmi sa stali komunisti, partizáni a iní odbojoví pracovníci závodu. Na čele jednotky stál v prvých dňoch predseda stranickej organizácie Ludovít Kučík. Potom bol za veliteľa menovaný František Černota. Závodná jednotka mala v prvých dňoch 60 členov a bola vyzbrojená puškami i pištoľami. Aj dnes patrí jednotka LM v Považských cementárňach medzi vzorné. V jej radoch je veľa nositeľov milicionárskych i iných vyznamenaní. Aj súčasná, nová generácia príslušníkov LM sa stala nositeľkou revolučných tradícií obce a závodu, ktoré rada odovzdáva na mnohých stretnutiach s mládežou.

Aj v Spojených sklárňach v Lednických Rovniach vo februárových dňoch 1948 vzniká Závodná jednotka Ludových milícií. Pri svojom vzniku mala 19 členov, o nedlho však už 110 príslušníkov. Pri jej zrode stáli súdruhovia Štefan Haas, Štefan Holý a ďalší, prvým veliteľom bol menovaný súdruh Michal Tarkovský. Závodná jednotka LM vo februári i ďalších mesiacoch uskutočňovala ochranu vlastného závodu, ale aj štátnych majetkov v Lednických Rovniach a hydrocentrály v Ladci. Súčasťou jednotky LM v Spojených sklárňach bola ZJ LM v Makyte a Azbestocementových závodov Púchov. Rovnianski príslušníci LM sa od začiatku zapájali nielen do výcviku a úloh, ktoré vtedy milícia mala, ale boli aj medzi tými, ktorí vzorne plnili výrobné úlohy, pomáhali pri socializácii mladiny a zúčastňovali sa ako brigádnici na vtedajších stavbách socializmu. Tento prístup a elán vydržal až dodnes, príslušníci LM sú príkladom pre ostatných na pracovisku i pri plnení verejných funkcií.

Všetky ďalšie roky sú dôkazom opodstatnenosti existencie Ludových milícií. Súdruh Klement Gottwald na historickom

IX. zjazdu KSČ v roku 1949 povedal: „Svoje čestné miesto, ako verná stráž ľudovodemokratickej republiky vybojovala si aj naša Ludová milícia. Budeme ju aj naďalej budovať a posilňovať.“ Jeho slová sa v ďalších rokoch plnili a ako sa ukázalo, dôvodov na ďalšie jestvovanie a upevňovanie LM bolo dosť. Predovšetkým triedny boj, ktorý v päťdesiatych rokoch, i keď v iných podobách ako pred Februárom, nadobúdala na intenzite. Značne k tomu prispela aj medzinárodná situácia, studená vojna a neustála hrozba konfliktu medzi kapitalizmom a rodiacim sa socializmom. Šesťdesiate roky priniesli tiež dosť dôvodov na existenciu Ludovej milície, ozbrojených jednotiek strany. V máji 1968 príslušníci LM v Jelšave a Ľubeníku demonštrovali a zaslali výzvu na ÚV KSČ, v ktorej odsudzujú vývoj v strane a spoločnosti. Táto výzva našla veľkú odozvu aj v jednotkách LM nášho okresu. Ďalším významným vystúpením LM v krízovom období bol celoštátny aktív, ktorý sa konal 19. júna 1968 v Prahe-Ružyni. Viac ako 11 000 účastníkov dalo najavo, že nepodľahli náporu pravice a zotrvali na princípoch marxizmu-leninizmu. Zo Stredoslovenského kraja sa na aktíve zúčastnilo do 150 príslušníkov LM, medzi nimi aj súdruhovia z nášho okresu.

Ludové milície vznikli a sú aj dnes budované ako ozbrojená zložka robotníckej triedy pod priamym vedením Komunistickej strany Československa. Ich poslaním zostáva i naďalej ochrana a obrana revolučných vymožeností pracujúcich.

Orgány KSČ na všetkých stupňoch oceňujú činnosť Ludových milícií a venujú im patričnú pozornosť a starostlivosť. V jednotkách LM v Považských strojárňach, ZTS Dubnica nad Váhom, Spojené sklárne Lednické Rovne, Považské cementárne Ladce, ZVS Dubnica nad Váhom, KOVO Beluša, Gumárne 1. mája, Makyta Púchov, Azbestocementové závody Púchov vytvárajú podmienky pre sústavný rast veliteľských zborov a všetkých príslušníkov jednotiek, pre materiálnotechnické zabezpečenie a ďalšie opatrenia, ktoré Ludové milície na úspešné plnenie svojich úloh potrebujú.

OBDOBIE BUDOVANIA ZÁKLADOV SOCIALIZMU

V dňoch 25. - 29. mája 1949 sa konal IX. zjazd KSČ. Vytýčil generálnu líniu budovania socializmu a formuloval ju do desiatich bodov správy ÚV KSČ. Išlo najmä o vybudovanie materiálno-technickej základne socializmu, v nej priemysel-

nenia Slovenska, socialistickej prestavby dediny a ďalšie obmedzovanie kapitalistických prvkov v hospodárstve. Venoval pozornosť otázkam kultúrnej revolúcie, celej nadvstavbovej sféry, spolupráci so ZSSR a ostatnými ľudovodemokratickými štátmi. Zjazd žiadal, aby sa do stranickeho života dôsledne presadzovali leninské princípy strany.

Roky, ktoré nasledovali sú aj v našom okrese obdobím ohromnej aktivizácie ľudí. Rozvoj priemyslu v rámci prvého päťročného plánu (1949 - 1953) bol impulzom k politickým, ekonomickým a sociálnym premenám nebývalých rozmerov. Celostátna výroba sa mala zvýšiť o 57 % - na Slovensku o 75 %. Ťažisko päťročnice bolo v kovopriemysle a výstavbe energetických diel. To malo priamy dosah aj v zmenách na území dnešného okresu Považská Bystrica. Bol to predovšetkým rozvoj strojárstva v Považskej Bystrici a Dubnici nad Váhom. V Považských strojárňach sa rozvíjala výroba hutných polotovarov, obrábacích strojov, valivých ložísk, mechanická výroba a výroba motocyklov. V Dubnici sú problémy s neujasnenosťou výrobného programu a bolo tomu tak aj v rokoch celej päťročnice. Až v roku 1953 sa definitívne rozhodlo: závod Dubnica vybudovať v takom rozsahu, aby zabezpečoval ucelený cyklus hutnej a mechanickej výroby. Strojárske podniky v našom okrese zviadli aj zvýšené úlohy - osobitne vo výrobe strojných zariadení, ktoré sa realizovali v priebehu päťročnice.

Ďalšie súvislosti s našim okresom sú vo výstavbe energetických zdrojov - výbudovanie Vážskej kaskády a najmä Priehrady mládeže. Túto stavbu začali budovať už v roku 1949. V tom istom roku z iniciatívy ÚV KSS a SÚV ČSM sa rozhodlo, že stavbu prevezme mládež. Vo februári 1950 prišli do údolia Váhu medzi Milochovom a Nosicami prví brigád- nici. Odchovaní Traťou mládeže, naučení ťažkostiam, pred- chnutí socialistickým vlastenectvom, začali pripravovať pod- mienky pre budúcich budovateľov. Za ďalšie roky sa vy- striedalo okolo 40 tisíc brigádnikov, ktorí nielen pracovali, ale sa aj politicky vzdelávali, pestovali šport a kultúru. Po návrate domov sa z nich stávali poprední pracovníci v závo- doch, propagátori družstevnej myšlienky v poľnohospodárstve, organizátori kultúrneho a spoločenského života v mestách, dedinách a školách. Právom vzbudzuje táto stavba i po ro- koch zdravé sebadomie u zamestnancov Hydrotavu, ktorí stavbu projektovali a realizovali, i ostatných dodávateľov, medzi nimi i cementárov z Ladiec. Samotná stavba vyvolala

aj ďalšie investície - presídlenie obce Okrut, Milochov a čiastočne aj Nosíc.

Stranická organizácia na Priehrade mládeže vznikla v po- lovici roku 1950 a pôdlierala OV KSS v Púchove. Boli v nej tak zástupcovia stavebných podnikov, ako aj brigádnikov - stálych zamestnancov. Pri budovaní priehradného múra bola objavená liečivá voda, ktorá dala podnet pre vznik štátnych kúpeľov Nimnica.

S výstavbou Gumární 1. mája v Púchove sa začalo v roku 1947. Bola to investícia v rámci industrializácie Slovenska. Vybavenie nového závodu narazilo na veľké ťažkosti vzhľadom na embargo zo strany USA, ako dôsledok práve sa začínajú- cej studenej vojny. Napokon sa stroje zabezpečili z domácich zdrojov a závod začal výrobu 1. mája 1950. Výroba sa postup- ne rozširovala v sortimente i množstve. Za prvú päťročnicu dosiahol už objem výroby 625 miliónov Kčs.

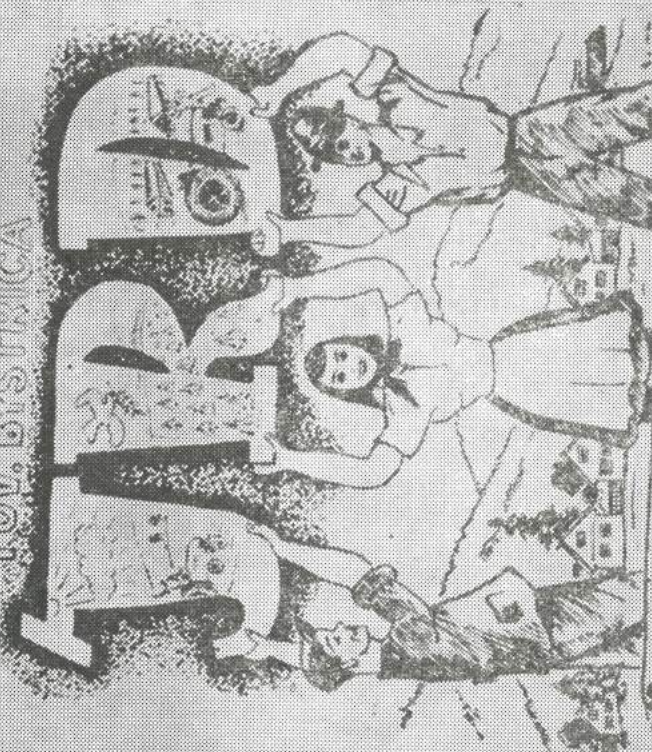
V apríli 1951 sa konali vo všetkých troch vtedajších okre- soch okresné konferencie strany, ktoré zhodnotili priebeh prvého päťročného plánu, otázky výstavby strany a otázky socializácie poľnohospodárstva - úlohy stanovené IX. zjaz- dom Komunistickej strany Československa. V tom čase došlo aj k zmene dovtedajšieho územného členenia. Zanikli Kra- jinské národné výbory a vznikli nové kraje. Celé územie dneš- ného okresu Považská Bystrica patrilo do Žilinského kraja.

Už v roku 1949 začínajú vznikať prvé jednotné roľnícke družstvá. Založili ich malí a strední roľníci v Dubnici nad Váhom, Nimnici, Upohlave, Klobušiciach, Vieske-Bezdedov, Sádóčnom, Visolajoch, Horenickej Hôrke a neskoršie i v ďal- ších obciach. Je to kapitola našich regionálnych dejín, ktorá by si zaslužila osobitné spracovanie. Pre komunistov, funkcio- nárov národných výborov a ďalších socializmu oddaných ľudí to bola škola masovopolitickej práce. Aj začiatky činnosti družstiev boli ťažké. Chýbali budovy, stroje, ale najmä skú- senosti s organizovaním spoločnej socialistickej veľkovýroby. Dovtedy socialistický sektor v okrese predstavovali iba štátne majetky a strojotraktorové stanice. Ale už vtedy - v roku 1950 zorganizovali v okrese Púchov socialistickú súťaž, ktorej víťazom sa stalo JRD Nimnica. V okrese Považská Bystrica zase v roku 1952 zvíťazilo JRD Sverepec v súťaži o najvyššie dodávky mlieka. V roku 1952 bolo na území vtedajšieho okre-

DOMANIZA

prvá socialistická dedina v okrese

POV. BYSTRICA

SPOLUPRÁCA V JRD

K USPĚCHU NÁS DOVEDIE

Naše prvé socialistické dedina v okrese Pov. Bystrica vznikla v roku 1953. Jej vznik a rozvoj je výsledkom úsilia jej členov a podporu zvrchovaného orgánu. V súčasnosti má dedina 120 domácností a 450 obyvateľov. Jej úspech je výsledkom spolupráce jej členov a podporu zvrchovaného orgánu. V súčasnosti má dedina 120 domácností a 450 obyvateľov.

su Považská Bystrica deväť socialistických obcí, v ktorých nebolo súkromne hospodáriacich roľníkov: Domaniza, Sádcočné,

Kardošová Vieska, Čelková Lehota, Plevník, Drieňové, Orlové, Prečín a Považské Podhradie.

V apríli 1953 sa konajú okresné konferencie strany, ktoré konštatujú úspešné plnenie výroby v strojárstve a vytyčujú ďalší program v socializácii poľnohospodárstva.

Na konci štyridsiatych a na začiatku päťdesiatych rokov sa v okrese znárodnili súkromné stavebné firmy a splynuli s novozriadenými stavebnými organizáciami. Súčasne v okresoch Považská Bystrica, Púchov a Ilava vznikajú socialistické organizácie obchodu a služieb.

V tomto období sa kristalizoval aj vzťah spoločenských organizácií k politike strany. Došlo k vzniku nových organizácií budovaných na vytvorených komunistických tradíciách. Zlučením Českého a Slovenského zväzu mládeže sa na zjazde v Prahe vytvorila jednotná organizácia Československý zväz mládeže. Od začiatku veľmi aktívne organizácie pracovali v Považských strojárňach, v Dubnici nad Váhom, Makyte Púchov, ale aj na mnohých obciach a školách. Aktívita stúpala najmä po návrate mladých ľudí zo stavieb mládeže - osobitne z Trate mládeže, kde patrili dubníckí a povážskobystrickí zväzáci medzi údernícke brigády.

Československý zväz žien i výbory žien pri národných výboroch vyvíjali najväčšiu aktivitu na dedinách. Zohrali v týchto rokoch dôležitú úlohu v uveďomavacom procese dedinských žien, ich zapájania sa do pracovného procesu a do verejného života. Dôležitú úlohu v obciach zohrali pri zakladaní JRD i v práci pri ich ťažkých začiatkoch.

Podobne sa menil vzťah k politike strany aj u ostatných spoločenských organizácií, ktoré postupne menili svoj starý zaužívaný spolkový spôsob činnosti. Pravda, osobitné postavenie v tomto čase mali odbory. Ich organizácia Revolučné odborové hnutie, jej členovia stáli po boku strany v revolučnom zápase vo Februári a pomáhali organizovať pokrokové pracovné hnutie v závodoch a na stavbách prvej päťročnice.

V septembri 1953 sa na počesť X. zjazdu KSČ pod vedením stranických organizácií vypracovali Akčné programy rozvoja výstavby obcí. Išlo o plánovitý rozvoj obcí, takto koncipované

po prvýkrát. Obce sa zaväzovali vysádzať stromy, upravovať potoky, cesty, ale prijímali aj výrobné úlohy na ustájenie dobytky, zvýšenie dojivosti a pod. Niekoľko príkladov: v Považskej Bystrici sa zaviazali vysádzať stromky, v Papradne doplniť stav hospodárskych zvierat, v Brvníšti vysadiť ovocný sad, v Púchovskom okrese najmä výstavba požiarneho zbrojnice, školských priestorov atď. Do histórie výstavby okresu tých čias vojde aj začiatok výstavby Novej Dubnice v roku 1951.

Úspešnú bilanciu budovania základov socializmu konštatoval aj X. zjazd Komunistickej strany Československa v dňoch 11. – 15. júna 1954. Schválil hospodársku smernicu, ktorej základnou myšlienkou bol aj rozvoj spotrebného priemyslu a tak uspokojovať dopyt pracujúcich. Ďalej zjazd rozhodol podstatne zvýšiť poľnohospodársku výrobu, najmä zastaviť odlev pracovných síl z poľnohospodárstva, rozšíriť a ekonomicky upevniť JRD.

Správne na to reagovali okresné konferencie poľnohospodárov, ktoré sa konali v marci 1955 vo všetkých troch okresoch. Spolu so straníckymi orgánmi prijali opatrenia na rozšírenie členskej základne v jestvujúcich JRD, ale najmä založiť celooberné JRD v obciach poľnohospodárskeho charakteru. Týkalo sa to hlavne okresov Ilava a Púchov.

Okresná konferencia KSS v Púchove, v marci 1958 už konštatovala značný nárast družstevného hnutia. Len za rok 1957 vzniklo 7 obecných JRD, medzi nimi najväčšie poľnohospodárske obce Beluša, Horovce, Dolné Kočkovce a z podhorských Hoštíná, Dolná Breznica, Mestečko a ďalšie. S podobnými kladnými výsledkami agitačno-propagačnej práce sa mohli pochváliť aj v okresoch Ilava a Považská Bystrica.

V roku 1955 zaznamenávame významnú telovýchovnú údaľ, ktorá značne aktivizovala aj politický a kultúrny spoločenský život. V máji na počesť 20. výročia oslobodenia Sovietskej armádou sa konali I. okresné spartakiády v Považskej Bystrici, Ilave a v Beluši. Na každej z nich vystúpilo viac ako jeden a pol tisíc cvičencov.

Vo februári 1956 sa konal XX. zjazd Komunistickej strany Sovietskeho zväzu, ktorý sa stal historickým z viacero hľadísk. Dospel k teoretickým záverom možnosti spolunaživa-

nia štátov s rozdielnym spoločenským zriadením a prerokoval otázky prekonávania kultu osobnosti. Oba tieto závery sa stali predmetom rokovania a vnútrostraníckej diskusie aj v našej strane, v okresných orgánoch KSS i v základných organizáciách. Výsledky tejto diskusie zhrnula potom celostátna konferencia KSČ v roku 1956.

XI. zjazd Komunistickej strany Československa v júni 1958 stanovil ďalšie úlohy v priemysle, ktoré sa mali plniť na základe vysokej techniky, automatizácie. Podobné úlohy, najmä do oblasti mechanizácie a modernizácie výroby stanovil zjazd aj pre poľnohospodárstvo. Tu sa požadovalo zabezpečiť zvýšenie intenzity výroby, zlučovanie poľnohospodárskych podnikov do väčších celkov.

Priemyselným podnikom v okresoch Považská Bystrica, Púchov a Ilava sa darilo plniť úlohy vcelku úspešne. Začínajú sa úspešne rozvíjať mnohé nové metódy práce, mení sa systém súťaženia, vznikajú prvé Brigády socialistickej práce. V Povážských strojárňach je to BSP – 22-členný kolektív frézarov.

Priebrada mládeže – stavba budovateľov socializmu.

Priehrada mládeže — odvoz budovateľov na pracovné úseky.

V rokoch 1960 - 1961 bolo v okrese 68 JRD, ktoré sa postupne zlučujú do veľkých celkov - poľnohospodárskych komplexov. Tak vznikli JRD Nové Považie Dubnica nad Váhom, JRD 1. máj Košeca, JRD 9. máj Púchov, JRD ZČSSP v Beluši, JRD Víťazný lebruár v Bolešove, JRD Družba Považské Podhradie a JRD Partizán Domaníža. Takéto hospodárske zoskupenia si vyžiadali vyspelé kádre, ale aj lepšiu techniku. Investície len v roku 1960 boli skoro 30 miliónom korún. V tom čase sa stavia aj veľkokapacitná hydínareň v Púchove a ďalšie významné poľnohospodárske stavby.

Rok 1960 bol aj rokom reorganizácie územných okresných a krajských celkov. Bývalé okresy Považská Bystrica, Púchov, Ilava vytvárajú nový okres Považská Bystrica, ktorý patrí do Stredoslovenského kraja so sídlom v Banskej Bystrici.

V júli 1960 sa koná Celoštátna konferencia Komunistickej strany Československa, ktorá zhodnotila revolučné premeny našej spoločnosti. Konštatovala, že socializmus u nás zvíťazil. V súlade s tým prerokovala návrh novej socialistickej Us-

tavy, ktorá bola ešte v tom roku schválená Národným zhromaždením. Hodnotenie vývoja nieslo tendencie preceňovania danej situácie a ukazuje na prenikanie subjektivismu do politiky strany, ktorý nám v ďalšom období narobil toľko škody. Celoštátna konferencia schválila aj smernicu k tretiemu roku SRP v rokoch 1961 - 1965.

I napriek extenzívnemu rozvoju národného hospodárstva v šesťdesiatych rokoch sme zaznamenali v okrese mnoho pozitív, najmä v oblasti poľnohospodárstva a na niektorých úsekoch životnej úrovne. V priemysle sa zvýšila exportná schopnosť. ZŤS Dubnica začína dodávať kompletne výrobné celky, Gumárne 1. mája, Považské strojárne, Makyta i Sklárne Lednické Rovne značne zvýšili vývoz do socialistických a čiastočne aj do kapitalistických štátov. V týchto rokoch sa začínajú búrlivý rozvoj miest, hlavne Považskej Bystrice, Púchova a Dubnice nad Váhom, Novej Dubnice a čiastočne aj Ilavy, Lednických Rovní a ďalších obcí. Zlepšujú sa - i keď nie dostatočne aj niektoré služby obyvateľstvu. Napr. v roku 1955 premávalo v okrese 75 autobusov, v roku 1970 už 156, ktoré prepravili trikrát väčší počet cestujúcich. Počet obchodných jednotiek sa za roky 1960 - 1970 zvýšil len o päťinu, ale maloobchodný obrát zo 670 miliónov na viac ako 1,2 miliardy korún. V roku 1960 sa na dôchodkoch vyplátilo 61 miliónov Kčs, o desať rokov neskôr skoro trojnásobok. Veľké zmeny sa uskutočnili v školstve v jeho materiálo-technickej sfére. Je to obdobie výstavby základných škôl, materských škôl a iných zariadení. Len materských škôl pribúdalo 3 - 4 ročne. Podobne by sme mohli hovoriť aj o oblasti kultúry, zdravotníctva, ale aj telovýchove, športe a iných oblastiach. Veľkú zásluhu na tomto rozvoji majú národné výbory, ktoré pod vedením KSS v spolupráci so spoločenskými organizáciami NF a všetkými občanmi zohrali významnú politicko-organizačtorskú úlohu.

XII. zjazd Komunistickej strany Československa sa konal 4. - 8. decembra 1962. Ťažiskom rokovania bolo posúdenie československej ekonomiky. Zjazd žiadal uskutočniť štrukturálne zmeny v národnom hospodárstve a obnoviť narušenú proporcionality. Správa ÚV KSČ však plne neodhalila príčiny ekonomických ťažkostí, vyplývajúcich z nerálneho posudzovania našich možností.

XIII. zjazd Komunistickej strany Československa v dňoch 3. mája - 4. júna 1966 v ekonomickej sfére stanovil postupný

prechod od extenzívneho rozvoja národného hospodárstva k intenzívnemu. Konsolidácie mal pôsobiť vypracovaný 4. päťročný plán na roky 1966 - 1970.

Aj po XIII. zjazde KSČ sme i v našom okrese, najmä vo vnútrostraníckom živote cítili veľa formalizmu. Oslabovala sa ideologická práca v základných organizáciách i na ostatných úsekoch života. Závažné problémy sa vyskytovali aj v oblasti кадрovej práce, v činnosti ľudovej správy i v spoločenských organizáciách Národného frontu.

Narastali nevyriešené problémy a nespokojnosť. Otvárala sa cesta revizionizmu, pravicovému oportunizmu a vytvárala sa možnosť na formovanie protisocialistických a protisovietskych síl.

Už pred rokom 1968, najmä v priebehu roka 1967, ovládli pravicooportunistické sily najmä spoločenskovednú a kultúrnu oblasť, čo malo postupný vplyv aj na ideologický front v krajoch a okresoch. U nás sa prejavili tieto tendencie v klesajúcej aktivite základných organizácií, nízkej účasti na straníckych schôdzkach i formálnom prístupe k straníckemu vzdelávaniu.

ÚSPEŠNÉ OBDOBIE POLITICKÉHO, EKONOMICKÉHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA PO XIV. ZJAZDE KSČ

Na decembrovom zasadnutí ÚV KSČ v roku 1967 viacerí členovia ÚV vystúpili s kritikou práce Antonína Novotného s požiadavkou, aby odstúpil z funkcie prvého tajomníka ÚV KSČ. Na januárovom zasadnutí ÚV KSČ prijali politickú rezolúciu, ktorej sa jednohlasne hlási k svetovej socialistickej sústave a prehlasuje jednotu so ZSSR. V rezolúcii sa žiada prehĺbiť akčnú jednotu a vedúcu úlohu strany a dodržiavať leninské normy stranického života, princípy národnostnej politiky a riešiť naliehavé otázky národného hospodárstva. Plénum odvolalo z funkcie Antonína Novotného a za prvého tajomníka ÚV KSČ zvolilo Alexandra Dubčeka.

Nové vedenie nebolo schopné riešiť krízu v KSČ a umožnilo organizovaný nástup pravice. Chýbala jednoznačná smernica

pre plnenie záverov januárového zasadania ÚV KSČ. Útok pravice sa prejavil veľmi jasne už pri príprave marcových okresných konferencií strany. Aj v Považskej Bystrici, ako napokon vo väčšine okresov na Slovensku bol na týchto konferenciách útok pravice ešte odrazený. Postupne však pravica reformistickými a sociálnodemokratickými propagandistickými skúsenosťami nepoučenú mládež. Po vstupe spojokala aj do okresných výborov strany. Podobne aj do základných organizácií a najmä do spoločenských organizácií NF, vrátane ROH. Demagogické vyhlásenia, nacionalistické heslá dezorientovali načas značnú časť obyvateľstva, najmä historickými skúsenosťami nepoučenú mládež. Po vstupe spojeneckých vojsk sa do nenávisťnej antisovietskej propagandy zapojila aj časť regionálnej tlače a rozhlas v našom okrese. V polovici septembra však už badať určité znaky konsolidácie v politickom ovzduší, na pracoviskách závodov a inštitúcií. Koncom septembra dochádza k viacerým kadrovým zmenám v OV KSS a neskôr aj v CZV KSS rozhodujúcich podnikov okresu.

Veľký ohlas aj medzi občanmi nášho okresu malo prijatie zákona o československej federácii v októbri 1968. Tento akt sa stal dôležitým politickým faktorom pri konsolidácii a prekonávaní politickej krízy. Podobne významne zapôsobilo zasadanie ÚV KSČ v novembri 1968, jeho marx-leninské závery, ktoré do značnej miery otupili účinkovanie pravice.

V roku 1969 sa zhoršila situácia na vnútornom trhu, hoci okresné stranícke a štátne orgány v Považskej Bystrici urobili viacero - vcelku úspešných opatrení, najmä v zásobovaní obyvateľov potravinami.

Zasadnutím ÚV KSČ 17. apríla 1969, kde zvolili súdruha Gustáva Husáka za prvého tajomníka ÚV KSČ sa začala nová etapa vývoja politickej situácie v strane i spoločnosti. Závery tohoto zasadania prerokovalo aj rozšírené plénum OV KSS v Považskej Bystrici 19. apríla 1969. V záveroch zasadania sa doslova hovorí: "...Sme presvedčení, že celá KSČ nastupuje k rozhodnej realizácii pojanuárovej politiky, k dôslednému uplatňovaniu vedúcej úlohy strany a upevneniu jej ideovej a akčnej jednoty." V ďalšej časti sa hovorí o spojení so ZSSR a o boji proti vnášaniu nemarxistických ideológií do strany. Aj okresná všeodborová konferencia v júni 1969 mala už znaky politickej konsolidácie. Na základe výzvy OV ZČSSP začala sa od mája 1969 postupne obnovovať činnosť odbo-

čiek ZČSSP v celom okrese. V novembri už väčšina z nich pripravila dôstojný priebeh Mesiaca ČSSP a pripravovala sa na oslavy stého výročia narodenia V. I. Lenina.

V auguste navštívila skupina vedúcich pracovníkov okresu Ščokino v Tulskej oblasti, čím sa začala dnes už tradičná družba **tohoto okresu s okresom Považská Bystrica**.

Situácia v niektorých oblastiach ekonomiky nebola však priaznivá. Nesplnili sa úlohy na viacerých úsekoch - osobitne vo výstavbe bytov a iných investičných celkoch. Výzva ÚV KSČ na zlepšenie výsledkov vo všetkých odvetviach národného hospodárstva našla v okrese veľmi priaznivý ohlas. Tak strojár v Dubnici nad Váhom za mesiac august splnil úlohy na 141 %, v Považských strojárňach na 134 %. Príkladom boli púchovskí gumári, ktorí plnili aj plán od začiatku roka na 104 %, podobne ako Makýta Páčov na 107 %. V ekonomickej oblasti je tento rok pre okres významný aj tým, že sa do prevádzky dala zmernizovaná cementáreň v Ladkoch a položil sa základný kameň na výstavbu EVU v Novej Dubnici. Bilancia roku 1969 v ekonomických ukazovateľoch bola na pokon priaznivejšia, ako sa v priebehu roka predpokladalo.

V roku 1970 základy okresu po dvoch rokoch dostali do rúk štátny plán, ktorého úlohou bolo vytvoriť rovnováhu v národnom hospodárstve a zamedziť inflačným tendenciám. Vo februári 1970 sa urobil aj dôležitý krok na ceste ku konsolidácii mládežníckeho hnutia v okrese založením Socialistického zväzu mládeže, čím sa roztrieštené hnutie opäť zjednotilo.

Rok 1970 bol rokom 25. výročia oslobodenia Československa a okresu Sovietskou armádou. Bol to teda aj rok bilancovania dvadsaťpäťročnej cesty, porovnávanie a zamyslenia sa nad plánmi do budúcnosti. Svoju 25-ročnú existenciu si pripomenuli aj národné výbory. Pri hodnotení si uvedomili, čo ich čaká pri urýchlčení politickej a ekonomickej konsolidácii. Národné výbory všetkých stupňov v okrese Považská Bystrica sa zaviazali podstatne zlepšiť prácu volených orgánov, ich aparátu, zvýšiť politickú angažovanosť pri realizácii uznesení straníckych orgánov.

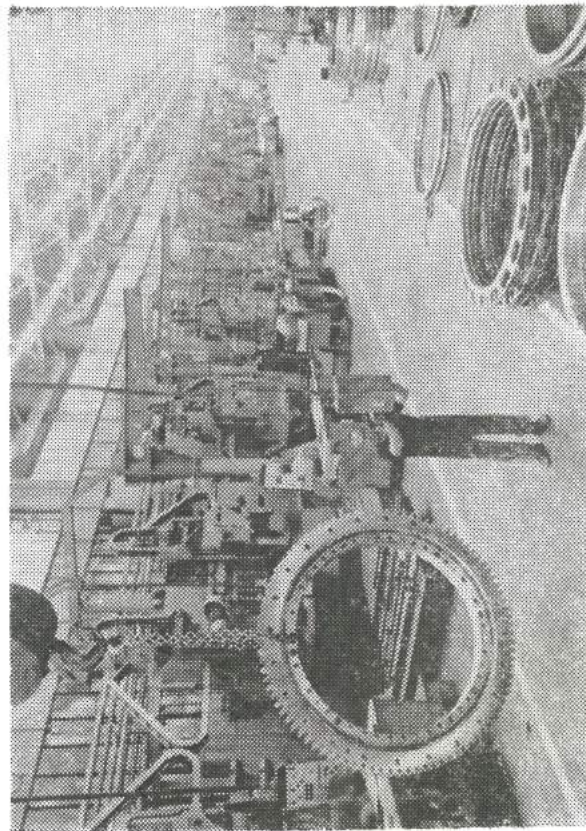
V Prahe bola 6. mája 1970 podpísaná nová Zmluva o priateľstve, spolupráci a vzájomnej pomoci medzi ČSSR a ZSSR. Uspokojenie nad týmto významným aktom vyjadrili členovia

zasadania OV KSS listom na ÚV KSČ. Podobne urobili aj viaceré stranícke organizácie v okrese.

Plénium OV KSS v júli 1970 prerokovalo plnenie Realizačnej smernice májového pléna ÚV KSČ z roku 1969. Z tohoto zasadania vyšla úloha všetkým organizáciám strany aktívne pôsobiť a získať dezorientovaných členov strany, ale rozlíšiť sa s nositeľmi právicového oportunizmu, protisocialistickými a protisovietskymi silami. V okrese sa už prejavili známky diferenciáciačného procesu a časť organizácií strany žiadala dôslednejšie riešenie týchto problémov. V takomto ovzduší sa uskutočnila v lete 1970 aj výmena členských legitimácií spojená s **pohovormi** - posudzovaním činnosti v krízovom období. V rámci ČSSR sa strana rozišla asi s päťnou členov.

V októbri 1970 sa na zasadaní OV KSS v Považskej Bystrici uskutočnili niektoré kádrové zmeny. Za vedúceho tajomníka OV KSS bol plénom zvolený súdruh Jozef Chuchút.

Veľký význam pre celé komunistické hnutie malo decembrové zasadanie ÚV KSČ v roku 1970, ktoré prijalo dokument

ZVL — Považské strojárne — výrobná hala.

Hore — z výroby ZTS v Dubnici nad Váhom.
Dole — Gumárne 1. mája v Púchove.

Poučenie z krízového vývoja v strane a spoločnosti po XIII. zjazde KSČ a Rezolúciu o aktuálnych otázkach strany. V tom istom mesiaci prerokovalo tento dokument aj plénum OV KSS v Považskej Bystrici.

Väčšina závodov úspešne splnila plán na rok 1970. Považské strojárne, Gumárne 1. mája Púchov a Makýta Púchov nad 100 percent.

Vstup do piatej päťročnice v roku 1971 bol v znamení blížaceho sa 50. výročia založenia KSČ, XIV. zjazdu Komunistickej strany Československa, ako i okresnej konferencie KSS, ktorá sa konala 4. - 5. apríla 1971. Toto mimoriadne dôležité rokovanie komunistov okresu môžeme označiť ako prelomové, komunisticky zásadové hodnotenie práce strany od roku 1968. Pohľad na minulý vývoj v okresnej organizácii bol orientovaný predovšetkým na to, aby všetci účastníci konferencie získali hlboké poučenie pre svoju ďalšiu politickú i organizátorskú prácu. Veľká pozornosť sa venovala ekonomickým úlohám, ale aj rozvoju politicko-výchovnej práce a vnútrostraníckym otázkam.

Široký ohlas malo v okrese vyhlásenie ÚV KSČ k 50. výročiu založenia strany a k XIV. zjazdu KSČ. V záveroch sa na počesť týchto udalostí a v záujme nápravy ekonomickej situácie rozvinulo hnutie „Každý po socialisticky“. Celokresný socialistický záväzok dosiahol temer 200 miliónov korún.

Významnou udalosťou v apríli 1971 bol XXIV. zjazd Komunistickej strany Sovietskeho zväzu, ktorý bol impulzom aj na riešenie našich vlastných problémov ešte v období prípravy XIV. zjazdu KSČ.

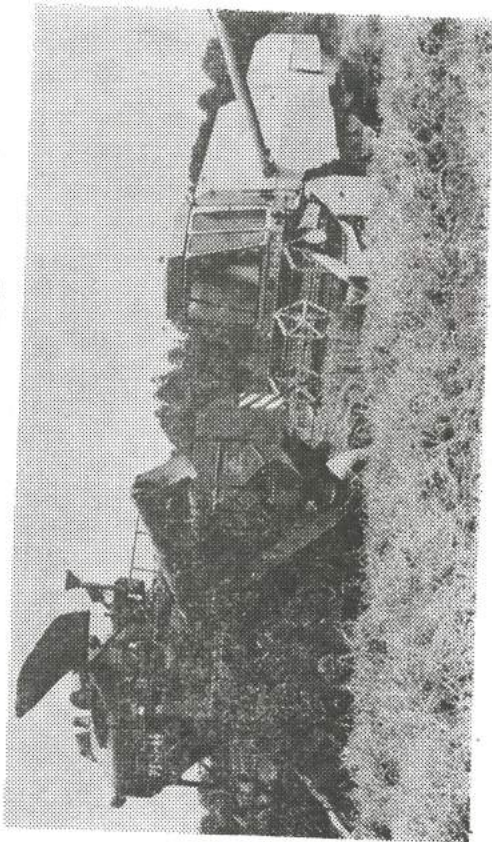
Na XIV. zjazde Komunistickej strany Československa, ktorý sa konal v dňoch 25. - 29. mája 1971 si vypočuli s veľkým záujmom delegáti zjazdu i všetci pracujúci v ČSSR Správu o vývoji strany a spoločnosti od XIII. zjazdu KSČ a ďalšie úlohy strany. Hlavné smery hospodárskej politiky na roky 1971 - 1975 bol náročný, ale reálny program rozvoja spoločnosti v ekonomike, sociálnej sfére a ostatných oblastiach. V hospodárskej sfére vytýčil zjazd uplatňovať intenzívne faktory a ukladá spájať ďalší postup vo výstavbe rozvinutej socialistickej spoločnosti s rozvojom socialistickej demokracie. Vyzdvihol úlohu Národného frontu pri zvyšovaní účasti pracujúcich na správe štátu. Zdôraznila sa úloha zmeny štýlu práce stra-

nických a štátnych orgánov a zapojenie čím väčšieho okruhu pracujúcich.

V tomto roku sa konali prvé verejné schôdze strany v mestách a obciach okresu. Mali vysokú účasť i aktivity občanov. Na programe týchto zhromaždení bolo predovšetkým obznanovanie s konkrétnymi úlohami vyplývajúcimi zo XIV. zjazdu KSČ, okresnej konferencie KSS a členských schôdzí ZO KSS. Významnou udalosťou tohoto roku boli aj voľby do zastupiteľských orgánov, ktoré sa všeobecne pokladali za dovŕšenie etapy politickej konsolidácie. Volieb sa zúčastnilo 99,57 % zapísaných voličov. Viac ako 99 % hlasov dostali kandidáti NF na poslancov, čo bolo dôkazom dôvery v politiku KSČ.

Na záver tohoto ťažkého, ale plodného roku sa mohlo konštatovať, že drvivá väčšina podnikov splnila plánované úlohy predčasne, že sa postavilo 972 bytov, nové školy, kultúrne domy a iné potrebné objekty. Bol to rok získanej dôvery - rok aktivity občanov.

Február a marec 1972 bol v znamení okresných konferencií organizácií NF - Socialistického zväzu mládeže, Zväzu československo-sovietskeho priateľstva, Revolučného odborového hnutia i okresnej konferencie Jednotných roľníckych družstiev. Všetky tieto rokovania, ktoré boli prípravou na zjazd menovaných organizácií priniesli veľa pozitívneho, najmä v oblasti aktivity členstva pri pomoci národnému hospodárstvu a v ideologickej oblasti pri výchove členstva.

Konferencia JRD bola začiatkom novej etapy v rozvoji poľnohospodárstva okresu, kedy sa začínajú uplatňovať efektívne zásady kooperácie, koncentrácie a špecializácie poľnohospodárskej výroby. Veľký ohlas mala výzva poľnohospodárov okresu Považská Bystrica ku všetkým okresom v SSR na prekrútenie výroby a nákupu mlieka v roku 1972. V poľnohospodárskej produkcii mimoriadne úspešným bol rok 1973 v pestovaní obilovín. V Nitre, z rúk generálneho tajomníka ÚV KSČ súdruha Gustáva Husáka prevzala delegácia okresu vedená vedúcim tajomníkom Jozefom Chuchútom Rad práce, ktorý okresu udelil práve za úspechy v obilninárstve.

Vzhľadom na priemyselný charakter nášho okresu malo veľký význam pre ďalší jeho rozvoj zasadanie ÚV KSČ v máji 1974, ktoré sa zaoberalo stavom a úlohami vedecko-technického rozvoja. Na novembrovom zasadaní urobil ÚV KSČ analýzu vývoja ekonomiky, ideologickej práce a celkovej politickej situácie od XIV. zjazdu KSČ. Osobitne sa zaoberal pracou straníckych a štátnych orgánov, zvyšovania náročnosti kvality ich činnosti. Návážne na to významným krokom v hľadaní nových kvalít v práci štátnych orgánov bola okresná konferencia národných výborov v novembri 1974.

V roku 1974 - v roku 30. výročia SNP sme boli hosťiteľmi a organizátormi významnej politicko-sportovej udalosti - medzinárodnej brannej súťaže socialistických krajín „Za priateľstvo a bratstvo“. Vydarená súťaž prispela k zvýšeniu internacionálneho čítania občanov. Bola teda nielen úspešným branno-sportovým, ale aj politickým podujatím.

O postupujúcej konsolidácii v okrese svedčí aj iniciatíva pracujúcich, lepšia organizovanosť záväzkového hnutia na počesť 30. výročia oslobodenia Sovietskou armádou. Každým rokom stúpa hodnota záväzkov - zo 199 miliónov v roku 1971 stúpila na 265 miliónov korún splnených záväzkov v roku 1975. Osvedčila sa aktivizácia občanov cez Týždne pracovnej aktivity, ktoré sa zameriavali na najdôležitejšie úseky Volebných programov NF. V príprave iniciatívy pracujúcich a mládeže zohrali rozhodujúcu politickú a organizátorskú úlohu stranícke organizácie, národné výbory a organizácie Národného frontu.

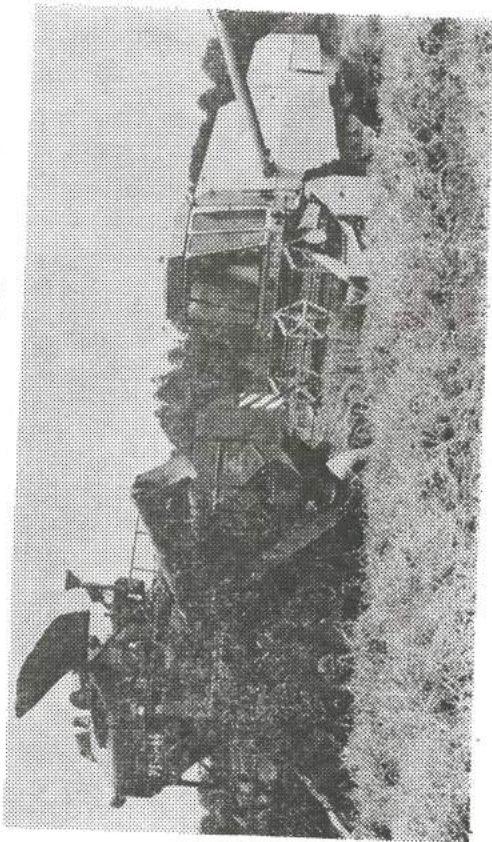
Politickú a ekonomickú konsolidáciu možno vidieť aj v priemysle okresu. Výsledky nemajú obdobu v histórii okresu. Bola

níckych a štátnych orgánov a zapojenie čím väčšieho okruhu pracujúcich.

V tomto roku sa konali prvé verejné schôdze strany v mestách a obciach okresu. Mali vysokú účasť i aktivity občanov. Na programe týchto zhromaždení bolo predovšetkým obznanovanie s konkrétnymi úlohami vyplývajúcimi zo XIV. zjazdu KSČ, okresnej konferencie KSS a členských schôdzí ZO KSS. Významnou udalosťou tohoto roku boli aj voľby do zastupiteľských orgánov, ktoré sa všeobecne pokladali za dovŕšenie etapy politickej konsolidácie. Volieb sa zúčastnilo 99,57 % zapísaných voličov. Viac ako 99 % hlasov dostali kandidáti NF na poslancov, čo bolo dôkazom dôvery v politiku KSČ.

Na záver tohoto ťažkého, ale plodného roku sa mohlo konštatovať, že drvivá väčšina podnikov splnila plánované úlohy predčasne, že sa postavilo 972 bytov, nové školy, kultúrne domy a iné potrebné objekty. Bol to rok získanej dôvery - rok aktivity občanov.

Február a marec 1972 bol v znamení okresných konferencií organizácií NF - Socialistického zväzu mládeže, Zväzu československo-sovietskeho priateľstva, Revolučného odborového hnutia i okresnej konferencie Jednotných roľníckych družstiev. Všetky tieto rokovania, ktoré boli prípravou na zjazd menovaných organizácií priniesli veľa pozitívneho, najmä v oblasti aktivity členstva pri pomoci národnému hospodárstvu a v ideologickej oblasti pri výchove členstva.

Konferencia JRD bola začiatkom novej etapy v rozvoji poľnohospodárstva okresu, kedy sa začínajú uplatňovať efektívne zásady kooperácie, koncentrácie a špecializácie poľnohospodárskej výroby. Veľký ohlas mala výzva poľnohospodárov okresu Považská Bystrica ku všetkým okresom v SSR na prekroenie výroby a nákupu mlieka v roku 1972. V poľnohospodárskej produkcii mimoriadne úspešným bol rok 1973 v pestovaní obilovín. V Nitre, z rúk generálneho tajomníka ÚV KSČ súdruha Gustáva Husáka prevzala delegácia okresu vedená vedúcim tajomníkom Jozefom Chuchútom Rad práce, ktorý okresu udelil práve za úspechy v obilninárstve.

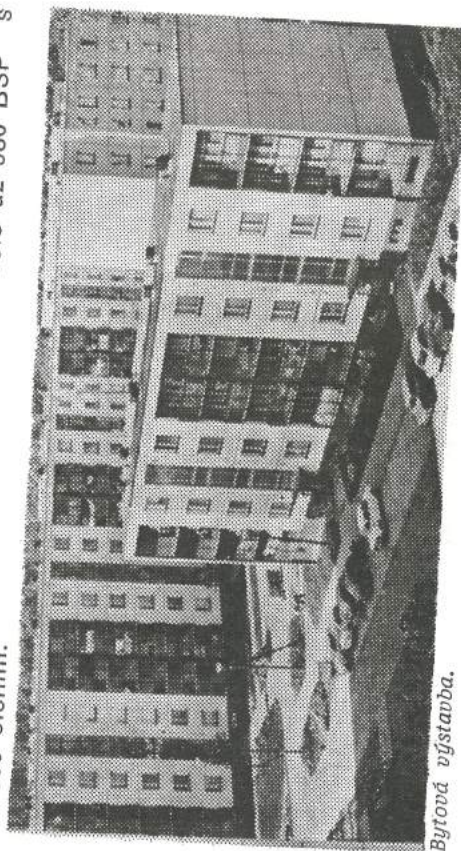
Vzhľadom na priemyselný charakter nášho okresu malo veľký význam pre ďalší jeho rozvoj zasadanie ÚV KSČ v máji 1974, ktoré sa zaoberalo stavom a úlohami vedecko-technického rozvoja. Na novembrovom zasadaní urobil ÚV KSČ analýzu vývoja ekonomiky, ideologickej práce a celkovej politickej situácie od XIV. zjazdu KSČ. Osobitne sa zaoberal pracou straníckych a štátnych orgánov, zvyšovania náročnosti kvality ich činnosti. Návážne na to významným krokom v hľadaní nových kvalít v práci štátnych orgánov bola okresná konferencia národných výborov v novembri 1974.

V roku 1974 - v roku 30. výročia SNP sme boli hosťiteľmi a organizátormi významnej politicko-sportovej udalosti - medzinárodnej brannej súťaže socialistických krajín "Za priateľstvo a bratstvo". Vydarená súťaž prispela k zvýšeniu internacionálneho čítania občanov. Bola teda nielen úspešným branno-sportovým, ale aj politickým podujatím.

O postupujúcej konsolidácii v okrese svedčí aj iniciatíva pracujúcich, lepšia organizovanosť zväzkového hnutia na počesť 30. výročia oslobodenia Sovietskou armádou. Každým rokom stúpa hodnota záväzkov - zo 199 miliónov v roku 1971 stúpila na 265 miliónov korún splnených záväzkov v roku 1975. Osvedčila sa aktivizácia občanov cez Týždne pracovnej aktivity, ktoré sa zameriavali na najdôležitejšie úseky Volebných programov NF. V príprave iniciatívy pracujúcich a mládeže zohrali rozhodujúcu politickú a organizátorskú úlohu stranícke organizácie, národné výbory a organizácie Národného frontu.

Politickú a ekonomickú konsolidáciu možno vidieť aj v priemysle okresu. Výsledky nemajú obdobu v histórii okresu. Bola

to dovtedy najúspešnejšia päťročnica. Objemy výroby sa v porovnaní roku 1970 a 1975 zvýšili o 50,7 %. Za roky piatej päťročnice dokázali závody okresu vyprodukovať za teser 38 miliónov korún. Najlepšie absolútne výsledky v plnení plánu dosiahli Považské strojárne, Gumárne 1. mája a ZVS Dubnica nad Váhom. Export vzrástol o 9,5 %, pričom podiel do socialistických štátov bol viac ako 75 %. Pri úspešnom plnení veľkú úlohu mali stranické organizácie, ROH a hospodárske vedenia podnikov a závodov. Podstatná bola aj zvýšená aktivita v iniciatíve v rôznych jej formách a podobách. K 20. marcu 1975 odovzdali zlepšovateľia čestné hlásenie o splnení zlepšovateľského fondu piatej päťročnice - mal hodnotu 107 miliónov Kčs. Len v roku 1973 sa do hnutia „stotisícárov“ zapojilo 168 pracovníkov. K prvým patrili súdruhovia Gabura a Balad'a z Považských strojární, Baláž, Gavenda a Belinda zo ZŤS, Jelínek zo ZVS Dubnica a ďalší. V roku 1975 ich počet stúpil na 235. V úspore materiálu, palív a energie sa do hnutia vyvolaného bratislavským Slovnafom v roku 1975 prihlásilo 20 podnikov a závodov. Úspešne sa presadzovala aj metóda komplexnej socialistickej racionalizácie. Takéto brigády sa začali vytvárať v okrese v roku 1972 a 1973. Už v roku 1975 mali tieto brigády v Považských strojárňach záväzok znížiť náklady o 40,5 milióna korún a v Gumárňach 1. mája dokonca o 47 miliónov Kčs. Významný podiel na rozvoji pracovnej iniciatívy v podnikoch mali BSP, ktorých počet narastal každým rokom. V roku 1975 to bolo už 980 BSP s 18 000 členmi.

Bytová výstavba.

Po zasadaní ÚV KSČ v máji 1974 sa čoraz viac v okrese uplatňuje zásada rýchlejšieho zavádzania výsledkov vedy a techniky do praxe. Jedným z prostriedkov bolo aj vedeckovo-výrobné združenie, ktoré podľa sovietskych skúseností vytvorili v Elektrotechnickom výskumnom ústave v Novej Dubnici v roku 1976. O úspešný priebeh päťročnice sa postarali aj stavbári. Spolu s individuálnou výstavbou sa odovzdalo 6342 bytov, do ktorých sa nasťahovalo 24 000 obyvateľov.

Okresná konferencia KSS v dňoch 21. a 22. februára 1976 sa koná síce v ovzduší splnených úloh päťročnice, ale popri hrdosti prevláda zásada neuspokojovať sa s dosiahnutým. Bolo jasné, že aktivita, ktorá sa začala od začiatku roka je znamením dobrého štartu do ďalších päť rokov, ktorých úlohy boli oveľa náročnejšie. Potvrdil to aj XV. zjazd Komunistickej strany Československa, ktorý sa konal v dňoch 12. - 16. apríla 1976. Zjazd schválil Správu o politickom vývoji po XIV. zjazde KSČ a Smernicu pre hospodársky a sociálny rozvoj ČSSR v rokoch 1976 - 1980. Zjazd konštatoval, že naše hospodárstvo sa vyvíja dynamicky, nie však bez problémov. Problémy boli v uplatňovaní intenzifikačných ciest a v kvalite výroby. V tomto zmysle hodnotili situáciu aj ďalšie zasadania ÚV KSČ, ÚV KSS i KV KSS a Okresný výbor KSS a robili potrebné politické a výrobné-organizačné opatrenia. Významnou politickou udalosťou tohoto roka, prejavom demokracie, ale aj spontánneho súhlasu boli októbrové voľby do zastupiteľských orgánov.

Rok 1977 je v znamení aktivizácie pracujúcich cez najmasovejšiu organizáciu Revolučné odborové hnutie. Rozvíja sa hnutie Štafeta socialistických záväzkov na počesť 60. výročia VOSR a IX. všeodborového zjazdu. Rozvoj iniciatívy sa v súhlase s XV. zjazdom KSČ zameriaval na kvalitatívne ukazovatele, uplatňovanie sovietskych skúseností v priemysle, na zlepšovanie pracovného a životného prostredia.

Krok k lepšej organizácii a skvalitneniu práce urobili aj poľnohospodári, keď ustanovili štyri kooperačné zoskupenia. Na základe takejto organizácie sa mali dosiahnuť lepšie výsledky vo využívaní mechanizačných prostriedkov, sušiarenských kapacít, trvalých trávnych porastov. V ďalšom roku sa ukončila socializácia poľnohospodárstva v okrese, keď do JRD Družba v Považskom Podhradí vstúpilo 1196 roľníkov z obcí Dolná a Horná Mariková a Klieština.

V septembri 1977 sa v Považskej Bystrici a jej okolí konala mimoriadne významná športová, ale i politická a spoločenská akcia - Medzinárodná šiestdňová motocyklová súťaž, ktorá sa skončila veľkým športovým i organizačným úspechom.

Nový rok 1978 privítali občania okresu socialistickými záväzkami na počesť 30. výročia Februárového víťazstva. Záväzok mal hodnotu temer 270 miliónov Kčs a bol podložený viac ako 85 tisíc individuálnymi záväzkami.

V dňoch 22. a 23. apríla sa konala okresná konferencia Komunistickej strany Slovenska. V správe i v diskusii sa správne vyzývalo do boja proti sebauspokojovaniu. Niektoré závody zaznamenali prekroenie materiálnych nákladov a nedostatočnú produkciu základných prostriedkov. Napriek tomu priemyselná strojárstvo predstavuje podiel na výrobe okresu až 73,7 %. V poľnohospodárstve upriamila konferencia pozornosť na zvyšovanie produkcie krmovín a trvalých trávnych porastov. Konferencia zareagovala aj na problematiku činnosti národných výborov, prácu volených orgánov a prácu aparátu ONV, MsNV a MNV. Problematikou poľnohospodárstva sa zaoberalo aj zasadanie OV KSS v júni 1978. Prijalo Hlavné úlohy plánovitého rastu poľnohospodárskej výroby do XVII. zjazdu KSČ v celom komplexe výroby, kadrovej práce, systéme riadenia a sociálnej politiky.

Významným činom iniciatívy pracujúcich sa stal Komplexný program BSP a KRB, vyznamenaných a najlepších pracovníkov lisovne Považských strojární na zabezpečenie úloh štátneho plánu pre roky 1979 - 1980. Vyhlásili 35 konkrétnych činov, ktorých plnenie zabezpečovalo úspešné zavŕšenie celej päťročnice. Výzva našla široký ohlas vo všetkých závodoch Považských strojární, ale aj v Gumárňach 1. mája a v ďalších podnikoch okresu.

Začiatok roku 1979 priniesol veľa problémov pre extrémne mrazy, čo sa prejavilo v doprave, energetike a čiastočne i v zásobovaní obyvateľstva. Výzva ÚV KSČ na prekonanie týchto ťažkostí našla odozvu v okrese a vďaka realizácii opatrení prijatých OV KSS sa postupne dosiahol pravidelný cyklus vo výrobných procesoch. Pravda, sklzy, ktoré vznikli vo výrobe sa podarilo dobehnúť až o niekoľko mesiacov.

V apríli 1979 sa zasadanie Okresného výboru KSS zaoberalo hodnotením práce národných výborov v duchu marcového zasadania ÚV KSČ z roku 1978. Kritická správa bola zameraná na zlepšenie práce v prehľbovaní socialistickej demokracie, zapájania občanov do riešenia problémov miest a obcí, zlepšovanie služieb a ďalších úsekov.

V septembri oslávili pracujúci jedného z najvýznamnejších strojárnských podnikov Považské strojárne 50. výročie trvania podniku. Pri tejto príležitosti prevzali vysoké štátne vyznamenanie Rad Víťazného februára.

Obdobie po XVI. zjazde KSČ patrí v oblasti ekonomického rozvoja okresu medzi najúspešnejšie. Podarilo sa uskutočniť základné koncepčné zámery šiestej päťročnice. Výroba tovaru, ktorá predstavovala v prvom roku 8. 5RP 8,8 miliardy korún, v poslednom roku už 12 miliárd Kčs. Rast hrubej výroby oproti piatej 5RP vzrástol o 55,9 %. V oblasti exportnej politiky sme sa zaradili medzi vzorné exportujúce okresy v rámci ČSSR. Do socialistických krajín vzrástol vývoz o 19 % a do nesocialistických sa oproti predchádzajúcej päťročnici zdvojnásobil. Úroveň výrobo-ekonomického rozvoja v značnej miere ovplyvnila investičná výstavba, osobitne v strojárstve a chémii.

Všetky úseky výroby i nevýrobnej sféry boli poznamenané zvýšenou snahou v úsporách materiálu, energie a v racionalizácii.

začných opatreniach. Väčšine podnikov sa darilo plniť aj kvalitatívne ukazovatele výroby zaraďovaním výrobkov do I. akostnej skupiny. Takéto dobré výsledky dosiahli v Považských strojárňach, Gumárňach 1. mája a v Považských ce- vysoké spoločenské prínosy i napriek tomu, že využitie zlepšovacích návrhov v niektorých podnikoch nedosiahlo ani 50 %. V rokoch 5. a 6. päťročnice sa dosiahlo zvýšenie produktivity práce zo 168,2 tis. Kčs na 268,4 tis. Kčs.

V roku 1980 stranické orgány i hospodárske vedenia podnikov venovali značnú pozornosť rýchlejšiemu a širšiemu spo- jeniu vedy s výrobnou praxou. Zaoberalo sa tým aj zasadanie OV KSS, ktoré konštatovalo skutočnosť, že je ešte značné množstvo rezerv vo vnútri podnikov v oblasti vedecko-tech- nického tvorivého hľadania a najmä uplatňovania v praxi.

K značným kvalitatívnym zmenám došlo aj v poľnohospo- dárstve. Zvýšila sa kvalita vnútropodnikového riadenia, keď sa prešlo z územného systému na podnikový. Začal sa uplatňo- vať chozračot, vedecko-technický rozvoj i dosahovať lepšie hospodárske výsledky. Zmenila sa štruktúra pracovníkov v prospech odborníkov s vysokými a strednými odbornými ško- lami. Za päť rokov sa zvýšila hrubá poľnohospodárska výro- ba o 150 miliónov Kčs, stavy hovädzieho dobytku viac ako o 6000 kusov, ošípané o 12 tisíc kusov. V rastlinnej výrobe sa hlavný dôraz kládol na obilnárstvo a využívanie trávnatých porastov.

V júni 1980 sa konala dovtedy najúspešnejšia Okresná spar- takiáda. Bola to významná nielen telovýchovná, ale i politická a kultúrno-spoločenská udalosť s vysokým počtom cvičencov a nevšedným záujmom divákov.

V dňoch 21. a 22. februára 1981 sa konala okresná konfe- rencia Komunistickej strany Slovenska v Považskej Bystrici. Správu OV KSS o výsledkoch práce okresnej organizácie KSS pri plnení uznesení XV. zjazdu KSČ predniesol vedúci tajom- ník OV KSS súdruh Jozef Chuchút. Rokovanie prebiehalo vo veľmi kritickom, náročnom, pričom optimistickom ovzduší. Kon- ferencie sa zúčastnila delegácia ÚV KSČ vedená vedúcim ta- jomníkom ÚV KSS Jozefom Lenártom. V správe sa konštato- valo úspešné plnenie úloh v ekonomike, sociálnej oblasti, ideo- logickej práci. Kritika sa obrátila najmä smerom k nedostat- kom vo využívaní základných prostriedkov, pomalom zvyšovaní

vaní smennosti, ale i kvalite výrobkov a ďalším úspechom. Na celom rade príkladov sa dokumentovali možnosti vedecko-technického rozvoja. Predovšetkým výroby výkonnej: polovo- dičovej elektroniky v ZTS EVÚ - Nová Dubnica, výroba hydrau- lických prevodoviek v ZTS Dubnica nad Váhom a mnohé obrábacie a jednoúčelové stroje v Považských strojárňach. Začala sa v širšej miere prehlibovať medzinárodná delba prá- ce - osobitne so ZSSR. S veľkou pozornosťou sa sledovala aj oblasť investícií, ktoré v 6. 5RP boli 6,360 miliardy, z toho v priemysle 3,830 miliardy Kčs. Zlepšenie - i keď nie k úplnej spokojnosti občanov - nastalo aj v oblastiach obchodu, slu- žieb, dopravy, zdravotníctva. Kriticky sa hodnotili aj otázky v ideologickej práci, školskej politike, kadrovej práci i radia- co-organizátorskej práci národných výborov.

XVI. zjazd Komunistickej strany Československa sa konal v dňoch 6. - 10. apríla 1981 v ovzduší náročnosti na prácu strany a všetkých oblastí nášho života. Strategickou úlohou celého pozjazdového obdobia sa stáva prechod celej ekono- miky na cestu intenzívneho rozvoja, vysoká hospodárnosť, zdokonaľovanie riadenia a väčšie zapojenie do ekonomickej integrácie. Kategorické požiadavky priniesol XVI. zjazd KSČ aj v ostatných oblastiach - osobitne v poľnohospodárstve a výžive pracujúcich, obchode a službách, v tvorbe a ochrane životného a pracovného prostredia, v ideologickej práci a na iných úsekoch.

Zjazdové materiály spolu s úlohami februárovej okresnej konferencie strany dostali konkrétnu podobu v rozpracovaní vo všetkých organizáciách KSS a na všetkých pracovis- kách okresu.

V apríli 1981 sa v Považskej Bystrici uskutočnil celoštátny aktív ZČSSP za účasti predsedu SÚV ZČSSP Viliama Šalgovi- ča, Hrdinu ZSSR a ČSSR pplk. Vladimíra Remeka, ktorý spolu s predsedom ÚV ZČSSP Václavom Davidom na záver aktívu odovzdal Prapor sovietskych kozmonautov podniku a orga- nizácii ZČSSP v ZTS Dubnica nad Váhom.

V dňoch 5. a 6. júna 1981 sa konali voľby do zastupiteľských orgánov. Predvolebné obdobie bolo v znamení politickej a pra- covnej aktivity občanov. Samotných volieb sa z viac ako 100 tisíc zapísaných voličov zúčastnilo 99,8 %.

Významným činom na podporu iniciatív pracujúcich v ekonomickej oblasti sa stalo Prehlásenie účastníkov celookresného aktívneho nositeľov štátnych významov, BSP, vynálezcov a zlepšovateľov, funkcionárov a hospodárskych pracovníkov a februári 1982. Prijaté osobné a hospodárskych záväzkov sa týkali konkrétnych činov v plnení úloh hospodárskych plánov, zníženia materiálových nákladov, úspory pohonných hmôt a energie a uplatnenia sovietskych novátorských metód.

Závažné otázky kádrovej práce za predchádzajúce roky a kádrový program do XVII. zjazdu KSČ prerokovalo zasadanie OV KSS vo februári 1982. Program sa stal vodítkom v oblasti zvyšovania kvalifikačnej úrovne kádrov a ich rezerv, v zlepšovaní starostlivosti o mladú robotnícku generáciu, zlepšenie procesu vzdelávania a iných úloh v kádrovej politike.

Mobilizáciou za predčasné splnenie úloh exportu do ZSSR boli internacionálne záväzky pracujúcich zo stredného Považia, Kysúc a Ponitria, ktoré odovzdali na mítingu družby a priateľstva v Púchove v apríli 1982 sovietskemu konzulovi zástupcovia významných podnikov vyvíjajúcich do ZSSR.

V tom istom mesiaci sa konalo rozšírené zasadanie OV KSS, ktoré prerokovalo a prijalo opatrenia na komplexné riešenie životného a pracovného prostredia v okrese Považská Bystrica. Tento problematike sa venovalo aj rokovanie ONV v júli 1982 a verejné schôdze strany v celom okrese. Práve na nich prijali občania konkrétne úlohy na zlepšenie a udržanie životného a pracovného prostredia.

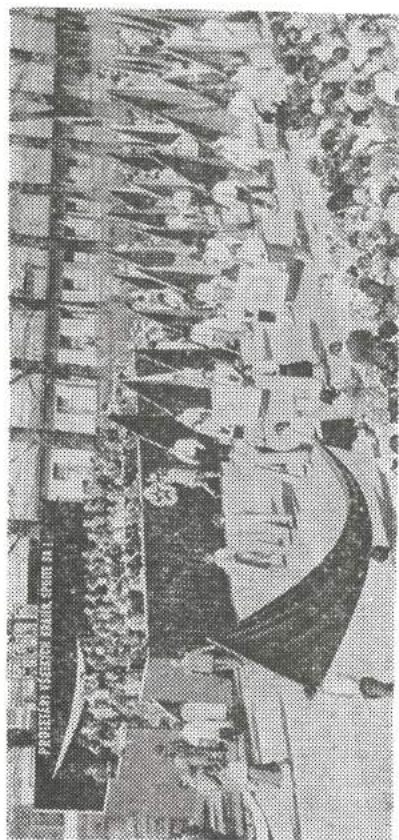
V septembri 1982 sme organizovali Medzinárodnú šiestidňovú motocyklovú súťaž. Okrem športových a kultúrno-spoločenských úspechov stal sa najmä otvárací deň na štadióne v Považskej Bystrici mohutnou manifestáciou mieru a priateľstva medzi národmi.

V októbri 1982 prerokovalo rozšírené zasadanie OV KSS otázky skvalitňovania ideologickej práce strany. Upriamilo pozornosť na koncentráciu síl na stranícku výchovu, propagandovú a agitáciu, školskú a rodinnú výchovu, skvalitnenie výchovnej funkcie národných výborov a spoločenských organizácií NF.

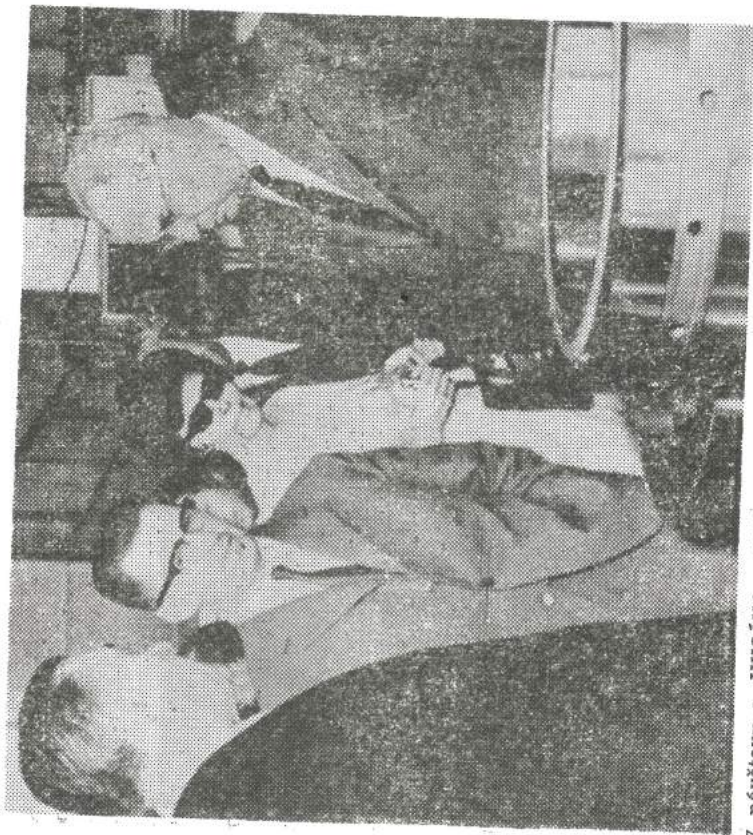
Do tretieho roku 7. päťročnice vstúpili pracujúci okresu s odhodlaním rovnomerne plniť úlohy štátneho plánu s dôrazom na kvalitatívne ukazovatele. Tak boli orientované aj socialistické záväzky, uzatvárané na počesť 35. výročia Víťazného februára. V takom duchu sa niesli aj výročné schôdze strany, ktoré po dôkladných rozboroch stavu v plnení úloh XVI. zjazdu KSČ prijímali konkrétne opatrenia.

V dňoch 23. a 24. apríla 1983 sa konala okresná konferencia Komunistickej strany Slovenska v Považskej Bystrici. Pri hodnotení rozvoja ekonomiky a jej úloh na ďalšie obdobie prijala konferencia dokument k brigádnej organizácii práce a odmeňovania a opatrenia k vedecko-technickému rozvoju, a dôslednejšiemu uplatňovaniu práva straníckej kontroly. V správe i v diskusiách sa hovorilo dosť o stavebníctve, jeho problémoch a počiatočných poľnohospodárstve. Úlohy komunistov v poľnohospodárstve konferencia upriamila na dokonalé využívanie pôdneho fondu, k výstavbe závlah a zúrodňovania pôdy. Správa a delegáti vo svojich vystúpeniach hovorili o spätosti hospodárstva, politiky a ideológie. Najmä masovopolitickú prácu, ale i ostatné oblasti výchovy treba zbaviť formalizmu. Konferencia zaujala stanovisko i k ďalším otázkam - k práci národných výborov, aktivizácii spoločenských organizácií NF.

O úlohách okresnej konferencie KSS a záverov krajskej konferencie strany bol obznamovaný aktív funkcionárov v júni 1983. V tom istom mesiaci zasadla OV KSS, ktorý zhodnotil stav v poskytovaní platených služieb v okrese a prijal koncepciu rozvoja obchodu a miestneho hospodárstva do roku 1990.

Z prvomájových osláv.

Z návštevy s. HUSÁKA v ZVL — Považské strojárne v Pov. Bystrici

Rok 1984 sa niesol v znamení iniciatívy na počesť 30. výročia Slovenského národného povstania. Podporu v okrese získalo aj Prevolanie Hrdinov socialistickej práce a najlepších pracovníkov z aktívu v Banskej Bystrici v decembri 1983. Sedem rozhodujúcich podnikov v okrese opäť uzatvorilo internacionálny socialistický záväzok na splnenie úloh a skrátenie termínov vývozu do ZSSR. V marci toho istého roku boli JRD 9. máj v Púchove a JRD Horovce medzi poprednými poľnohospodárskymi podnikmi, ktoré vyzvali všetky JRD na Slovensku na splnenie úloh siedmej päťročnice.

Takýchto vzorov iniciatívy bolo v tomto roku viac. Po Považských strojárňach a ZŤS sa rozširujú formy brigádnej organizácie práce a odmeňovania aj do ďalších podnikov. Prvé kladné skúsenosti sú aj z poľnohospodárstva. Okresná poľnohospodárska správa ich zhodnotí a zverejňuje pre všetky

podniky. Podobný rozbor je zverejnený aj v centrálnej riadenom priemysle a priemysle riadenom národnými výbormi.

V tomto roku sa vážne opatrenia robia aj v oblasti vodného hospodárstva. Touto otázkou sa zaoberá zasadanie OV KSS v apríli 1984 a prijíma premyslenú koncepciu v ochrane vodných zdrojov, výstavbe vodovodov, čistiacich zariadení, kanalizácií a iných vodohospodárskych stavieb. V roku 1984 sa do popredia dostáva aj výchova a socializácia formovanie mladej generácie. Zasadanie OV KSS v októbri 1984 komplexne zhodnotilo podiel štátnych, hospodárskych, spoločenských organizácií, národných výborov, škôl a ostatných inštitúcií na výchove mládeže.

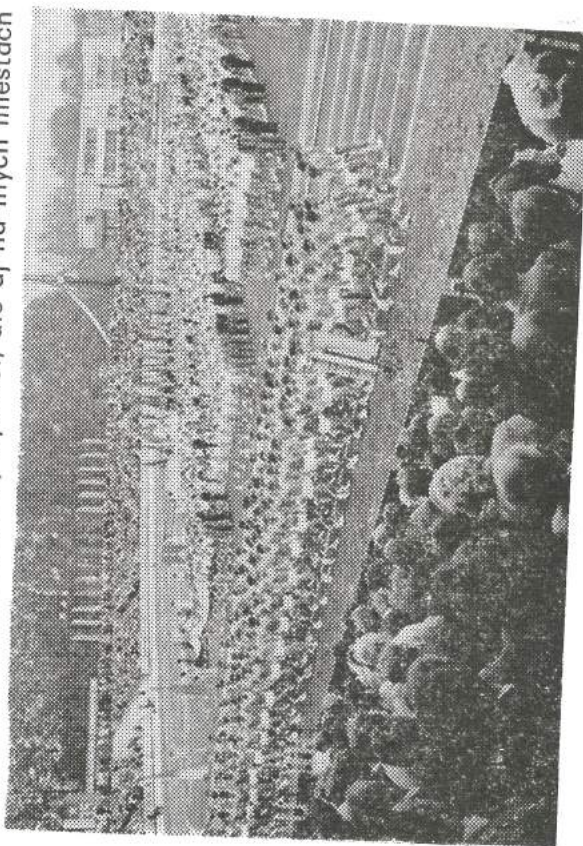
Iniciatíva pracujúcich v roku štyridsiateho výročia oslobodenia Československa a obcí nášho okresu Sovietskou armádou bola motivovaná aj blížiacim sa X. všeodborovým zjazdom. Ako v dvoch predchádzajúcich rokoch aj v tomto sa pozornosť zamerala na kvalitu. Napr. v ZŤS Dubnica nad Váhom sa v záväzkoch predpokladal 40 miliónový prínos. Prínosom v tomto zmysle bol aj aktív ROH - organizátorov brigádnej organizácie práce a odmeňovania v júni 1985. Na aktíve sa konštatovalo, že sa v podstate darí dosahovať základné ciele: vyšší rast produktivity práce, hospodárnosť, kvalitu a efektivnosť výroby, najmä však uplatňovanie vedeckotechnického pokroku v praxi. Osobitne dobré výsledky dosahovali v Považských strojárňach, kde napr. brigáda súdruha Františka Cíbaka od začiatku činnosti v roku 1982 zvýšila produktivitu práce o 26 %. Dobré výsledky mali aj v ZŤS Dubnica nad Váhom, ale i v KOVO Beluša a ďalších podnikoch okresu.

V júni 1985 prerokoval OV KSS súčasné úlohy strojárstva, ako rozhodujúceho odvetvia v našom okrese.

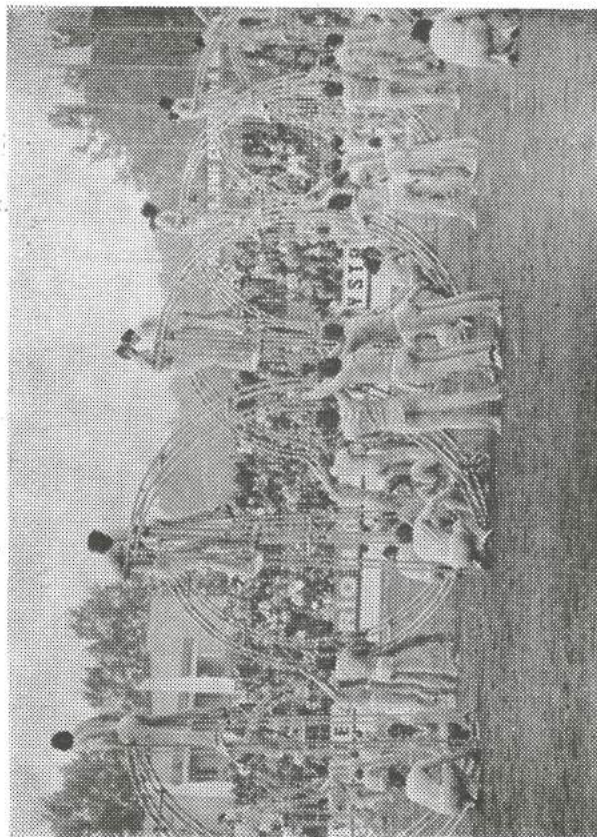
V máji 1985 je usporiadaná výstava na počesť výročia - oslobodenia Sovietskou armádou „40 slobodných rokov“. Návrstevníci, ktorých bolo viac ako 50 tisíc po prvýkrát videli v takýchto rozmeroch na jednom priestore nazhromaždené fakty o histórii, prítomnosti a budúcnosti okresu Považská Bystrica. V expozíciách sa osobitne odzrkadľoval vzostup, ktorý pod vedením KSČ zaznamenali za posledných 15 rokov podniky, poľnohospodárstvo, ale i národné výbory, spoločenské organizácie NF a ďalšie úseky.

V tom istom čase sa konala aj mimoriadne úspešná Okresná spartakiáda. Do cvičení sa zapojilo 7377 cvičencov. Preplnený štadión v Považskej Bystrici, ale aj na iných miestach

okresu videli diváci vynikajúce výkony - výsledky práce cvičencov a obetavých cvičiteľov.

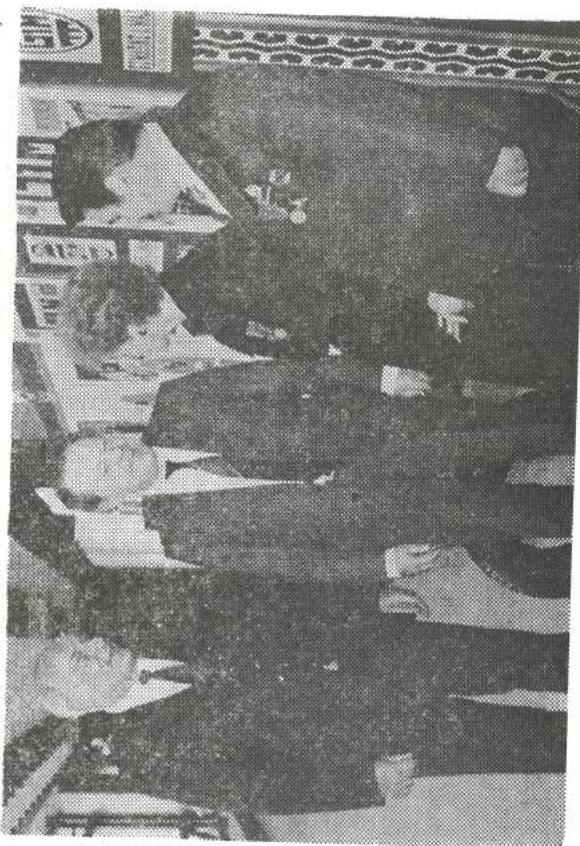
Na konci siedmej päťročnice sme mohli zaznamenať množstvo pozitívnych výsledkov prakticky vo všetkých oblastiach. Po skončení roku 1985 predložili štatistici čísla, ktoré vzbudzujú oprávnenú hrdosť. Dosiahli sme zamestnanosť 77 000 občanov, z toho 34 000 žien. V priemysle sa v roku 1985 vyprodukovalo za 16 miliárd korún, kým v roku 1980 12 miliárd korún. Z produkcie roku 1985 je celých 12 miliárd na konte strojárstva, elektrotechnického a kovopracujúceho priemyslu. Aj poľnohospodári zvýšili produkciu zo 473 miliónov v roku 1980 na 544 miliónov v roku 1985, pričom z jedného hektára vyprodukovali 13 700 korún - v roku 1980 10 500 korún. Priemerná mesačná mzda pracujúcich vo všetkých odvetviach bola na konci päťročnice 3145 Kčs.

Okresná konferencia Komunistickej strany Slovenska sa za účasti člena predsedníctva ÚV KSČ a vtedajšieho tajomníka ÚV KSČ Miloša Jakeša konala v Považskej Bystrici v dňoch 25. a 26. januára 1986. Už na predchádzajúcich riadkoch uverejnené čísla svedčia o tom, že sa vývoj ekonomiky a sociál-

neho rozvoja hodnotil kladne. Pravda, kritické pohľady v správe, diskusii i vystúpení tajomníka ÚV KSČ Miloša Jakeša ukázali, že náročné úlohy ôsmej päťročnice a prestavby

hospodárstva si vyžadujú aj nové prístupy. A tak možno ovzdušie konferencie označiť ako bilanciu úspechov, ale aj ako prejav komunistickej nezmieriteľnosti s nedostatkami. V ekonomickej sfére sa stala dominantnou úloha vedecko-technického rozvoja a jeho prostredníctvom vyššia produktivita práce a kvalita. Medzi limitujúce úlohy patrí aj rýchlejšie a kvalitnej-

šie uskutočňovanie investičnej výstavby, väčšia starostlivosť o poskytovanie služieb a efektívnosť v činnosti agro-potravinárskeho komplexu. Konferencia – osobitne správa, ktorú predniesol vedúci tajomník OV KSS Jozef Chuchút zdôraznila potrebu zvýšiť účinnosť ideologickej práce a prehĺbiť vplyv nadväbovej oblasti na ďalší sociálno-ekonomický vývoj.

V dňoch 25. februára až 6. marca 1986 sa konal XXVII. zjazd Komunistickej strany Sovietskeho zväzu. Stal sa mimoriadne závažnou udalosťou, veľkého historického významu. Bol to zjazd náročnosti a leninskej zásadovosti, ostrej kritiky a sebakritiky, ale aj vysokej mravnosti a humanizmu. Inšpiroval a ovplyvnil prípravu a rokovanie XVII. zjazdu Komunistickej strany Československa v dňoch 24. – 28. marca 1986. Z jeho tribúny to súdruh Gustáv Husák vyjadril takto: „Naša strana, československý ľud s nebyvalým záujmom a pozornosťou sledovali priebeh najvyššieho fóra sovietskych komunistov, najmä Politickú správu ÚV KSSZ, ktorú predniesol súdruh Michail Gorbačov. Leninský duch tejto správy, jej závery, nová redakcia Programu KSSZ, vecná a zodpovedná diskusia sú pre nás podnetné, stali sa inšpirujúcou silou i pre našu stranu, pre náš ľud.“

XVII. zjazd Komunistickej strany Československa prerokoval Politickú správu ÚV KSČ, Hlavné smery hospodárskeho a sociálneho rozvoja ČSSR na roky 1986 – 1990 a výhľad do roku 2000. Zjazd schválil aj navrhnuté zmeny v Stanovách KSČ.

Sedemnástemu zjazdu odoslali pracujúci okresu Považská Bystrica čestné hlásenie, v ktorom okrem iného píšú, že socialistické záväzky v roku 1985 splnili na 139,4 % v hodnote 380 miliónov korún. Politickým i hospodárskym prínosom sa stala iniciatíva „17 úderných týždňov“ pracujúcich ZVL Považských strojární, na ktorú reagovali všetky rozhodujúce podniky v Slovenskej socialistickej republike. V 27 podnikoch okresu v marci 1986 nastúpilo 17 tisíc pracovníkov na mimoriadnu smenu a vytvorili hodnotu 22 miliónov korún.

V máji 1986 sa konali voľby do zastupiteľských zborov všetkých stupňov. V správe Okresnej volebnej komisie sa hovorí, že z počtu 107 352 zapísaných voličov sa volieb zúčastnilo 99,6 %. Začiatkom júla bola Považská Bystrica svedkom významnej akcie mierových síl. Mohutná dvadsaťtisícová manifestácia na štadióne TJ ZVL privítala účastníkov Medziná-

rodnej cyklickej jazdy mieru Kyjev – Praha – Montreal – New York. Imponujúci bol spontánny prejav, ktorým prejavili pracujúci a mládež okresu svoju túžbu po mieri.

Pri hodnotení roku 1986 sa úspechmi mohli pochváliť aj poľnohospodári. Dosiahli priemerný hektárový výnos v pestovaní obilia 4,52 ton z hektára, čo je najvyšší výnos v histórii okresu. Z výmery 6800 hektárov vyrobili JRD a Štátne majetky 30 752 ton obilia.

Roky po XVI. zjazde KSČ sú aj rokmi zintenzívňovania spolupráce organizácií, podnikov a inštitúcií nášho okresu s partnermi v ZSSR. Išlo o novú kvalitu hospodárskych a politických stykov, ktorá sa neuspokojovala iba s obchodnou výmenou, ale hľadala pole pôsobnosti v integračnom procese, v kooperácii výroby, výmene výsledkov vedy a výskumu.

V sedemdesiatych rokoch sa pristúpilo k cieľavedomej družobnej činnosti, ktorá sa rozšírila najmä na najvýznamnejšie podniky a inštitúcie – ZVL Považské strojárne, ZTS a ZVS Dubnica nad Váhom, Gumárne 1. mája a Makyta v Púchove, Spojené sklárne Lednické Rovne, KOVO Beluša, JRD Púchov a ďalšie.

Podpísanie zmluvy o spolupráci medzi straníckymi orgánmi Šokino a Považská Bystrica na ďalšie obdobie.

Konkrétnym prejavom družby bol aj Týždeň priateľstva, ktorý sa za účasti delegácie zo Škocka uskutočnil v roku 1972 v Považskej Bystrici. Tradičnými sa stali Mierové slávnosti československo-sovietskeho priateľstva, ktorých sa každoročne zúčastňovalo tisíce občanov. Podobne aj podujatia v rámci Mesiacov československo-sovietskeho priateľstva urobili veľa v politicko-výchovnej práci a uvedomovacom procese, najmä mladšej generácie. Dôkazom priateľstva a navzájom užitočnej spolupráce je publikácia Považská Bystrica - Škockino, ktorá vyšla v slovenčine a ruštine v roku 1985.

Veľkú úlohu pri plnení internacionálnych záväzkov - plnenia exportných úloh do ZSSR zohrávajú BSP československo-sovietskeho priateľstva, ktorých bolo na konci roku 1986 v okrese už 204. V internacionálnej výchove veľa urobili aj školy, Pionierske organizácie SZM a organizácie NF, najmä Zväz československo-sovietskeho priateľstva a kultúrne inštitúcie okresu.

Od XVI. a najmä od XVII. zjazdu Komunistickej strany Československa sa pozornosť upiera hlavne na oblasť ekonomiky. Podpísané sú dohody VHJ ZVL Považská Bystrica s Hlavnou správou ložiskového priemyslu ZSSR v dodávkach ložísk a zariadení. ZVL Považské strojárne so strojárskym závädom "Krasnij borec" Olša vo vývoji, kooperácii, výrobe a dodávkach rovinných brúsiek vyšších úžitkových vlastností. Pritom upevňujú a rozširujú spoluprácu s družobným závädom - chemickým kombinátom AZOT v Škockine. Závody ťažkého strojárstva v Dubnici nad Váhom rozvíjajú úspešnú úzku špecializáciu a kooperáciu pri výrobe axiálnych hydrostatických prevodníkov s Kirovogradským závädom na výrobu hydrauliky. Zmluvu podpísali v roku 1980 a predĺžili ju do roku 1990. Elektrotechnický výskumný ústav ZTS v Novej Dubnici začal už od sedemdesiatych rokov vedecko-technickú spoluprácu s mnohými organizáciami v ZSSR. V roku 1985 vzniklo Medzinárodné vedecko-výrobné združenie ROBOT, v rámci ktorého ZTS EVU spolupracuje na výrobe mobilných priemyselných robotov. ZTS - Výskumný ústav hydraulických mechanizmov v Dubnici nad Váhom má tiež významné miesto vo vedecko-technickej spolupráci - koordinuje podniky v odbore hydraulických prvkov a agregátov. Púchovskí gumári podpísali v roku 1976 Dohodu o spolupráci a výmene skúseností z Jaroslavským šinným závädom vo výrobe pneumatík. Spolupráca priniesla veľmi pozitívne výsledky vo zvýšení vý-

roby i úspore materiálov a energie. V roku 1984 sa po prvýkrát uskutočnila socialistická súťaž medzi Gumárňami 1. mája a Jaroslavským závädom.

V Makyte Púchov, okrem obchodnej činnosti so ZSSR úspešne spolupracujú s podnikom Čajka v Tule a už od roku 1969 sa organizuje výmenná prax ich učilišťa s podobným učilištom v Rige. Najväčším odberateľom KOVO Beluša, podobne ako ostatných podnikov v okrese je ZSSR. Veľmi úspešnú družbu majú s Opravárenským závädom v Škockine. Podobne aj sklári z Lednických Rovní si vymieňajú skúsenosti vo vedecko-technickej oblasti so závädom Chimvolokno v Škockine.

Ťažká a zložitá bola cesta komunistickej strany od jej vzniku. Ani jedno obdobie, ani jednu etapu jej histórie nemožno označiť za ľahkú a jednoduchú. Každá mala svoje špecifiká, ale všetky potrebovali komunistov celých, zásadových a oddaných. Nebudú to mať ľahké ani generácie budúce - dedičia revolučných tradícií našej strany. Nemali by nikdy zabudnúť, že historická kontinuita od sociálnych a politických bojov, cez boj proti fašizmu, oslobodenie Sovietskou armádou a slávny Február 1948, cez budovanie základov socializmu až po dnešné časy je jedna nepretržitá línia bojov o nové, často neprebádané revolučné zmeny.

Roky, ktoré nasledovali po XIV. zjazde KSČ a po nástupe nového vedenia strany sú charakterizované prudkým rozmachom tvorivého úsilia, rozvojom ekonomiky a ďalších oblastí nášho života. Dostatok dôvodov na toto tvrdenie máme aj z nášho okresu Považská Bystrica, ktorého pracujúci pod vedením KSS realizovali smelé ciele a základné koncepčné zábery zjazdov KSČ, KSS, krajských konferencií a okresných konferencií KSS. Na plnení týchto úloh sa v plnej miere podieľali aj národné výbory, spoločenské organizácie NF, všetci pracujúci. Tisíce obetavých pracovníkov, medzi nimi najlepšie BSP, novátori, zlejšovatelia, organizátori výroby a politickej práce, robotníci a technici, hrdinovia socialistickej práce súdruhovia Januš, Ferko a Cibík, pracovníci v poľnohospodárstve, učelia, lekári, zamestnanci v obchode a službách, do-prave a na ďalších frontoch práce - tí všetci sa zaslúžili o to, že sme okres moderný, vyspelý, okres s bohatými revolučnými tradíciami, súčasnou vysokou životnou úrovňou a sľubnými veľkými perspektívami.

OBSAH

Pred vznikom KSČ	5
Prvé organizácie strany na území okresu	
Považská Bystrica	10
Komunistická strana — vedúca sila protifašistického odboja	29
Slovenské národné povstanie	38
Fašistický teror	40
Oslobodenie Sovietskou armádou	42
Revolučné národné výbory	45
Vznik ľudovej demokracie	47
Februárové víťazstvo	54
Vznik ľudových milícií	57
Obdobie budovania základov socializmu	61
Úspešné obdobie politického, ekonomického a sociálneho rozvoja po XIV. zjazde KSČ	70

Použitá literatúra - pramene

- Prehľad dejín KSČ (Pravda 1976)
- Dejiny SNP (Pravda 1984)
- Považská Bystrica - Šokino (Osveta 1985)
- Fakty a argumenty (ÚV KSČ - 1978)
- Publikácie a metodické materiály vydané v rokoch 1974 - 1985 OV KSS, OOS, VM a podnikmi okresu
- Dokumenty zo Štátneho okresného archívu a z dobovej regionálnej tlače.

Fotografie z archívu Vlastivedného múzea v Považskej Bystrici-Orlovom, archívu OOS v Považskej Bystrici a podnikov okresu.

KOMUNISTI NA ČELE REVOLUČNÉHO HNUTIA V OKRESE POVAŽSKÁ BYSTRICA

V y d a l : OV KSS a ONV v Považskej Bystrici pri príležitosti 40. výročia Víťazstva československého pracujúceho ľudu nad reakciou vo februári 1948 a Okresnej konferencie KSS.
A u t o r . Branislav LIPTÁK v spolupráci s Vlastivedným múzeom v Považskej Bystrici.

T l a č : 5000 kusov v Tlačiarňi SNP Martin, prevádzka Považská Bystrica.

P o v o l e n é O N V - odborom kultúry v Považskej Bystrici dňa 21. 3. 1988 podčíslo 349/88.